

ОДГОВОРИ И РЕШЕЊА

КЛИКОМ НА ИНТЕРАКТИВНИ САДРЖАЈ СТИЖЕШ НА ЖЕЉЕНИ ТЕСТ

РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 01	2
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 02	9
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 03	16
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 04	23
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 05	30
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 06	36
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 07	42
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 08	49
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 09	55
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 10	62
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 11	69
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 12	75
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 13	82
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 14	88
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 15	94
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 16	100
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 17	106
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 18	113
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 19	121
РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	ТЕСТ ♦ 20	128

**РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 01**

Прочитај одломак из аутобиографије *Успомене из живота* Јована Цвијића, а затим одговори на захтеве.

Рођен сам у Лозници, у Јадру, крајем септембра, на Михољдан 1865. Отац ми се звао Тодор, а мајка Марија. Док ми је мајка од једне стариначке породице у Јадру, по мушкој смо линији досељеници из Херцеговине, и знам претке до прадеде, који се звао Цвијо Спасојевић или Цвијо Врело. Панта Срећковић бележи: „Цвијо за првог устанка пређе преко Дрине у село Скочић (у Босни), као голи син; пороби и попали село и доведе неколико девојака. После бекства Карађорђева и пропасти Србије, 1813. године Цвијо се настани у Лозници. Ту је држао дућан*^{*}; причали су Турци о његовом јунаштву, а он опет причао који су Турци били јунаци, и никому од Турака није пако-стио.”

Као ђак гимназије чуо сам од лозничког прота Игњата Васића (коме је тада било око 70 година) да је Цвијо, пред Карађорђевог устанак и за време првог устанка, био хајдучки харамбаша. Прота ми је помињао неке људе из његове чете: сећам се једино доброг јунака Живана Корените (из села Корените у Јадру). А мој тетак Ивко Поповић, доцније лознички прота, запамтио је као дечак Цвију Спасојевића. И по њему се Цвијо настанио у Лозници после првог устанка и бавио трговином и о својим земљама у Лозничком пољу, које је већином давао на обрађивање. То су биле плодне земље које су се доскора звале Цвијићеве баре, иако су промениле неколико власника. Кућа коју је Цвијо саградио и сада постоји: на два спрата, од камена, херцеговачког типа, доле магаза**^{**}, горе станови, и то на истој тераси на којој су историјски шанац и лозничка црква а преко пута од начелства. То је једно од најлепших места у Лозници, испод брда Кличевца, које је било (а у неколико је и сад) под кестењем. Са терасе се види велики део Босне.

По причању поменутих прота је био висока раста, и они су се сећали како силази са терасе, од куће низ чаршију до свога дућана, ђурком огрнут. Кажу да је био оштре нарави и мало говорио. Нису знали ништа друго о његовим особинама. Зна се да је био у пријатељству са породицама које су се из Пиве (у Херцеговини) у Лозницу доселиле крајем XVIII века. Сахрањен је на старом лозничком гробљу више чесме Гушавца; 1912. године још је постојао на његовом гробу надгробни камен на коме се могло прочитати: „Цвијо Спасојевић”. Остао му је у животу само један син, Живко, кога је школовао „преко”, мислим, у Темишвару (...)

Побољевајући после тога, Живко умре још млад, напрасно од срца (...) Иза њега остану три малолетна сина, од којих је Тодор, мој отац, био најстарији (...)

.....

* дућан – продавница

** магаза – магацин, складиште

1. О ком претку говори Јован Цвијић у овом одломку?

- **Прадеди Цвију** – у овом одломку из аутобиографије *Успомене из живота* Јован Цвијић помиње свог оца Тодора, мајку Марију, проту Игњата Васића и тетка Ивка Поповића, али главни лик, главна тема одломка јесте његов прадеда Цвијо.

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из *Успомене из живота* Јована Цвијића.

- Приповедач нам детаљно описује градњу прве породичне куће коју је његов предак изградио на једном од најлепших места у Цвијићевим барама. **НЕТАЧНО!**
Нема детаљног описа градње куће, а ни место градње није тачно. (*То је једно од најлепших места у Лозници, испод брда Кличевца, које је било под кесћењем.*)
- Цвијо Стојановић или Цвијо Врело био је хајдучки харамбаша за време Првог српског устанка – **ТАЧНО!**
(*...да је Цвијо, пред Карађорђевог устаника и за време првог устаника, био хајдучки харамбаша...*)
- Прадеда Цвијо имао је три сина од којих је Тодор, приповедачев отац, био најстарији. **НЕТАЧНО!**
Цвијићев деда Живко, а не прадеда Цвијо, имао је три сина. (*Остао му је у животу само један син, Живко, који је школовао преко, мислим у Темишвару (...) Побољевајући после тога, Живко умре још млад, најрасно од срца ... Иза њега остало је три малолетна сина од којих је Тодор, мој отац, био најстарији...*)
- Како би нам што живописније описао лик свог прадеде, приповедач се послужио и причом свог тетка Ивка Поповића. **ТАЧНО!**
(*А мој њећак Иво Поповић, доцније лознички бродар, зајамљив је као дечак Цвију Спасојевића...*)
- Приповедач о јунаштву и части прадеде Цвија Спасојевића сазнаје непосредно из прича старих Лозничана, али и посредно из прича неких Турака. **ТАЧНО!**
(*Панић Срећковић бележи: „Цвијо за првог устаника пређе преко Дрине у село Скочић... Ту је држао дућан; причали су Турци о његовом јунаштву, а он отиша причао који су Турци били јунаци, и никој од Турака није њакошћив.“*)

3. Прочитај реченицу и одреди врсту подвучене речи.

Кажу да је био оштре нарави и мало говорио

- Реч мало је **прилог**. Прилози су (у већини) непроменљиве речи које стоје уз глаголе и описују радњу глагола (говорити). Одговарају на питања: КАДА (прилог за време: нпр. *данас*), ГДЕ (прилог за место: нпр. *далеко*), КАКО (прилог за начин: нпр. *лепо*), ЗАШТО (прилог за узрок: нпр. *зашто*), КОЛИКО (прилог за меру/количину: нпр. *много*). **Мало** је прилог за количину.

4. Одреди облик подвученог глагола.

Прота ми је помињао неке људе из његове чете: сећам се једино доброг јунака Живана Корените.

1. Глаголски облик: **ПРЕЗЕНТ**
2. Лице: **ПРВО (1.)**
3. Граматички број: **ЈЕДНИНА**

Презент је личан глаголски облик који означава садашњу радњу. Прост је глаголски облик, што значи да се гради од (презентске) основе и наставака за облик. Глагол *сећао*

се по глаголском роду (прелазности) повратан је, а то значи да се користи с повратном речцом се.

Глагол **сећати се** у презенту гласи:

једнина	сећам се	сећаш се	сећа се
множина	сећамо се	сећате се	сећају се

5. Док ми је мајка од једне стариначке породице у Јадру, по мушкој смо линији досељеници из Херцеговине, и знам претке до прадеде...

Основни облик речи *прећке* гласи **предак**. Које су две гласовне промене извршене? Напиши називе тих гласовних промена.

ПРЕДАК ПРЕДК (А Ø) – прво се извршило **НЕПОСТОЈАНО А**

ПРЕДК ПРЕТК (Д Т) – затим **ЈЕДНАЧЕЊЕ СУГЛАСНИКА ПО ЗВУЧНОСТИ**

6. У следећим реченицама прецизно одреди службу (функцију) подвучених речи.

Реченични чланови јесу (**главни**): СУБЈЕКАТ (граматички/логички) и ПРЕДИКАТ (глаголски/именски); (**зависни**): ОБЈЕКАТ (прави/неправи), ПРИЛОШКЕ ОДРЕДБЕ (време, место, начин, количина, циљ...). Постоје још неки делови реченице: АТРИБУТ (зависни члан именичке синтагме) и АПОЗИЦИЈА (именички додатак).

тужна – **именски део предиката** јер је део је била тужна **именски предикат**.

Именски предикат има помоћни глагол и именску реч (именицу, придев, заменицу, број);

малу вилу – **прави објекат** (кога/шта је тражио?, одговор: малу вилу)

Објекат је зависни реченички члан, стоји уз глагол и представља његову допуну у реченици.

до ивице шуме (где?) – **прилошка одредба за место**, стоји уз глаголе и одређује их по времену, месту, узроку, количини...

првих дана – **прилошка одредба за време** (када?)

7. Одреди врсту синтагме подвучене у следећој реченици.

Као ђак гимназије чуо сам од лозничког проте Игњата Васића...

● Врста синтагме је **ИМЕНИЧКА** – Врсту синтагме одређујемо на основу врсте речи главне речи синтагме. У синтагми ђак генерације главна реч је ЂАК, а то је именица.

8. Прочитај наведени одломак. Обој кружић испред назива функционалног стила којим је написан.

Биографија се назива још и животопис. То је књижевни жанр који описује живот неке истакнуте личности. Биографија садржи податке из живота неке стварне или измишљене личности. Ипак, за разлику од животописа, биографије не садрже само податке попут датума и места рођења и смрти, податке о школовању и запослењу, већ и неке приватне садржаје као што су подаци о породици, родитељима и супружницима особе, али и много дубље и интимније приче, попут прича о личним особинама, неким врлинама и манама особе, њеним осећајима и проблемима итд.

● **Научни стил** налазимо у стручним и научним радовима, уџбеницима, енциклопедијама. Он подразумева употребу одређених термина с прецизним значењем.

9. Прочитај наведени одломак, па одреди значење подвучене речи.

По причању поменутих прота је био висока раста, и они су се сећали како силази са терасе, од куће низ чаршију до свога дућана, ђурком огрнут. Кажу да је био оштре нарави и мало говорио. Нису знали ништа друго о његовим особинама. Зна се да је био у пријатељству са породицама које су се из Пиве (у Херцеговини) у Лозницу доселиле крајем XVIII века.

Шта значи реч **нарав** у наведеном одломку?

- Реч **нарав** у наведеном одломку има значење **ћуд, особеност**. Одговор на ово питање може се пронаћи и посредно (индиректно) из контекста. У наведеном одломку описује се, наиме, лик, даје се његов портрет (физичке и карактерне особине).

10. Допуни реченице тако што ћеш на линији уписати исправан облик речи која недостаје.

Слово Ј пише се између следећих гласова: **ија, ије, ију, ији, оји** (меморија, фотографије, информација, чији, бојити). Слово Ј не пише се између следећих гласова: **аи, еи, уи, ио** (даире, сижеи, уиграти се, био). Од овог правила се одступа уколико у самој основи речи постоји глас Ј: змијо (основа: змиј-), судијом (основа: судиј-).

11. Јунакиња романа *Очеви и оци* Слободана Селенића пореклом је Енглескиња и не говори правилно српски језик. У следећем цитату из овог романа подвучи неправилне облике речи које ова јунакиња користи.

Имао је плави купачи костим од макоа, обрубљен око наглавица и струка црвено-белом траком. Још само један дечак имао је прави костим. Други су били у обичним гачама, од сивог платна, дугачким до колена, везаним на учкур. Мајкл је из џачке кабине донео свој огртач од фротир, па је њиме прекрио леца. Бео међу њима црнима, негован међу њима, запуштенима, риц, учтив међу њима сировима – схватила сам одједном гледајући га међу друговима – мора се осечати као туџин.

Говорници којима српски није матерњи језик најчешће имају проблем с изговором гласова: **Ч** (тврди палатал / предњонепчани) и **Ђ** (меки палатал / предњонепчани).

- купачи, гачама, џачке, (фротир), леца, међу, риц (међу), гледајући, (међу), осечати, туџин.

12. Обој кружиће испод оних речи у наведеној реченици које се према правописним правилима пишу великим почетним словом.

Леонардо да **Винчи**, аутор слике **Мона Лиза**, био је један од највећих уметника италијанске ренесансе.

Властита имена и презимена пишу се почетним великим словом. Придев *италијански*, тј. придев изведен од властите именице Италија с наставком -ски (-шки, -чки) пишемо малим почетним словом. Предлог *да* пишемо малим словом, осим у случајевима када не наводимо властито име, нпр. Волим **Да** Винчијеве слике.

13. Одреди врсту подвучене зависне реченице.

Јер си отишла љута (Зашто?) – **УЗРОЧНА** – узрочне реченице су зависне реченице којима се казује узрок вршења радње главне/управне.

Да ли ће доћи Вељко (Шта је питао?) – **ИЗРИЧНА (зависноупитна реченица)** – изричне су зависне реченице којима се изриче глагол (говорења, осећања, опажања, мишљења) главне реченице. Зависноупитне су подврста изричних реченица (садрже питање).

Као да не чујем (Како?) – **НАЧИНСКА (поредбена)** – начинске реченице су зависне реченице којима се казује начин вршења радње главне/управне реченице.

14. За историју српског књижевног језика веома је важна 1847. година. Зашто?

● Вукова победа јер те године излазе из штампе четири дела на народном (српском) језику. То су:

Горски вијенац Петра Петровића Његоша,

Песме Бранка Радичевића,

Рајн за српски језик и њравојис Ђуре Даничића,

превод *Новој завјешта* Вука Стефановића Караџића.

15. Повежи линијама наслове књижевних дела из леве колоне са именима њихових аутора из десне колоне. Име једног аутора је вишак.

● *Буре* – Исидора Секулић

● *Кањош Мацеџоновић* – Стефан Митров Љубиша

● *Живој и ѡрикљученија* – Доситеј Обрадовић

● *Јазавац ѡред судом* – Петар Кочић

Гроздана Олујић је вишак.

Исидора Секулић је написала приповетку *Буре* у оквиру збирке приповедака *Са ѡујници*. У тој приповеци девојчица проводи доста времена у бурету, које је њено место за одмор, за размишљање, за самоћу. Стефан Митров Љубиша написао је приповетку *Кањош Мацеџоновић* о храбром Кањошу који иде у Млетке (у Венецију) и бори се са снажним Фурланом. Доситеј Обрадовић написао је *Живој и ѡрикљученија*. То је његова аутобиографија, односно дело у ком описује свој живот од детињства до тренутка у ком пише. Петар Кочић је написао драму *Јазавац ѡред судом* у којој Давид тужи јазавца да му је крао храну из баште. Гроздана Олујић познати је писац ауторских бајки. Њена позната бајка јесте *Небеска река*.

16. Препознај врсту дескрипције у наведеним одломцима и обој кружић испод тачног одговора.

С леве стране, уза зид, један уз други, налазила су се два кратка кревета, с високим полукружним рамовима, а изнад њих, на зиду, налазила се икона Светог Николе на стаклу, рад примитивног сликара.

● ентеријер

Сунце се лагано помаљало иза планинских врхунаца, који још уморно почиваху у прозрачном јутарњем сумраку. Један тренутак – па се све обли у бјеличастој свјетлости! Све трепти, прелива се! Само тамо, далеко испод планина у присојима, трепери маглично, тиморно плаветнило.

● пејзаж

Постоји неколико врста описа (дескрипције): **пејзаж, портрет, ентеријер и екстеријер.**

Пејзаж је опис **природе**.

Портрет је физички или психолошки опис **лика**.

Ентеријер је опис **унутрашњости**.

Екстеријер је опис **спољашњости**.

17. Прочитај стихове из песме *Моја ошацибина* Алексе Шантића, а затим одговори на захтеве.

Не плачем само с болом свога срца
Рад' земље ове убоге и голе;
Мене све ране мога рода боле,
И моја душа с њим пати и грца.

Рима може бити: парна (аа), укрштена (абаб) и обгрљена (абба).

Овде је рима **обгрљена** јер је по моделу: абба

Пр. „О, класје моје, испод голих **брда**, (а)
мој црни хљебе крвљу **поштрапани**, (б)
ко ми те штеди, ко ли ми те **брани** (б)
од гладних 'тица, моја муко **тврда**?" (а)

Катрен је строфа од **четири стиха** (А стих је један ред у песми).

18. Коју стилску фигуру илуструју следећи стихови?

Вида гњиздо тица ластавица,
Вида га је за девет година,
А јутрос га поче да развија;
Долети јој сив зелен соколе
Од столице цара честитога,
Па јој не да гњиздо да развија.

Алегорија је стилска фигура пренесеног значења, проширена, развијена метафора. Овде у одломку примећујемо три метафоре: гњиздо – брак, птица ластавица – љуба, сив зелен соко – Стојан. Када се те метафоре развију у дужу слику, настаје алегорија.

19. Следећи пасуси односе се на роман *Пој Ђира и њој Сџира* Стевана Сремца. На основу одломка препознај да ли је реч о препричавању или анализирању и обој кружић испод тачног одговора.

Ликови у роману су описани верно, реалистички. Сликајући поповске породице, Стеван Сремац нам је на хумористичан (смешан) начин дао и слику сеоског војвођанског живота. Хумор се јавља у описима неких детаља и ситуација, у поступцима јунака и у њиховом говору.

анализирање

Долази до расправе и свађе између попова у цркви. Све се завршава тучом у којој се увређени поп-Спира баца дебелом црквеном књигом на поп-Ђиру и избија му један зуб. Међутим, захваљујући Габријели, коју су називали „сеоским доброшом” и „сеоским телеграфом”, вест о том догађају не само да се брзо пренела с једног на други крај села, него је добила и сасвим нов садржај.

препричавање

Сремцу побожност није сметала да попове прикаже као темпераментне људе који првенствено брину за новац, свој стомак и црвени појас. Писац се нашалио и на рачун ратоборних попадија чији односи зависе од личног интереса.

анализирање

Препричавање подразумева преношење информација о радњи. **Анализирање** је критички осврт на текст, указивање на основне мотиве текста, техничко обликовање текста и сл.

20. Прочитај одломак из народне епске песме *Урош и Мрњавчевићи*. Док читаш, обрати пажњу на дијалог.

Оде Марко у господске дворе,
пак дозива Јевросиму мајку:
„Јевросима, моја мила мајко,
господа се јесу завадила
на Косову Пољу широкоме
код бијеле Самодреже цркве,
и они се отимљу о царство;
међу се се хоће да поморе,
злаћенима да пободу ножи,
а не знаду на коме је царство;
мене зову на Поље Косово
да им кажем на коме је царство”.

Кол’ко Марко тежио на правду,
тол’ко моли Јевросима мајка:
„Марко сине, једини у мајке,
не била ти моја рана клета,
немој, сине, говорити криво:
ни по бабу ни по стричевима,
већ по правди бога истинога;
немој, сине, изгубити душе;
боље ти је изгубити главу
него своју огр’јешити душу”.

Ко води дијалог у одломку?

У овом одломку дијалог воде **мајка Јевросима и њен син Марко Краљевић**. Мајка саветује свог сина да пресуди по правди и истини (за Уроша), а не онако како би хтели његов отац и стричеви.

**РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 02**

Прочитај одломак из дела *Писма из Норвешке* Исидоре Секулић, а затим одговори на захтеве.

Широким, лепим путањама пели смо се на Екеберг да се нагледамо славе и красоте Кристијанског фјура*. Као већином у Норвешкој, на подножју планина и у близини воде пролази се кроз лиснате шуме, богате и једре, али које ипак не могу до краја да сакрију да су скандинавске шуме, да су никле у земљи где у корак са најмекшом питомошћу иде најокрутнија суровост, где нема ничега што је помиловано а неударено.

Поред импозантних шумских партија које изгледају као колоније бесмртних дрвета, наилази човек на меланхолична попршта где су иза дивљачког пустошења остали згажени и мртви. Леже изваљени трупци и покрхане гране труну. Болују промрзла дрвета и натежу с пола живота. Тамо даље, на једну грдну букву морало се стропоштати тешко камење, јер јој је кора сва разбијена, стабло нагњечено и на много места до сржи угризено, гране сакате и одбијене. Посрћући, пала је на два јасена: један се прецепио од врха до темеља, и бело његово срце разједају мрави, а други се гуши и суши под лешином што се на њему раствара. Још даље, читавом једном боскету скинута је круна с главе. Саме брезе. Нешто је одгоре морало силно ударити јер су свима тешко рањене главе. Најзад, црни турф** се од невидљивих неких вода претвара у мочвар, и једно неко дрвце, забодено у ту црну јаму, са безбојним гладним својим листићима изгледа као да је седо...

Идемо даље, а са нама иде жута и црвена јесен. Како мало каже човек кад каже жута и црвена јесен! Да, на почетку је оно бледо, једва жуто жутило што ти загонетке задаје, а на свршетку је оно врело црвено црвенило што те жеђу мори. Али између тога је ратовање и пировање*** безбројних боја којима нико не зна ни имена ни знака. Лију се нијансе, растварају се међу боје, греју се и хладе се тонови. Бију се и мире се, воле се и мрзе се, севају и мркну, и куда год погледом или душом кренеш, где, забојила се нова боја.

А лишће једнако пада, свечано тужно, као све што се на расстанку чини. На све стране је клонуло; млака, блажена клонуло у којој издишу безгрешна дрвета, сасвим тихо корачамо, сањиво смо занесени, а у души нам благост. Осећамо оно што се само одсвирати може. Звонкасто се њихају листићи на сухим петељкама... Један полети, па онда тренутак чекања, затим се крену и други, ко зна, можда за оним без кога не могу... Тако да је нама: откинути се и пролетети кроз сан боја...

.....

* фјур – фјорд

** турф – ливада

*** пировати – славити, веселити се

1. Шта се описује у овом одломку?

- норвешка шума

У одломку се описује **норвешка шума**. (Као већином у Норвешкој, на погодној планини и у близини воде пролази се кроз лиснаше шуме...)

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела Исидоре Секулић *Писма из Норвешке*.

- Персонификујући дрвеће, приповедач нам живописно даје слику његовог промрзлог изгледа.
- Сlike пејзажа су у јединству са музиком и као „да се одсвирати могу”.
- Приповедач очовечује слике природе дајући им неке људске особине.
- Персонификујући дрвеће, приповедач нам живописно даје слику његовог промрзлог изгледа. **ТАЧНО!** Персонификација је стилска фигура којом се предметима, биљкама, животињама, апстрактним појмовима дају људске особине. (*Болују промрзла дрвета и нашежу с пола живоћа...*)
- Сlike пејзажа су у јединству с музиком и као „да се одсвирати могу”. **ТАЧНО!** (*Осећамо оно што се само одсвирати може. Звонкасто се њихају листићи на сухим петељкама...*)
- Опис шуме у контрасту је с описом приповедачевих осећања, стања. **НЕТАЧНО!** Приповедач нам даје опис норвешке шуме, а тај опис се пореди са стањем и осећањима приповедача. (*Поред имозантних шумских партија које изгледају као колоније бесмртних дрвета, налази човек на меланхолична попришћа где су иза дивљачког пустишења остали зажени и мртви...*)
- Приповедач очовечује слике природе дајући им неке људске особине. **ТАЧНО!** (*А лише једнако пада, свечано тужно, као све што се на распанку чини.*)
- Приповедачева осећања нису у сагласности с дешавањима у природи – не разумеју се међусобно. **НЕТАЧНО!** Приповедач је у потпуном сагласју с оним што се дешава у природи. (*Један полетти, па онда тренушак чекања, затим се крену и друји, ко зна, можда за оним без кога не могу... Тако да је нама: ошкинути се и пролетети кроз сан боја...*)

3. Обој кружић испред речи која је подељена на слоге у складу са правилима српског језика.

- Нор-ве-шка

Нор-ве-шка

Слог је говорна јединица која се остварује једним изговорним захватом. У српском језику носиоци слога могу бити вокали (а, е, и, о, у) и неки сонанти (р, л, н). Најчешћа граница слога јесте после самогласника, али имамо неке сугласничке групе које су тешке за изговор, па је граница између сугласника, као што је случај овде, између првог и другог слога.

4. Одреди облик подвученог глагола.

- глаголски прилог садашњи

Посрћући је **ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ САДАШЊИ**. То је прост и неличан глаголски облик, тако да не може вршити службу предиката. Гради се од 3. лица множине презента и наставка -ћи.

Глагол **посртати** у презенту гласи:

једнина	множина
посрћем	посрћемо
посрћеш	посрћете
посрће	посрћу

посрћу + -ћи = **посрћући**

5. Поред сваке речи напиши назив гласовне промене која је у њој извршена.

- бео – прелазак л у о
- мајчин – палатализација
- бескрај – једначење сугласника по звучности
- мачка – непостојано А

бео – прелазак Л у О, некада изговарано бел, а на крају речи или слога прелази у О.

мајчин – палатализација, полазимо од речи мајка, К, Г, Х прелази у Ч, Ж, Ш.

бескрај – једначење сугласника по звучности без + крајан – бескрајан, З у С.

мачка – непостојано А, именица женског рода мачка у мушком роду гласи мачак.

6. У следећој реченици обој кружиће испод придева.

Први пут сам видео неког са лепим кончаним рукавицама и сланатим шеширом сличним Маријином.

Придеви су речи који означавају неку особину именице уз коју стоје.

Лепим кончаним рукавицама, **сланатим** шеширом **сличним Маријином**.

7. Напиши назив и значење падежа подвучених речи у реченици.

- а) инструментал, место (месно)
- б) датив, намена
- в) акузатив, предмет (трпилац) радње

Када се синтагма **црним шинама** промени по падежима, уочавамо да може бити датив, инструментал или локатив множине. Замисли да су ти падежи склопили ДИЛ да буду исти (Д = датив, И = инструментал, Л = локатив). Пробај да вратиш у јединину ту реч која је подвучена.

Црним шинама > црном шином

Летимо над црном шином.

Датив: шини; инструментал: шином; локатив: шини

У једнини је јасно да је тражени облик само **инструментал**. Значење је **месно** јер се поставља питање **Где летимо?**

Нам је краћи (енклитички) облик заменице МИ и облички одговара само **датову**. Значење тог датива јесте **намена** (то што говоре намењено је нама). За намену се поставља питање: Ко ме се нешто говори/даје?

Када се именица **лењир** промени по падежима, облички може бити номинатив (Ко? Шта? Лењир) и **акузатив** (Кога? Шта видим? Лењир). У том случају, да бисмо били сигурни који је од ова два падежа, заменимо ту своју реч неком именицом женског рода која се завршава

на -а. Овде може бити: Извукла је **књигу** из мог ранца. У номинативу ова именица гласи књига, а у акузативу књигу. Овај облик именице женског рода дакле сада не може бити и генитив и акузатив, већ само акузатив. Тако смо утврдили да је облик лењир такође акузатив. Значење овог акузатива јесте **трпилац радње**. Лењир трпи радњу извлачења јер је он управо предмет који се извлачи из ранца.

8. Колико има комуникативних, а колико предикатских реченица у следећем одломку?

Комуникативних – три (3)

Предикатских – осам (8)

Комуникативна реченица препознаје се по томе што почиње великим словом, а завршава се неким од следећих интерпункцијских знакова: тачком, упитником или узвичником.

Предикатска реченица је реченица формирана од предиката (глагола који се налази у неком од личних глаголских облика, попут презента, перфекта, футура првог и сл.). Да добро одредиш колико има предикатских реченица, треба да избројиш предикате. Колико има предиката толико има и предикатских реченица.

9. Упиши запете тамо где је потребно.

У главној улици, која се ка врху све више спирално обавијала око Куле од слоноваче, врвело је од густо збијене гомиле чудних прилика. Огромни, турбанима окићени џинови, малени тролови, троглави демони, брадати патуљци, светлוצаве виле, јарцоноги пауни, златоруна дивљач, блистави снежни духови и безброј других бића кретало се улицом, стајало у групама, тихо причало или немо чучало на тлу и тужно зурило у даљину.

Неке од употреба запете јесу:

За издвајање додатне информације о неком појму (то може бити односна реченица или апозиција), као у првој реченици. Испред односне реченице *која се ка врху обавијала...* иде запета, пошто је појам главна улица већ сам по себи потпуно дефинисан (постоји само једна главна улица) те је односном реченицом указано на додатну информацију о тој улици. За набрајање, приликом чега се претпоследњи и последњи члан у набрајању одвајају везником и, а сви претходни запетама. То нам илуструје друга реченица (Могу се набрајати и појмови и радње.).

10. У следећим реченицама подвучи све речи које треба написати великим почетним словом.

марија, јованкина другарица, од прошле године живи у београдском насељу петлово брдо. она је ученица основне школе „стеван синђелић” која се налази на коњарнику.

Великим почетним словом пишу се властите именице (Марија), присвојни придеви на -ин (-ов и -ев) (Јованкин), прве речи у називу делова насељених места (Петлово брдо, Коњарник), називи институција (Основна школа „Стеван Синђелић”). Малим словом пишу се присвојни придеви на -ски (београдски).

11. Обој кружић испред назива дела у ком Вук Караџић први пут употребљава слово Х.

● Народне пословице (1836)

Народне пословице (1836) После боравка у Црној Гори и Дубровнику Вук је чуо да Срби из

тих крајева употребљавају сугласник Х и уводи га као тридесето (не по реду већ по броју) слово азбуке.

12. Прочитај пажљиво следећи текст и подвуци у њему термине.

Биљке са цветовима, или **ангиосперме**, деле се на **монокотиледоне** и **дикотиледоне**. Њихови представници се разликују по броју **котиледона**. Међу **монокотиледонама** налазе се и житарице. У групу **лилијацеа** спадају лала, крин, празилук, црни и бели лук и сл.

Научни стил налазимо у стручним и научним радовима, уџбеницима, енциклопедијама; он подразумева употребу одређених **термина** с прецизним значењем: ангиосперме????, монокотиледоне...

13. Пажљиво прочитај два текста о Петру II Петровићу Његошу. Да ли је у њима Његош приказан као историјска личност или књижевни лик? Обој кружић испред тачног одговора.

- књижевни лик
- историјска личност

Први текст приказује Петра Петровића Његоша као **књижевног јунака**, будући да наратор говори пре свега о свом искуству спрам Његошевог стваралаштва, а не директно о њему. Други текст приказује Петра Петровића Његоша као **историјску личност** јер је реч о биографији, која истиче чињенице из његовог живота хронолошким редом.

14. Твоју школу посетила је позната глумица, која је у свечаној сали школе извела монодраму. Напиши вест о томе за школски часопис. Води рачуна о елементима које вест треба да садржи и не заборави да даш наслов.

Вест је најкраћа новинарска форма, садржи најбитније информације, чињенице. Одговара на пет питања: Ко? Шта? Где? Када? Како/Зашто?

Признају се одговори који садрже одговоре на ових пет питања, и који су написани у складу са правописним и граматичким правилима српског језика.

Вест је најкраћа новинарска форма, садржи најбитније информације, чињенице. Одговара на пет питања: Ко? Шта? Где? Када? Како/Зашто?

Признају се одговори који садрже одговоре на ових пет питања, а који су написани у складу с правописним и граматичким правилима српског језика.

Нпр. Данас, 1. 12. 2024. године у 12 сати одржана је позоришна представа

„Лед”, монодрама коју изводи наша позната глумица Слобода Мићаловић.

У свечаној сали наше школе пред ђацима и наставницима позната глумица је макар за тренутак пренела дух позоришне сцене у нашу школу.

15. Повежи речи из леве колоне са речима из десне тако да добијеш парове синонима.

- врућина – жега
- урбан – градски
- пресан – сиров
- паметан – мудар

Синоними су речи истог значења, али различитог облика.

16. Одреди којој врсти припада свака од наведених кратких фолклорних форми (загонетке, питалице, пословице, изреке, бројалице, брзалице).

загонетка, пословица, питалица, брзалица

Загонетке препознајемо по томе што се у њима најчешће неки једноставан, свима познат појам објашњава на мало другачији начин, па нам изгледа тешко да изнађемо решење.

Изреке препознајемо по томе што оне најчешће представљају нека општа мишљења проистекла из искуства народа.

Питалице препознајемо по томе што почињу са „Питали”, где постоји питање упућено некоме, најчешће животињи, а онда и њен одговор. Све заједно има хумористичку поенту.

Брзалице препознајемо по томе што оне представљају реченицу која садржи речи које слично звуче или садрже сличне гласове, па нам је тешко да их изговоримо брзо и без грешке те нам се често чини као да ломимо језик.

17. Попуни табелу као што је започето.

Име писца	Наслов дела	Књижевни род	Књижевна врста
Бранислав Нушић	<i>Сумњиво лице</i>	Драма	Комедија
Петар Кочић	<i>Кроз мећаву</i>	Епика	Приповетка
Милош Црњански	<i>Сеобе</i>	Епика	Роман
Бранко Ћопић	<i>Орлови рано леће</i>	Епика	Роман

Сумњиво лице написао је Бранислав Нушић. То је драмско дело, по врсти комедија. Писано је по улогама, предвиђено за извођење на сцени и тежи да засмеје публику/читаоце.

Петар Кочић написао је приповетку *Кроз мећаву*, краће епско књижевно дело у којем Реља Кнежевић са својим синовцем не може никако да прода једну краву. Обојица страдају у мећави.

Роман *Сеобе* написао је Милош Црњански. У овом роману говори се о браћи Аранђелу и Вуку Исаковичу и Вуковој жени Дафини. Сликовито је описан Славонско-подунавски пук који је предводио Вук.

Бранко Ћопић написао је роман *Орлови рано леће*, опширније епско дело у којем се описује Јованчетова дружина која се окупља у Прокином гају играјући се рата, а на крају и сама учествује у Другом светском рату као испомоћ.

18. Обој кружић испод форме приповедања коју препознајеш у наведеним одломцима из приповетке *Аска и вук* Иве Андрића.

приповедање

унутрашњи монолог

Постоје четири облика казивања: описивање (дескрипција), приповедање (нарација), дијалог и монолог.

Описивање – приповедач описује изглед неког јунака, природе, неког простора...

Приповедање – приповедач казује неки догађај, неко дешавање

Дијалог – разговор два лика, размењивање реченица између два саговорника

Монолог – лик (јунак) говори сам, нема саговорника, најчешће говори наглас. Овде се може издвојити и **унутрашњи монолог** – то је говор једног лица који се изговара у себи (указује на јунакове мисли).

19. Поред наведених стихова напиши назив стилске фигуре коју они илуструју.

А – градација

Б – контраст (антитеза)

Градација је стилска фигура у којој се поступно ређају слике по јачини доживљаја: или од ниског интензитета ка јаком или од јаког ка ниском.

У овом одломку се иде од нижег интензитета ка вишем: резање косе > нагрђивање лица > вађење очију.

Контраст је стилска фигура која наглашава супротност. У овом одломку супротстављена су нека дешавања, ситуације и сл. (родила краљица – одгајала Арнаутка, мек душек – студена плоча, скроб – мед и шећер...).

20. Прочитај стихове из песме *Плава звезда* Мирослава Антића и одреди основни мотив.

● звезда

Мотив је најмања тематска јединица неког књижевног дела. Главни, односно основни мотив је оно о чему се у датом одломку највише говори. Овде је то **звезда** јер лирски субјекат наводи да она мора постојати, да се не сме испустити, изгубити или повредити пошто много значи у животу.

**РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 03**

Прочитај одломак из дела *Туђа девојчица* Хане Борковцеве, а затим одговори на захтеве.

До врата своје учионице Качка је дошла добрано после звона јер је ходником ишла достојанствено и без журбе. Тада се сети да је професорка Приход најавила родитељски састанак, па је мало убрзала корак. „Ова мама сигурно иде на родитељски састанак”, помислила је. /.../

Изван сваког очекивања, професорка Приход није на њу дрекнула јер још није ни дошла у учионицу, али зато је Качка на вратима једва успела избећи мокри сунђер усмерен у њезино лице, и одмах га је одбацила у смеру одакле је долетео, мада у томе није у потпуности успела. Лада је ухватио сунђер, али будући да није очекивао тако брз противнапад, превише га је стегао па му је вода упала равно у рукав. /.../

Качка без даљег расправљања пође у тај ћошак, мимо свог обичаја. Зато што је тамо ионако седела, а највише зато што се никако није могла ослободити осећаја да можда не би било лоше када би је професорка једном нашла на свом месту.

– Обући ћу тексас-хаљину, не будите глупе, девојке! На такву журку не иде се у баршунастим хаљиницама – објашњавала је Ружа пажљивим слушатељкама. – Моја ортакиња, осмакиња Фафа, увек је супер одевена, а вечно је у цинсу. Увек морате знати шта одговара којој прилици. У те се ствари морамо разумети. Најважније је не пасти под мамин утицај јер оне појма немају шта се данас носи.

На Ружи се видело да не воли падати под туђи утицај. Увек је из принципа све најбоље знала, што су остале девојчице ћутке признавале. Дакле, све осим Качке на коју није деловала ни неоспорна чињеница да је Ружа од свих најстарија. /.../

– Морам нешто „убацити” на журку – растресено ће Ружа као да случајно о томе гласно размишља.

Девојчице су је гледале отворених уста, па уопште нису чуле како Верка плашљиво цвркуће:

– Ивона, покажи ми како се ради овај задатак. Уопште не капирам.

– Јасно, најбоље би била нека флаша пића – настави Ружа као да Верка ништа није рекла.

– Чуј, угаси мало, исцуриће ти пиће! Качки је при погледу на Ружу та реченица некако дошла сама од себе на уста иако већ дуго није тако говорила. Одједном се све девојчице окренуше ка њој, све одреда зачуђене, осим Верке, која је деловала још нешто уплашеније него иначе. Као и увек кад би у њезиној присутности настала каква свађа, беше чврсто уверена да се сви на њу деру, иако углавном нико није примећивао Верку. Одједном је Качка спази. – Опрости, нисам мислила на тебе! – објасни јој, а томе се и сама зачуди. /.../

– Дај, објасни јој како се раде ти задаци кад те је замолила! – рекла је Ивани. – А ти угаси! – окренула се Ружи. – Ионако не „убацујеш” ништа занимљиво.

Качкин иступ деловао је на разне начине. Верка се до даске уплашила. Ружа се више збунила него наљутила, али Ивана, која није тако споро капирала као њих две, одмах је планула. Качки није сметало што је Ивана планула, али се мало зачудила. Па ништа њој није учинила, само се издерала на Ружу...

(Прилагођено)

1. Ко је наратор (приповедач) у овом одломку?

- непознати (објективни) приповедач

Наратор је у одломку **непознати (објективни) приповедач**. Хана Борковцова је аутор, писац одломка, а девојчице Верка, Ружа, Качка и Ивана су ликови у одломку.

Постоје две врсте приповедача: 1. **субјективни** – приповеда у 1. лицу (ЈА форма), сва збивања и ликови дати су из личног угла, ограничено, и 2. **објективни** – приповеда у 3. лицу (ОН форма), он је свезнајући и сагледава збивања и ликове из више углова и с дистанце.

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела *Туђа девојчица* Хане Борковцове.

- Качка је једна достојанствена девојчица која је спремна да уђе у сукоб како би поступила исправно и праведно
- Све девојчице су различито доживеле Качкино реаговање на то што су „пречуле” Веркино питање у вези са задатком.
- Качка је достојанствена девојчица спремна да уђе у сукоб како би поступила исправно и праведно. **ТАЧНО!** (*До враћа своје учионице Качка је дошла добрано после звона јер је ходником ишла достојанствено...*)
- Професорка не воли Качкино мешање у туђе ствари и због тога је често кажњава оценом из владања. **НЕТАЧНО!** Не постоји у тексту податак да професорка не воли Качкино мешање у туђе ствари.
- Верка је Качкина најбоља другарица, воли математику иако јој баш најбоље не иде решавање неких задатака. **НЕТАЧНО!** Не постоји у тексту податак да је Верка Качкина најбоља другарица, а нетачно је и да Верка воли математику.
- Све девојчице су различито доживеле Качкино реаговање на то што су пречуле Веркино питање у вези са задатком. **ТАЧНО!** (*Качкин испитиј деловао је на разне начине. Верка се догаске уилашила. Ружа се више збунила него наљутила, али Ивана, која није имала иако соро кайирање као њих две, одмах је иланула...*)
- Одлазак на журку и за Качку и за све девојчице један је од најзначајнијих догађаја ове школске године. **НЕТАЧНО!** За Ружу је одлазак на журку важан догађај, а за остале девојчице није, нпр. за Верку је важније да реши задатке и сл.

3. Усправним цртама подели следеће речи на слоге.

НА-СТА-СИ-ЈА ПРЕ-ПРИ-ЧА-ВА-ТИ ОД-ГО-ВА-РА-ТИ
ТРАМ-ВАЈ А-У-ТО-МО-БИЛ ЦВР-ЧАК

НА-СТА-СИ-ЈА ПРЕ-ПРИ-ЧА-ВА-ТИ ОД-ГО-ВА-РА-ТИ
ТРАМ-ВАЈ А-У-ТО-МО-БИЛ ЦВР-ЧАК

Слог је један глас или више гласова који сачињавају једну изговорену целину. У сваком слогу мора постојати један самогласник, односно слоготворни глас. У речи има онолико слогова колико има слоготворних гласова. Постоје слогови који се састоје од сугласника који су један до другог и отежавају изговор те сугласничке групе треба раздвојити. Пример је у речи трам-вај.

4. Одреди облик подвученог глагола.

1. Глаголски облик: императив
2. Лице: друго (2.)
3. Граматички број: једнина

Напомена: Уколико ученик на (другој) линији поред граматичке категорије лица, тачно напише и категорију граматичког броја, такав одговор се признаје.

1. Глаголски облик: **ИМПЕРАТИВ**
2. Лице: **ДРУГО (2.)**
3. Граматички број: **ЈЕДНИНА**

Императив је личан глаголски облик којим се исказује заповест, наредба, молба... Прост је глаголски облик, што значи да се гради од (презентске) основе и наставака за облик. Императив има само облике за 2. лице једнине и 1. и 2. лице множине. За 1. лице једнине не постоји облик јер сами себи не можемо наређивати нити себе молити. За 3. лице једнине и 3. лице множине постоји могућност да се заповест у овом случају изрази речцом НЕКА и презентом одговарајућег глагола у једнини или множини.

Нпр. Нека чују сви шта имам да кажем!

Промена глагола ЧУТИ по лицима у императиву

једнина	множина
не постоји	чуј мо
чуј	чуј те
не постоји	не постоји

5. Дај, објасни јој како се раде ти задаци кад те је замолила!

- непостојано А
 - сибиларизација
 - губљење сугласника
- (Редослед је небитан.)

ЗАДАТА**К** → ??? ЗАДАТ**К** = (А → Ø)???? = **НЕПОСТОЈАНО А**

ЗАДАТ**К**+И → ??? ЗАДАТ**Ц**И = (К → Ц)???? = **СИБИЛАРИЗАЦИЈА**

ЗАДАТ**Ц**И → ??? ЗАДА**Ц**И = (Т → Ø)???? = **ГУБЉЕЊЕ СУГЛАСНИКА**

6. Обој кружић испред реченице која је правилно написана.

- Заједно са мном путоваће и Мира.

Са **мном** се пише одвојено јер је то конструкција: предлог са + заменица ја у инструменталу. Као што све предлоге пишемо одвојено од речи уз које стоје, тако је и овде: с тобом, без мене, од Милице...

Пушоваће је футур први. Реч је о глаголу путовати. Правила за писање футура првог јесу:

а) футур први пише се као једна реч уколико се инфинитив завршава на -ти (ради**ТИ**, путова**ТИ**, мисли**ТИ**...);

б) футур први пише се као две речи уколико се инфинитив завршава на -ћи (до**ЋИ**, мо**ЋИ**, ре**ЋИ**...) Тако имамо: радићу, путоваћеш, мислиће, доћи ћемо, моћи ћете, рећи ће. Када помоћни глагол хтети (ћу, ћеш, ће...) стоји на почетку, увек се пише као две речи (ћу радити, ћеш путовати, ће мислити...).

7. Обој кружић испред реченице којом је исказана заповест.

● Затвори врата, одмах!

Затвори врата, одмах!

Заповедним реченицама изриче се наредба, заповест, молба. Имају узвичник на крају.

8. Пажљиво прочитај текст.

● Ако попијете велику количину алкохола, журку ћете завршити у купатилу.

● На журкама се најчешће служе сендвичи и грицкалице.

На журкама се не служе обично слаткиши, воће и воћни сокови, већ сендвичи, пите, грицкалице и пиће. Ако се гости ничим не послуже, домаћини се могу увредити. Од велике количине хране и алкохола може припасти мука, односно може се завршити у купатилу – изнад ве-це шоље.

9. Заокружи главну реч у синтагмама из леве колоне и повежи је са врстом речи из десне колоне.

изузетно паметна – придевска

кућа снова – именичка

веома близу – прилошка

гледати тенис – глаголска

Главна реч синтагме јесте она без које синтагма не би имала смисла. Другачије се назива и центар синтагме. По врсти речи, главна реч може бити **именица, придев, прилог** или глагол, па на основу те главне речи одређујемо врсту синтагме: **именичка, придевска, прилошка** или **глаголска**.

Можемо рећи: Она је паметна, али не можемо рећи: Она је изузетно. Зато је паметна главна реч те синтагме. Пошто описује њу, онда је по врсти речи придев.

Можемо рећи: Ово је моја кућа снова, али не можемо рећи: Ово је моја снова. Зато је кућа главна реч синтагме. Пошто та реч именује појам, онда је по врсти речи именица.

Можемо рећи: Он живи близу, али не можемо рећи: Он живи веома. Зато је близу главна реч те синтагме и означава где се врши радња глагола (где живи), по врсти речи је прилог.

Можемо рећи: Гледати је занимљиво, али не можемо рећи: Тенис је занимљиво. Зато је главна реч гледати. Пошто је то реч која показује радњу, по врсти речи је глагол.

10. Пажљиво проучи породично стабло лозе Немањића.

● Стефан Првовенчани је имао три сина.

● Растко (Свети Сава) је стриц (очев брат) Уроша I.

● Миличин чукундеда је зетски краљ Вукан.

Породично стабло креће од првог заједничког претка. У истој равни налазе се браћа и сестре, а испод њих су деца. Завида је заједнички предак свих Немањића јер је на почетку лозе. Стефан Првовенчани је имао три сина: Владислава, Радослава и Уроша I. Свети Сава је брат Стефана Првовенчаног, па је стога и стриц његовој деци. Душанов брат је Симеон (обојици је отац Стефан Дечански), а Душанов син је Урош III. Миличини преци јесу: отац Вратко, деда Вратислав, прадеда Дмитар и чукундеда Вукан.

11. Прочитај наведени одломак из приповетке *Све ће то народ поглавити* Лазе Лазаревића, па одреди значење подвучене речи.

разарање

Реч варварство у овом одломку има значење **РАЗАРАЊЕ**. Реч варварство/варваризам потиче из грчког језика и односи се на људе који превасходно нису знали, нису говорили грчки језик (странци); код Римљана је добио додатно значење – они који су били необразовани, па самим тим нису ценили вредности грчке и римске културе и зато су се према тој култури и њеним вредностима односили рушилачки.

12. Којим функционалним стилем су написани следећи текстови? Обој кружић испод тачног одговора.

разговорни (говорни)

књижевноуметнички

новинарски (публицистички)

Разговорни стил употребљава се у свакодневној усменој комуникацији. Реченице су кратке и испрекидане, дат је у дијалошкој форми.

Књижевноуметнички стил се користи у стварању књижевних дела, сликовит је у описивању, богат језичким стилским средствима (стилским фигурама).

Новинарски (публицистички) стил налазимо у новинарству (вести, извештаји, репортаже...). Јасан је и језгровит, информираше, намењен широком кругу читалаца.

13. Напиши скраћенице за наведене примере.

основна школа – ОШ

и тако даље – итд.

на пример – нпр.

ученик – уч.

Најчешћи начин скраћивања речи или групе речи јесте коришћење почетног слова или групе слова. Код **скраћенице** *основне школе* оба слова се пишу као велика, без тачака (ОШ). Код именице *ученик* узима се почетна група сугласника **уч.** и пише се тачка јер она означава да након те групе слова у целој речи постоји још слова. *И тако даље* је израз чина па се скраћеница састоји од почетних слова сваке речи, након чега иде тачка, која означава да после ње у целој речи има још слова (*итд.*). *На пример* је израз који се такође пише као једна реч, с тим што се унутар скраћенице налази прво слово прве речи и почетна сугласничка група друге речи. Тачка је обавезна јер показује да после последњег записаног слова у целој речи има још слова (**нпр.**).

14. Попуни табелу тако што ћеш уписати основни облик подвучене речи и назив врсте којој та реч припада.

Речи из реченице	Основни облик	Врста речи
Петровој	Петров	придев
по	по	предлог
силеџија	силеџија	именица
дрљав	дрљав	придев
нити	нити	везник
му	он	заменица
али	али	везник
често	често	прилог
направи	направити	глагол
других	други	број

Основни облик променљивих именских речи јесте облик те речи у номинативу једнине; код глагола је то облик у инфинитиву.

Непроменљиве речи су увек у истом облику.

15. Одреди врсту подвучених зависних реченица.

- а) односна
- б) временска
- в) условна

који је постајао све тиши и тиши – **односна** – односна је зависна реченица која се односи на неку реч (именицу) или целу главну реченицу;

када је стигла до тог места – **временска** – временска је зависна реченица којом се казује вршење радње главне реченице. Добијају се на питање: **Кад? У које време?**

Да је боље размислио – **условне** – условне су зависне реченице којима се поставља неки услов, нешто што би морало да се испуни како би се остварила радња главне реченице.

16. Прочитај одломак из романа *Пејнаесџојодушињи кайејан* Жила Верна, а затим одговори на захтев.

● Били су ужаснути, жалили су што нису успели да спасу другове.

Путници Пилграма имали су утисак који је био мешавина *сажаљења и ужаса*. У тексту се наводи да су они били очевици несреће, а да ништа нису могли предузети да спасу остале. Из тога се закључује да су жалили што нису могли спасти другове, а нигде се у тексту не помиње да су страховали за свој живот.

17. Ако је наведена тврдња тачна, заокружи слово Т, а ако је нетачна, заокружи слово Н.
Н, Т, Т, Н

Јован Стерија Поповић написао је *Покондирену џику*.

Бранислав Нушић написао је *Сумњиво лице (Хајдуке, Власи, Аналфабетица, Кирија...)*.

Јован Јовановић Змај написао је *Светиле њобове*.

Иво Андрић написао је приповетку *Аска и вук (Јелена, жене које нема, Прича о кмету Симану...)*.

Песму *Србија* написао је Оскар Давичо, а Бура Јакшић песму *Ошацибина*.

18. Одреди врсту риме у следећим стиховима.

обгрљена

Рима може бити: парна (аа), укрштена (абаб) и обгрљена (абба).

Овде је рима обгрљена јер је по моделу абба

„Виторог се месец заплео у грању (а)

Старих кестенова; ноћ светла и плава. (б)

Ко немирна савест што први пут спава, (б)

тако спава море у немом блистању...” (а)

19. Одреди ком књижевном роду припада следећи одломак.

● драма

Драма као књижевни род подразумева текст написан по улогама и с намером да буде изведен на сцени. Препознаћеш је по дијалозима, а то су реченице које изговарају јунаци. Овде имамо улоге: Јован, Малчика и Соколовић.

20. Поред назива дела упиши број који се налази испред имена књижевног лика који се у том делу појављује. Име једног лика је вишак.

2.

1.

4.

Прва бразда приповетка је **Милована Глишића**, а у њој се говори о самохраној мајци Миони која успева самостално да одгаји децу, да се брине о имању, а на крају и да присуствује првом раду на земљи најстаријег сина Огњана.

Све ће шо народ њозлашћиии приповетка је **Лазе Лазаревића**. У њој Благоје казанција чека свог сина да се врати из рата.

Цар Лазар и царица Милица драма је **Љубомира Симовића**. Бајазит, син турског султана Мурата, један је од важнијих ликова.

Прочитај одломак из дела *Светиа ноћ* Селме Лагерлеф, а затим одговори на захтеве.

Бејаше то једном око Божића, сви су били отишли у цркву осим баке и мене. Мислим да смо нас две биле у целој кући саме. Ми нисмо могле отићи с осталима јер је једна од нас била премлада, а друга престара. И бејасмо обе жалосне што нисмо могле присуствовати божићним песмама и видети божићна светла. Али док смо тако осамљене седеле, бака је почела да прича.

– Бејаше једном један човек – рече она – који је изашао у мрклу ноћ да позајми од неког огањ. Ишао је од куће до куће и свугде је куцао. „Драги људи, помозите ми!” говорише он. „Моја је жена управо родила детенце, па морам упалити ватру, да њу и малишана угрејем!”

Међутим, било је много касно тако да су сви људи спавали и нико му није одговарао. И тај је човек ишао и ишао... Коначно, угледа у великој даљини сјај огња, и он се упути у том смеру и опази да та ватра гори на отвореном пољу. Мноштво белих оваца лежало је око ватре и спавало, а један чобанин је бдео над стадом. Када је човек дошао до оваца, опази како поред чобанових ногу леже и спавају три велика пса. Када је он пришао, пробудили су се и отворили своја велика уста, као да желе залајати, али се није могао разабрати никакав глас. Човек је приметио како им се костреш длака, видео је како се њихови оштри зуби светле у светлости огња. Човек је хтео да продужи даље како би нашао оно што му треба. Али овце су лежале једна до друге тако збијено, леђа уз леђа, да се није могао макнути напред. Он закорачи на леђа животиња и стане се преко њих приближавати ватри, и ниједна животиња се није пробудила ни тргнула. /.../

Дотле је бака могла причати несметано, али сад се ја нисам могла суздржати а да је не прекинем.

– А што се нису тргнуле, бакице? – упитих ја.

– То ћеш за часак сазнати – рече бака и настави своју причу. Када је човек стигао готово до ватре, дигне чобанин главу. Беше то неки стари, мрзовољни човек, који је био отресит и тврд према свим људима. Када је видео да му се приближава странац, дохвати дугачак шиљати штап те га баци према човеку. И штап уз фијук појури ка човеку, али пре него што га погоди, узмакне на страну и пројури поред њега, далеко у поље. /.../

– Уто стигне човек до чобанина и рече му: „Добри пријатељу, помози ми и позајми ми мало ватре. Моја је жена управо родила детенце, па морам упалити ватру, да њу и малишана угрејем.”

Чобанин би најрадије рекао не, али кад се присетио да пси нису могли нашкодити овом човеку, да овце нису пред њим побегле и да га његов штап није хтео оборити, постане му мало нелагодно, па се није усудио да одбије странца за оно што је тражио. „Узми колико ти треба”, рече чобанин странцу.

Али сад је прича опет била прекинута. – Бакице, зашто су животиње тако реаговале?

– То ћеш већ чути – рече бака и стане приповедати даље. – Кад је тај чобанин, који је био тако зао и мрзовољан човек, све то видео, стане се сам у себи чудити. Каква ноћ мора бити кад пси не гризу, овце се не плаше, копље не убија...? Он позва човека и рече му: „Каква је то ноћ? И како то да је све према теби милосрдно?”

Тада рече човек. „Ја ти то не могу рећи ако сам не видиш.” И он хтеде поћи својим путем да што пре наложи ватру и успе угрејати жену и дете.

Али помисли тада чобанин да ипак неће тог човека пустити сасвим из вида пре него што сазна шта све то значи. Он устаде и пође за њим да види где станује. Кад стигоше, виде чобанин да човек нема ни колибице у којој станује, него му жена и дете леже у пећини где нема ништа осим голих, хладних стена.

(Прилагођено)

1. О којој је ноћи овде реч?

- Бадње вече

Бадње вече. Ноћ кад је рођен Исус, кад се чека Божић. (*И бејасмо обе жалосне што нисмо могле присуствовати Божићним јесмама и видети Божићна светила*).

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из *Света ноћи* Селме Лагерлеф.

- Присећајући се једне вечери из детињства, девојчица се присетила „бајке” коју је бака испричала и своје нестрпљивости да што пре сазна крај приче.
- Одбијајући да девојчици да одговор, бака успева да одржи динамику и напетост у свом приповедању.
- Девојчица пажљиво слуша причу своје баке како је једне касне вечери покушавала да позајми ватру од комшија. **НЕТАЧНО!** Одломак говори о човеку који је тражио ватру како би угрејао жену и тек рођено дете. (*„Драги људи, помогите ми!”*, *говорише он.* „*Моја је жена управо родила деце, ја морам ујалићи ватру, да њу и малишана угрејем*”...)
- Присећајући се једне вечери из детињства, девојчица се присетила „бајке” коју је бака испричала и своје нестрпљивости да што пре сазна крај приче. **ТАЧНО!** Девојчица се сећа Бадње вечери када је остала с баком која јој је причала „бајку” о човеку који тражи ватру и присећа се свог нестрпљења да сазна крај приче. (*Али сад је прича ојей била прекинута. – Бакице, зашто су животиње тако реаговале...*)
- Бака је својој причи дала наслов *Света ноћ* јер говори о ватри и светлости коју ватра може да произведе ако човек верује. **НЕТАЧНО!** Бака није дала својој причи наслов *Света ноћ* већ се тако зове дело Селме Лагерлеф одакле је преузет овај одломак.
- Одбијајући да девојчици одговори, бака успева да одржи динамику и напетост у приповедању. **ТАЧНО!** Одлагањем одговора, не објашњавајући све до краја, успева да задржи напетост и појача девојцину знатижељу. (*То ћеш већ чути – рече бака и стисне приповедајући даље...*)
- Девојчица је разочарана јер се овце нису пробудиле, а ни пси нису залајали на човека. **НЕТАЧНО!** Нигде у одломку немамо податак да је девојчица разочарана због тога.

3. Обој кружиће испред карактеристика бајке које препознајеш у одломку из приче *Света ноћ*.

- Неодређеност имена ликова и простора
- Мешање стварности и маште
- Супротност међу ликовима – добри и зли

Неодређеност имена, ликова и простора – не постоје имена ликова (чобанин, човек, бака), а ни одређење места.

Мешање стварности и маште – пси који не лају, овце које се не померају, штап који се сам креће...

Супротност међу ликовима – добри и зли – лик човека представља добро, а лик чобанина зло...

4. Одреди облик подвученог глагола.

1. Глаголски облик: имперфекат

2. Лице: треће (3.)

3. Граматички број: једнина

Напомена: Уколико ученик на (другој) линији поред граматичке категорије лица, тачно напише и категорију граматичког броја, такав одговор се признаје.

1. Глаголски облик: **ИМПЕРФЕКАТ**

2. Лице: **ТРЕЋЕ (3.)**

3. Граматички број: **ЈЕДНИНА**

Имперфекат је личан и прост глаголски облик. Казује радњу која се десила у давној прошлости и трајала је дуго јер се гради од **НЕСВРШЕНИХ** глагола. Користи се најчешће у приповедању прошлих догађаја. Гради се додавањем тројакних наставака на инфинитивну основу или на окрњену презентску основу (одбија се крајњи вокал основе).

Глагол **БИТИ** у имперфекту има краћи и дужи облик.

једнина	множина
бех/бејах	бесмо/бејасмо
беше/бејаше	бесте/бејасте
беше/бејаше	беху/бејаху

5. Поред сваке речи напиши назив гласовне промене од које се у њој одступа.

- председник – једначење сугласника по звучности
- мазги – сибиларизација
- Олгин – сибиларизација
- изљубити – једначење сугласника по месту изговора (творбе)
- вођство – једначење сугласника по звучности
- разљутити се – једначење сугласника по месту изговора (творбе)

Одступање од једначења по звучности дешава се кад се глас **Д** нађе испред **С** и **Ш**.

Одступање од сибиларизације настаје код именица чија се основа завршава на **-чк**, **-ћк**, **-зг**, **-сх**, **-тк**.

Одступање у палатализацији бива код присвојних придева изведених од властитих именица на **-ка**, **-га**, **-ха**.

Одступање од једначења сугласника по месту изговора дешава се када се сугласници **С** и **З** нађу испред сугласника **Љ** и **Њ** у сложеницама.

Одступање од једначења по звучности долази када се **Ђ** нађе испред **-ство**.

6. Разврстај следеће речи према врсти којој припадају. (Попуни табелу!)

именице – срећа, здравље, читање

придеви – лепа, добар

заменице – који, ми

глаголи – штети, писати

Именице су самосталне речи које означавају имена бића, прилика и појава. Заменице су променљиве речи које упућују на лица, предмете и особине. Придеви су несамосталне речи које стоје уз именице и слажу се с њима у роду, броју и падежу. Глаголи су променљиве речи које означавају радњу, стање и збивање.

именице – *срећа, здравље, читање*

придеви – *лепа, добар*

заменице – *који, ми*

глаголи – *штети, писати*

7. Подвуци корен следећих речи:

ЛЕКАРСКИ; ЗИДАР; ТРАВА; РАЗГРАНАТ

Корен је најмањи заједнички део једне породице речи.

Одреди породицу речи и лакше ћеш уочити корен речи.

Лекарски – ЛЕК; зидар – ЗИД; трава – ТРАВ; разгранат – ГРАН

8. Повежи линијама назив изговора из леве колоне са одговарајућим дијалектима из десне колоне.

Екавски изговор: шумадијско-војвођански, косовско-ресавки и призренско-тимочки дијалекат

(И)јекавски изговор: источнохерцеговачки, зетско-рашки (јужносанџачки) дијалекат

У српском језику постоје два изговора: **екавски** (млеко, реч, речник, дете, лето, нега) и **(и)јекавски** (млијеко, ријеч, рјечник, дијете, љето, њега). Српски језик се простире на великој територији и подељен је на пет дијалеката (језичких типова). Од њих су три екавска и два ијекавска. Екавски говор обухвата највећи део србијанског подручја, а ијекавски југозападне србијанске делове и делове суседних држава Босне и Херцеговине, Републике Српске и Црне Горе.

9. Напиши следеће реченице правилно.

● Сваки ученик мора да чува своје ствари.

● Марко се није посвађао са својом сестром, и ја се ни са ким не свађам.

Правилно је своје ствари и са својом сестром јер када објекат припада субјекту, користи-мо присвојну заменицу свој/своја.

Одричне заменице нико/ништа у одговарајућем облику с предлогом пишу се с предлогом у средини. Нпр. Ни са ким.

10. Обој кружић испред реченице која није написана према правописним правилима.

● Милош игра у фудбалском клубу „Црвена звезда”.

Називи институција пишу се великим почетним словом, па се зато *фудбалски клуб* мора написати великим Ф. Скраћеница за фудбалски клуб јесте ФК. И наравно, у оба случаја након тога следи конкретно име институције, у овом случају „Црвена звезда”, које мора бити под наводницима и великим почетним словом прва реч – Црвена.

11. Обој кружиће испод израза у којима је цртица правилно употребљена.

српско-руски речник, ауто-пут, 24-часовни

српско-руски речник, ауто-пут, 24-часовни

Цртица се пише:

- 1) да означи истовремену заступљеност оба дела (српско-руски подразумева и српски и руски);
- 2) између имена и титуле код турских имена (Хасан-ага);
- 3) у комбинацији бројева и слова, приликом лакшег записивања неке дуже речи која садржи број (24-часовни, 75-годишњак).
- 4) када *ауџо* значи аутомобил, пише се с цртицом (ауто-пут, ауто-перионица, ауто-школа). Буди опрезан/на, јер када *ауџо* значи самостално, пише се спојено (аутобиографија, ауто-гол).

Цртица се не пише код речи насталих слагањем (и спајањем спојним вокалом): југозапад, североисток, средњовековни и сл.

12. Прочитај следећи текст из *Полиџикиној забавника*, а онда попуни табелу.

Т, Н, Т, Н

Сахара је током 10.000 година била тропска савана, због климатских промена, а данас је највећа топла пустиња. Сахара има површину 9 милиона, а не 900 милиона квадратних километара. Делови Сахаре, или како у тексту дословно пише „неке области ове пустиње”, поново су зелени јер се планета поново загрева (а то су климатске промене).

13. Прочитај текст који следи и одреди његову сврху.

● обавештава

Обавештење садржи најважније податке о одређеном догађају: шта, где, када и још неке специфичности од изузетне важности за одређени догађај, нпр. цена.

14. Подвуци управни говор у следећем тексту.

„Нећу на запад!” „Ти онда теци на југ, а можеш и на север!”

Управни говор представља директно преношење нечијих речи, онако како их је та особа изговорила. У тексту се препознаје тако што је увек под наводницима.

„Нећу на заџад!” „Ти онда теци на југ, а можеш и на север!”

15. Обој кружић испред имена аутора приповетке *Све ће то народ позлатити*.

Лаза Лазаревић

Писац	Дело
Иво Андрић	„Аска и вук”, „Мостови”, „Јелена, жена које нема”
Симо Матавуљ	„Пилипенда”
Стефан Митров Љубиша	„Кањош Мацедоновић”
Петар Кочић	„Кроз мећаву”, „Јазавац пред судом”
Лаза Лазаревић	„Све ће то народ позлатити”

16. Обој кружић испод назива књижевности из које је наведени одломак песме.

ауторска

народна

Први стихови припадају ауторској песми и лирици. **Ауторске песме**, осим што могу бити у везаном стиху (што значи да имају јасну, строгу структуру, риму, уједначен број слогова унутар стиха), могу бити и у слободном стиху, који се препознаје по неуједначеном броју слогова у стиховима, одсуству риме.

Други стихови су из епске **народне песме** „Свети Саво”. То препознајемо по епском десетерцу, ијекавици, наративности, честим понављањима.

17. Поред сваке тврдње у табели заокружи слово Т ако је она тачна, а слово Н ако је нетачна.

Т, Н, Т, Т, Н

Комедија је врста драмског дела. Одликују је смех, смешни догађаји и(ли) ликови. У школском програму се налази неколико комедија, нпр. „Сумњиво лице” и „Кирија” Бранислава Нушића, „Избирачица” Косте Трифковића.

Елегија је лирска песма сетне и тужне тематике и осећања. Таква је нпр. „Крвава бајка” Десанке Максимовић јер се у њој указује на тужан догађај стрељања крагујевачких ђака и исказују се осећања туге и бола лирског субјекта.

Књижевнонаучне врсте су врсте текстова које не припадају потпуно ни књижевности, а ни науци. Има шест таквих врста: аутобиографија, биографија, мемоари, писма, дневник и путопис.

У књижевности издвајамо **три књижевна** рода: лирику, епику и драму.

Катрен је строфа од четири стиха (а стих је један ред у песми).

18. Прочитај одломак из романа *Збојом мојих њејнаесет година* Клода Кампања и одреди који облик казивања је подвучен.

дијалог

Дијалог је разговор између два лика. Када говоримо о дијалогу, осврћемо се само на управни говор јунака, односно само на речи унутар наводника (или између црта).

19. Коју стилску фигуру уочаваш у подвученом делу реченице?

контраст (антитеза)

Бију се и мире се, воле се и мрзе се, севају и мркну, и куда год погледом или душом кренеш, где, забојила се нова боја.

КОНТРАСТ – или **антитеза** јесте стилска фигура у којој се пореде појмови по супротности, и тако се појачава њихово значење. Нпр. Ја **босиљак сејем**, а мени **пелин ниче** (добро радим, а лоше ми се враћа), или **Сит гладноме не верује...** Овде су у супротности глаголи: **бити се и и мирити се, волети се и мрзети се и севати и мркнути.**

20. На основу одломка одреди наслов дела, име аутора, књижевни род и књижевну врсту.

Опомена, Десанка Максимовић
лирика, лирска песма (љубавна)

Опомена, Десанка Максимовић
лирика, лирска песма (љубавна)

Специфичност ове песме јесте замишљени дијалог/монолог који лирски субјекат води с вољеном особом. Карактеристична је и употреба императива – ЧУЈ!

То је лирика јер је песма пуна осећања, субјективна и емотивна. С обзиром на то да се у песми лирски субјекат обраћа некој драгој, вољеној особи, ово је по врсти љубавна песма.

Прочитај одломак из дела *Ловчеви зайиси* Ивана Сергејевича Тургењева, а затим одговори на захтеве.

ЈЕРМОЛАЈ И МЛИНАРИЦА

Увече спремим се ја с ловцем Јермолајем на „чекање”... Но можда не знају сви читаоци моји што је то чекање. Чујте, дакле, господо. Четврт сата пред сунчаним заласком, у пролеће, идете у гај с пушком, без пса. Тражите себи место где било поред шумскога крајка, огледате се, испитујете, намигујете на друга. Четврт сата прошло. Сунце село, но у шуми још је светло; зрак чист и провидан; птице брбљаво жуборе; млада се трава сја веселим сјајем смарагда... ви чекате. Шума се унутра мало-помало смркава; црвено светло вечерњега сутона вуче се полагано по корењу и деблима дрвѣта, диже се све више и више, прелази од нижих, готово јоште голих гранчица, к непомичним задремалим вршцима... Ето и сами се вршци смркли; румено се небо плави. Шумски мирис бива јачи, ветар помало залаворио топлом влагом; и допрвши до вас, замире око вас. Птице се не успављују све наједанпут — него по родовима: ево замукла зеба, после неколико часака грмуша, за њом стрнадица. У шуми буде све тамније и тамније. Дрвета се састају у велике, црне хрпе; на сињем небу плашљиво излазе прве звездице. Све птице спавају. Црвенперка, малени детлићи једини јоште санљиво цвркућу... И они ево замукли. Још се једанпут огласи над вама звонки глас цараћев; негде се жалосно одазвала жуна, славуј заблистао први пут. Срце се ваше кињи у очекивању, кад се наједанпут — но само ловци ће ме разумети — наједанпут зачује у дубокој тишини особите врсте грактања и писка, чује се одмерен замах брзих крила, — и шљука, наклонивши лепо дуги свој кљун, лети пливајући иза тамне брезе у сусрет вашему хицу. Ево, то ће рећи — „бити на чекању.”

И тако се ја с Јермолајем оправим на чекање; но, опростите, господо, најпре треба да вас упознам с Јермолајем. Помислите у себи човека од неких четрдесет година, висока, мршава, с дугим и танким носом, с уским челом, са сивим очицама, с чупавом косом и широким, подсмешљивим уснама... О појас везао је две врећице, једну спреда, вештачки свинуто на две половине, за барут и за сачму, — другу страга — за дивљач; вуну је пак вадио Јермолај из своје очевидно неисцрпљиве капе (...)

У њега је био пас препеличар, Валетка назван, диван створ. Јермолај га није никада хранио. „Ја ли ћу пса хранити”, мислио је у себи, „та пас је — паметна животиња, сам ће он наћи себи храну”. И збиља, ако и јест Валетка прекомерном својом мршавошћу потре-сао паче и равнодушна пролазника, но живео је ипак, и то дуго живео; дакле, не гледајући на јадно стање своје, није се ниједанпут изгубио и није показао жеље да остави господара свога. Једанпут, како то бива у младе дане, удаљио се на два дана занесен љубављу; но та га је лудост брзо оставила. Најзначајније Валеткино својство било је његово недокучиво равнодушје за све на свету (...) Кад се не би говорило о псу, ја бих употребио реч: разочарање. Обично је седео подавивши пода се куси реп свој, мргодио се, стресао се од времена до времена и никад се није насмешио. (Познато је да је у паса способност за смех, и да се веома мило смеју.) Он је био ванредно ружан, и ниједан беспослен дворски човек није пропустио прилику да се злобно не подсмехне његовој вањштини; но Валетка је подносио сав тај подсмех, и батине, с дивном хладнокрвношћу. Особито је забављао куваре, који су се, оставивши одмах посао, с криком и с псовањем дали у потеру за њим кадгод би он по слободи, која не припада само псима, турио гладну своју њушку кроз полуотворена врата замамљиво топле и миомирисне кухиње.

1. Шта значи „бити на чекању“?

- Чекати у заседи да се појави ловачки плен.

„Бити на чекању” значи **Чекати у заседи да се појави ловачки плен.**

О томе нам приповедач живописно говори у првом пасусу одломка.

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела *Ловчеви записи* Ивана Сергејевича Тургенева.

- Ловац нам приповеда своју причу о томе како изгледа „чекање” са његовим пријатељем Јермолајем.
- Валетка је пас који је паметан и који се ниједанпут није „изгубио и није показао жеље да остави господара свога”.
- Упоређујући пса са човеком, односно њихове особине, ловац нам живописно описује Валетку као равнодушног, али понекад заљубљивог.
- Ловац нам приповеда своју причу о томе како изгледа „чекање” с његовим пријатељем Јермолајем. **ТАЧНО!** (*Но можда не знају сви читаоци моји што је то чекање. Чујте, дакле, његово...*)
- Јермолај има пса Валетку о коме се брине и кога редовно храни. **НЕТАЧНО!** (*Јермолај га није никада хранио. „Ја ли ћу га хранили”, мислио је у себи, „та пас је – његова живо-шња, сам ће он наћи себи храну”...*)
- Валетка је паметан пас који се ниједанпут није „изгубио и није показао жеље да остави господара свога”. **ТАЧНО!** (*...та пас је – његова живошња, сам ће он наћи себи храну...*)
- Упоређујући пса с човеком, односно њихове особине ловац нам живописно описује Валетку као равнодушног, али понекад заљубљивог. **ТАЧНО!** (*Једанпут, како то бива у младе дане, удаљио се на два дана занесен љубављу; но та га је лудост брзо оставила. Најзначајније Валеткин својство било је његово недокучиво равнодушје за све на свету...*)
- Пас Валетка био је омиљен међу куварима; кад год би „турио гладну своју њушку кроз полуотворена врата замамљиво топле и миомирисне кухиње“, они би му дотурили неки комад меса. **НЕТАЧНО!** Напротив, јурили су га дреком и виком од кухиња. (*Особито је забављао куваре, који су се, оставивши одмах његово, с криком и с његовом дали у пошери за њим кад год би он то слободи...*)

3. Прочитај реченицу и одреди врсту подвучене речи.

именица

Реч чекање је **ИМЕНИЦА**, и то глаголска. Глаголске именице, како им сам назив каже, настале су најчешће од глагола и означавају, именују радњу (стање или збивање). Највише глаголских именица у нашем језику гради се наставком -ње (играње, певање, сликање, спавање, скакање...).

4. Одреди глаголски вид следећих глагола:

ПОРАСТИ – свршен; УМИТИ СЕ – свршен;

ПИСАТИ – несвршен; ГОВОРТИТИ – несвршен

ПОРАСТИ – свршен; УМИТИ СЕ – свршен

ПИСАТИ – несвршен; ГОВОРТИТИ – несвршен

Глаголи се по виду деле на **свршене** и **несвршене**.

Свршени: радња је завршена; несвршени: радња траје неограничено.

Ако иза неког глагола ставимо именицу сатима, он је несвршеног вида, а ако то није могуће,

онда је свршен.

5. ... но Валетка је подносио сав тај подсмех, и батине, с дивном хладнокрвношћу.

једначење сугласника по месту изговора

јотовање

ХЛАДНОКРВНОСТ + -ЈУ = ХЛАДНОКРВОСЋУ (ТЈ Ћ) = **ЈОТОВАЊЕ**

ХЛАДНОКРНОСЋУ → ?????ХЛАДНОКРВНОШЋУ → ????? (С Ш) = **ЈЕДНАЧЕЊЕ СУГЛАСНИКА ПО МЕСТУ ИЗГОВОРА (ТВОРБЕ)**

6. Прочитај следећу реченицу и одреди функцију (службу) речи:

Зоран – субјекат;

мој комшија – апозиција;

суботом – прилошка одредба за време;

пеца – предикат

рибу – објекат (прави);

у оближњем језеру – прилошка одредба за место

Субјекат може бити **граматички** и **логички**.

Грамаички је у номинативу, логички у генитиву, дативу и акузативу.

Глаголски предикат – јесте глагол у личном глаголском облику.

Објекат – глаголска допуна. Трпилац стања може бити: **прави** и **неправи**. Прави стоји уз прелазне глаголе, неправи уз непрелазне.

Прилошке одредбе могу бити: за место (Где?), за време (Када?), за начин (Како?), за узрок (Зашто?), за количину (Колико?)...

Апозиција је додатна именичка одредба; исказана је именицом или именичком синтагмом, одваја се запетом.

Зоран – СУБЈЕКАТ;

мој комшија – АПОЗИЦИЈА;

суботом – ПРИЛОШКА ОДРЕДБА ЗА ВРЕМЕ;

пеца – ПРЕДИКАТ

рибу – ОБЈЕКАТ (прави);

у оближњем језеру – ПРИЛОШКА ОДРЕДБА ЗА МЕСТО

7. Заокружи префикс у следећим речима:

повелик, проговорити, подшишати,

засадити, урадити

Префиксација је тип творбе приликом које реч настаје када се споје префикс и творбена основа. Одвајањем префикса остаје друга реч од које је одвојен.

ПОВЕЛИК, ПРОГОВОРИТИ, ПОДШИШАТИ, ЗАСАДИТИ, УРАДИТИ

8. Препиши правилно следеће реченице.

- Више ни у кога немам поверења.
- Дижу галаму, а нико не зна око чега.
- Све је својим радом ни од чега створила.

Одричне именичке заменице за лице (нико) и за предмете (ништа) када се нађу с предлозима, пишу се одвојено, и то по следећем обрасцу: **НИ + предлог + ЗАМЕНИЦА.**

у никога ни у кога

У (предлог), НИ (одрична речца), КОГА (остатак заменице)

У трећем примеру користимо и облик заменице СВОЈ пошто рад припада особи која је субјекат реченице.

9. Обој кружић испод правилно написаног броја 163:

- сто шездесет три

Када се вишецифрени бројеви пишу словима, свака цифра је посебна реч. Број шездесет, иако настао од бројева шест и десет, пише се правилно са словом з, будући да се тако изговара и да су се десиле гласовне промене – **сто шездесет три.**

10. Које године Вук Ст. Караџић штампа прво изадње *Српског рјечника* и тако започиње своју реформу језика и правописа?

- 1818.

Први *Српски рјечник* Вук је штампао **1818. године.** Уз *Рјечник* штапа и *Грамаџику* и тако започиње своју реформу језика и правописа.

11. Ако је наведена тврдња у табели тачна, заокружи слово Т, а ако је нетачна, заокружи слово Н.

Т, Т, Н, Т

Великим почетним словом пишу се: имена догађаја (Први српски устанак), називи институција (Матица српска), наслови књижевних и других уметничких дела (На Дрини ћуприја, Сунцокрети), називи часописа (Политикин забавник / Забавник), док се малим словом пишу титуле и звања (цар Душан, професор доктор Милан Милановић).

12. Прочитај следеће текстове из *Српског митолошког речника* и одреди њихову сврху.

- Да опишу обичаје који су у вези са верским празницима.

Сврха неког текста одређује се према ономе што из њега сазнамо након читања. Из ових текстова сазнајемо шта се ради на Цвети и на Ђурђевдан, односно добијамо информације о обичајима везаним за те празнике.

Да остали понуђени одговори нису тачни помаже нам и то што:

1. у тексту о Ђурђевдану не наводи се када се тај празник прославља;
2. у текстовима нема података о обичајима за Ускрс поводом брања цвећа.

13. У левој колони дате су народне пословице, а у десној њихова значења. Испред сваке пословице напиши број значења које јој одговара.

5, 4, 3, 1, 2

Да би се указало на неку истину, у **пословицама** се користе општа места која се преносе по свом смислу и на конкретну ситуацију коју пословица има да опише.

Нпр. Прут треба савијати док је млад, важна је ова реч млад. Дакле, док још прут може да се обликује, док је још мек, то је право време за савијање. Истина је онда да је тако мек и човек као млад и да се може преваспитавати.

14. Који подаци су дати у фусноти у следећем тексту?

● Наводи се литература у којој су изнета истраживања у којима су се проучавала интересовања деце.

Фуснота – додатно објашњење за одређену реч, односно појам.

Означава се бројем или звездicom. Објашњења се налазе на дну исте стране или у посебном одељку књиге; на дну стране пише се ситнијим словима.

15. Испод сваког цитата из обрађених књижевних дела упиши наслов дела, име аутора, књижевни род и књижевну врсту.

а) Сумњиво лице, Бранислав Нушић, драма, комедија

б) Мостови, Иво Андрић, епика, есеј (књижевнонаучна врста)

в) Мемоари, Прота Матеја Ненадовић, епика, мемоари (књижевнонаучна врста)

а) *Сумњиво лице*, Бранислав Нушић, драма, комедија

Према кључним речима *сумњиво лице*, датим у примеру, закључујемо да је дело **Сумњиво лице**. У питању је **драма, комедија**, пошто изазива смех, а аутор је наш познати комедиограф **Бранислав Нушић**.

б) *Мостови*, Иво Андрић, епика, есеј (прича)

Иако се у датом одломку не помиње реч мост, јасно можемо уочити да се он овде описује: премостити препреку. **Мостови** су били јако важни мотиви у стваралаштву **Иве Андрића**.

в) *Мемоари*, Прота Матеја Ненадовић, епика, мемоари (књижевнонаучна)

Примећујемо да се у одломку говори о дахијама, што нас повезује с догађајем познатим као Сеча кнезова. О том догађају, као и о Првом српском устанку, писао је у својим *Мемоарима* Прота Матеја Ненадовић, чији је отац и сам, као један од кнезова, погубљен.

16. Прочитај наведени одломак, па одреди значење подвучене речи.

● очаран

Реч занесен у овом одломку има значење **ОЧАРАН**. То значење се може открити и на основу контекста где се говори да пас никад није оставио свог господара, осим тај пут због *очараности/занесености* љубављу.

17. Које стилске фигуре препознајеш у реченици из одломка *Ловчеви записи* Ивана Сергејевича Тургењева?

- персонификација, епитет, оноματοпеја

Епитет – реч или група речи која стоји уз неки појам (именица) и ближе га одређује (зрак *чисти* и *провидан*; *веселим* сјајем).

Персонификација – давање људских особина појмовима из природе (биљкама, животињама...) и неживим и непостојећим бићима (Сунце *село*; *млада* се трава сја...).

Оноματοпеја – преношење и опонашање гласова и звукова из природе. **Оноματοпејске речи** – речи настале опонашањем звукова: крцкање, плусак, бућкање, кукурикање... (птице *брбљаво жуборе*).

18. Обој кружиће испред књижевнонаучних врста.

- биографија, дневник, путопис

Књижевнонаучне врсте су врсте дела које се налазе између књижевности и науке, пре свега због свог садржаја, који није чист књижевноуметнички.

Биографија је дело у ком се говори о животу неке особе.

Дневник је дело у ком особа записује најважније догађаје у свом животу, мисли, осећања...

Путопис је дело у ком писац описује пределе које обилази.

19. Прочитај стихове из песме *Зимско јутро* Војислава Илића и одреди главни мотив.

- зима

Основни мотив је оно о чему се у делу говори. У овом одломку је то **зима**, будући да се све време у песми дочарава један зимски приказ. Такође, да би се одредио главни мотив, често нам може помоћи и сам наслов дела јер је основни мотив врло често у њему.

20. Које су сновне карактеристике епске поезије?

- објективност, развијена фабула, приповедање о догађајима, ликови су носици радње

Народна епска поезија припада епици као књижевном роду те задржава све њене одлике: **објективност** (о догађајима и јунацима приповеда се онако како јесте, без уношења осећања), **развијена фабула** (фабула је радња, а свако епско дело темељи се на развијеној радњи), **приповедање о догађајима** (догађаји се саопштавају, а затим и описују, на њима је темељ епског дела).

**РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 06**

Прочитај одломак из дела *Гласам за љубав* Гроздане Олујић, а затим одговори на захтеве.

Сада ће рећи да сам најбезнадежнији идиот на свету, и биће у праву. Они су увек у праву! Седам минута пре завршетка часа човек не може очекивати од проф да се понашају лафовски. Они се тако не понашају ни седам минута после завршетка часа. Они се тако не понашају никад!

– Зашто си бацио ту књигу, Слободане? – Новак је стајао испред свих оних шапавих географских карти, мали и округао, с главом која би била најидеалнији глобус кад би неком пало на памет да учрта меридијане и упореднике, и понављао: – Зашто?

Нисам знао шта да му кажем, иако би најпааметније било рећи да је књига пала тек онако. Он би то прогутао. Такви као он у стању су да прогутају и бодљикавију рибу, али мени се није дало да изигравам свеца.

– Та књига је намерно пала! – рекао сам.

– Ти си луд! – викнуо је, али ту није могло бити изненађења: то да сам луд, и да је добра трећина моје породице луда, слушам бар трипут дневно. Шта ти је било потребно да бациш ту књигу? – Новак ме је посматрао као што се посматра жаба, корњача или већ нешто слично, док је разред отварао вентиле знојним жлездицама, а мене почело да обухвата осећање дремљивости.

– Није ми било потребно. Бацио сам је! – завукао сам се у клупу и сео покушавајући да у оно шугаво пола метра угурам ноге, а да то цео женски ред не примети. Безуспешно! Кад неко има ноге од два метра, то је увек безуспешно.

– Нисам ти рекао да седнеш! – Новак је коракнуо као да намерава да зађе између клупа, а онда се повукао поцрвеневши тако да је и последњој будали постало јасно да је то због репа који му је Саша Албрехт прикачио јесенас, а наставнички савет после водио истрагу пуна три месеца, без неких нарочитих резултата, уосталом. – Зашто си сео, Слободане Галац? – поновио је а на темену су му избиле светле и крупне грашке зноја. Оно што сам хтео да кажем и оно што су дахтавци око мене очекивали да ћу рећи, сада нисам имао снаге да изговорим.

– Мислио сам да је ствар завршена. Ја сам признао да сам бацио књигу! – рекао сам, а неко из последњих клупа почео је да се накашљава. Девојке су имале сјајне и напрегнуте очи... Очекивале су херојство, али ја нисам имао воље да изигравам хероја. Онај се још знојио по темену и по томе сам знао да се плаши. Од неког ко из чистог мира или досаде завитла књигу наред часа увек је могуће очекивати и нешто горе.

Понових како сматрам да је ствар завршена: бацио сам књигу, јер сам почео да дремам, а и зато, Господе Боже, зар је потребно баш све објаснити! Бацио сам је, ето!

– А, тако? – рекао је Новак својим најшећерастивијим гласом па додао како му је жао, како му је страшно жао, али овога пута случај неће моћи да остане непријављен.

– Ти схваташ, млади пријатељу? – насмешио се, само што је то био један од осмеха за које се већ следећег тренутка питате јесу ли и постојали. – Ти схваташ, млади пријатељу? поновио је.

Схватао сам. Без оног „млади пријатељу“ цела ствар би се завршила опоменом разредног старешине. Овако ће, сигурно као што је сигурно да постојим, пасти укор.

Било је три минута до краја часа, а један врабац отресао је крила у жбуну испод прозора. У суседној учионици неко је понављао маршруту Александра Македонског, док се на катедри, у самој равни мојих очију, окретао глобус показујући трудничку облину Земље и острва Јужног мора о којима сам контикијевски размишљао, на која ћу једнога дана морати да одем.

Моја мајка тврди да је и она, једном раније, желела да оде, али није отишла, јер сви ми са шеснаест година желимо тако нешто, па после заборавимо и не одемо. Ја ћу отићи. довољно сам луд за то. На тим острвима читаво је чудо златног песка, палми и мајмуна. Издресираћу једнога да људима завлачи шапу у џепове и довести га у Караново, ако се вратим, мада мислим да се нећу вратити. А зашто бих? Нико неће цркати због тога што ме нема.

1. Ко је приповедач у одломку?

- Слободан Галац

Приповедач у одломку је **Слободан Галац**.

Професор Новак је лик из одломка, а Саша Албрехт, дечакова мајка и Александар Македонски су ликови које помиње Слободан приповедајући нам неке догађаје или ситуације.

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела *Гласам за љубав Гроздане Олујић*.

- Слободан је мислио да је „све завршено” тиме што је признао кривицу и да га професор више неће испитивати, да неће морати додатно да објашњава свој поступак.
- Слободан је свестан да ово бацање књиге неће завршити само опоменом разредног старешине, и да ће овај пут добити укор.
- Слободан је одлучио да напусти школу због одласка на „острва Јужног мора” „, где ће се бавити дресуром мајмуна. **НЕТАЧНО!** Дечак машта да једног дана оде на острва Јужног мора и бави се дресирањем мајмуна, али не размишља о напуштању школе због тога. (... док се на катедри, у самој равни мојих очију, окретао глобус показујући трудничку облину Земље и острва Јужног мора о којима сам контикијевски размишљао, на која ћу једнога дана морати да одем...)
- Професор Никола одлучује да казни Слободана јер није желео да открије онога који је бацио књигу. **НЕТАЧНО!** Професор одлучује да казни Николу јер је бацио књигу са стола. (Зашто си бацио ту књигу, Слободане...).
- Слободан је мислио да је све завршено тиме што је признао кривицу и да га професор више неће испитивати, да неће морати додатно да објашњава свој поступак. **ТАЧНО!** (Мислио сам да је ствар завршена. Ја сам признао да сам бацио књигу... (Господе Боже, зар је потребно баш све објаснити! Бацио сам је, ето!))
- Све се то дешавало неколико минута пред крај часа историје док је неко понављао маршруту Александра Македонског. **НЕТАЧНО!** То је било на часу географије (Новак је ситајао испред свих оних шашавих географских карти... у самој равни мојих очију окретао глобус показујући трудничку облину Земље и острва Јужног мора), а час историје се одвијао у суседној учионици (У суседној учионици неко је понављао маршруту Александра Македонског...)

- Слободан је свестан да се бацање књиге неће завршити само опоменом разредног старешине и да ће овог пута добити укор. **ТАЧНО!** (*Схватио сам. Без оној „млади пријатељу” цела ствар би се завршила опоменом разредној старешине. Овако ће, сигурно као што је сигурно да постојим, имати укор...*)

3. Упиши слова Ч или Ђ тамо где недостају.

Четири чавчића на чамчићу чуче.

Глас **Ч** изговара се тврдо, а **Ђ** меко.

- Четири чавчића на чамчићу чуче.

4. У следећој реченици подвучи све безвучне сугласнике.

Девојке су имале сјајне и напрегнуте очи.

- Девојке су имале сјајне и напрегнуте очи.

Звучни	Б	Г	Д	Ђ	Ж	З	Ц	/	/	/
Безвучни	П	К	Т	Ђ	Ш	С	Ч	Ф	Х	Ц

5. Одреди глаголски род следећих глагола:

ЧИТАТИ – прелазан; НАЂИ – прелазан;

СТИЂИ – непрелазан; ЧЕШЉАТИ СЕ – повратан

Глаголи се према глаголском роду (предмет радње) деле на: **прелазне** (захтевају објекат), **непрелазне** (не захтевају објекат) и **повратне** (имају уз себе речцу се).

6. Којом синтаксичком јединицом је исказан субјекат у следећој реченици.
синтагма (именичка)

Синтаксичке јединице јесу: глас, реч, синтагма, реченица (од најмање до највеће).

7. Одреди врсту синтагме подвучене у следећој реченици.

- ГЛАГОЛСКА СИНТАГМА

Врста синтагме је **ГЛАГОЛСКА**. Врсту синтагме одређујемо на основу врсте речи главне речи синтагме. У синтагми показујући трудничку обрину Земље главна реч је ПОКАЗУЈУЋИ, а то је глагол (у облику глаголског прилога садашњег).

8. Колико има предикатских реченица у следећим комуникативним реченицама?

1
3
2

Предикатска реченица може бити зависна и независна. Независна може стајати самостално и преноси целу поруку, мора садржати глагол у личном глаголском облику и функцији предиката.

9. Заокружи називе штокавских дијалеката који имају четвороакценатски систем.

шумадијско-војвођански, источнохерцеговачки

Четвороакценатски систем (систем од четири акцента) имају млађи дијалекти који су ушли у основицу српског књижевног језика. То су: **шумадијско-војвођански** и **источнохерцеговачки**.

10. Напиши правилно следеће речи.

не + јасан	нејасан	не + вешто	невешто
не + васпитан	неваспитан	не + обичан	необичан
не + човек	нечовек	не + желећи	не желећи
не + смети	не смети	не + хумано	нехумано

Речца НЕ пише се одвојено од глагола (осим: нећу, немам, нисам, немој), а спојено с именицама, придевима и прилозима.

НЕ + придев: нејасан, невоспитан, необичан

НЕ + прилог: невешто, нехумано

НЕ + именица: нечовек

НЕ + глагол: не смети, не желећи

11. Обој кружиће испод речи које су написане према правилима о писању гласа Ј.

који, авион, виолина

И + А, Е, У, И увек између има Ј; О + И увек има између Ј.

А, Е, У + И никад нема између Ј; И + О никад нема између Ј.

Ако у основи речи постоји Ј, то Ј увек ће остати (змија – змијо, змијски..).

МОЈИХ, РАДИО, КОЈИ, АВИОН, АУСТРАЛИЈСКИ, ВИОЛИНА, ИДЕЈА.

12. Ако је наведена тврдња тачна, заокружи слово Т, а ако је нетачна, заокружи слово Н.

Т, Т, Н, Т

Сви **вишечлани бројеви** пишу се одвојено (двадесет пет, сто тридесет један..).

Редни бројеви могу се записати арапским или римским цифрама. Када се записују арапским, обавезно је писање тачке, а када се записују римским, никад не иде тачка.

Римски бројеви се увек и само читају као редни.

Придеви на -ов, -ев, -ин пишу се великим почетним словом уколико су настали од властитих именица.

Запета је обавезна када се зависна реченица нађе на почетку главне реченице (односно када је у инверзији).

13. Напиши скраћенице за следеће речи.

доктор – др

Сједињене Америчке Државе – САД

Уједињене нације – УН

страна – стр.

Доктор – **др** обавезно без тачке. Тачка у овом случају није потребна јер се за скраћивање речи користе прво и последње слово.

Сједињене Америчке Државе – **САД** без тачке, сва слова велика. Овде је за скраћивање коришћено прво слово сваке речи у називу.

Уједињене нације – **УН** без тачке. За скраћивање је коришћено прво слово сваке речи у називу.

Страна – **стр.** обавезно с тачком. Тачка је у овом случају потребна пошто се за скраћивање речи користи почетна група слова у речи.

14. Прочитај текст о старим занатима.

Текст 3

Сажетак текста подразумева исказивање поенте текста који смо читали – одговара на питање: О чему се у тексту ради? Пошто овај текст говори о трима занимањима: дунђеру, клесару и бунарџији, сажетак мора садржати податке о свима њима.

15. Прочитај одломке из романа *Нечисти крв* и *Газда Младен* Борисава Станковића и обој кружић испод назива врсте описа који у њему препознајеш (*ентеријер* или *екстеријер*).

ентеријер

екстеријер

Постоје различите **врсте описа** (дескрипције): пејзаж, портрет, ентеријер и екстеријер.

Пејзаж је опис **природе**.

Портрет је физички или психолошки опис **лика**.

Ентеријер је опис **унутрашњости**.

Екстеријер је опис **спољашњости**.

16. Повежи подвучену стилску фигуру са њеним називом.

покисло, румено – епитет

руменили су се као брескве – поређење

шкрипи – ономатопеја

Епитет је стилска фигура која подразумева опис неког појма.

Поређење је стилска фигура у којој се два појма пореде преко неке заједничке особине. Неопходно је да у поређењу постоји поредбена речца као (кô).

Ономатопеја је стилска фигура којом се oponашају звукови из природе.

17. Обој кружић испред наслова дела чији је аутор Иво Андрић.

Књига, Иво Андрић

Иво Андрић је аутор *Књије*,
Давид Албахари аутор *Мамца*,
Херман Хесе *Маије књије*,
Петар Кочић приповетке *Јаблан*.

18. Следеће стихове подели усправном цртом на слоге, а затим допуни реченицу.
десет; четвртог; епски десетерац

Цезура је пауза унутар стиха. Код десетерца цезура нам помаже да одредимо да ли је десетерац епски или лирски. Код **лирског десетерца** цезура се налази после петог слога (5 + 5), а код **епског** после четвртог (4 + 6).

У овом примеру цезура се налази после четвртог слога (кад то виђе / царица Милица) те је ово **епски десетерац**.

19. Шта је сонет?

- Песма која има две строфе од по четири стиха и две строфе од по три стиха (четрнаест стихова).

Сонет је песнички облик. То је песма посебне структуре. Састоји се од два **катрена** (строфе од четири стиха) и два **терцета** (строфе од три стиха).

20. Обој кружиће испред мотива који се јављају у епским народним песмама о Марку Краљевићу.

- орање друмова, укидање свадбарине, друговање са вилом, мегдан

Марко Краљевић велики је јунак из народних песних песама коме је читав један тематски круг народних песама посвећен. Он дели мегдане с противницима, помаже другима (нпр. укида свадбарину), пркоси Турцима (оре друмове иако Турци то бране), има коња Шарца и буздован (главне одлике јунака) и другује с вилом, али и води мегдан с великим јунаком Мусом Кесецијом.

**РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 07**

Прочитај одломак из дела *Таџа, њи си луг* Вилијама Саројана, а затим одговори на захтеве.

- Дакле, ово је твоја нова школа – рече отац. – Свиђа ли ти се?
- Зашто? Јеси ли је ти саградио?
- Не. Зар тако изгледа?
- Био сам сигуран да јеси по нечему како си о њој говорио.
- Нисам, али мислим да је школа лепо саграђена, а ти?
- Сва је у стаклу.
- Тако и треба да буде. Учење је гледање, а да би видео, потребно ти је што више светла.

Прошетали смо се око школе.

Па, школа је изгледала сасвим пристојно, али ја не волим школе. Пошаљу вас у школу и онда после стално идете у школу, из године у годину понављате стално једно те исто и исти учитељ стоји пред вама.

Баш преда мном је стајала нова школа, саграђена од црвених опека и стаклених плоча. Могао сам видети како су све клупе заузете. Могао сам видети учитеља како стоји пред клупама, како је уљудан иако нас све редом мрзи; када би дао Бог да више не морам ићи у школу, помислих.

Мрзим школу, то је све. Дајте ви мени ракету и пустите ме да одлетим на Месец. Пустите ви мене да развијем америчку заставу на Месецу и да се вратим и поднесем извештај председнику републике.

– Стигли смо на Месец, господине председниче!

– Богами, каква слава! – председник са сузама у очима устаје од писаћег стола, рукује се са мном и каже: – То вам амерички народ никада неће заборавити.

Шта ће мислити школа?

– Ко је пронашао упитник? – упитах.

– Шта пронашао?

– Школу.

– Дакле, један човек, по имену Леиндер Скули – рече отац. – Он је био пчелар у Белфасту, а та му је идеја пала на памет захваљујући кошницама. Имао је много деце, која су му се стално пењала на главу; онда је направио људску кошницу и у њу стрпао децу и рекао својој најстаријој кћерки, девојчици од дванаест година, нека пази на ред.

– Некако јој то успевало. Још доста породица у Белфасту је имало много деце, која су се исто тако њима пењала на главу. Када су видели како је Леиндер решио питање своје деце, и они су прихватили ту идеју, али како нису имали посебни простор за своју децу, а Леиндер га је имао, они су решили проблем тако што су се скупили и повикали на своју децу: – Готово, излазите сви редом и идите господину „Скулу”. Кажите му нека вас затвори са својом децом и останите тамо док и његова деца не пођу кући. Тако се то догодило.

1. Који је главни мотив у овом одломку?

- школа

Главни мотив овог одломка јесте **ШКОЛА**.

Отац и син све време разговарају о школи (сад и некад).

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела *Таџа, ти си луг* Вилијама Саројана.

- Дечак не воли школу и машта о томе да једног дана ракетом одлети на Месец.
- Отац духовитом причом о господину Скулу успева да доскочи синовим покушајима да га збуни нелогичним питањима и упадицама.
- Приповедачи у одломку су дечак и његов отац.
- Дечак не воли школу и машта да једног дана ракетом одлети на Месец. **ТАЧНО!** (*Па, школа је изгледала сасвим њприсјојно, али ја не волим школе... Дајте ми ракету и љусишите ме да одлетим на Месеци.*)
- Отац духовитом причом о господину Скулу успева да доскочи синовим покушајима да га збуни нелогичним питањима и упадицама. **ТАЧНО!** Дечак све време покушава оца да збуни необичним и нелогичним питањима (*Ко је љронашао у љиљник? – у љиљах... Дакле, један човек, љо имену Леиндер Скули – рече ољац.*)
- Приповедачи у одломку јесу дечак и његов отац. **ТАЧНО!** Имамо два приповедача: **дечака** у 1. лицу (*Баш љреда мном је сљајала нова школа*) и **оца** у 3. лицу (*Дакле, један човек, љо имену Леиндер Скули – рече ољац.*)
- Дечака од школе одбијају огромни прозори кроз које се види цела њена унутрашњост. **НЕТАЧНО!** Дечак констатује да школа има стаклене плоче, али није то оно што га одбија, већ не воли школу без обзира на њен изглед. (*Мрзим школу, љо је све...*)
- Отац не разуме свако питање свог сина; он је само градио школу, али не зна ко су учитељи у њој. **НЕТАЧНО!** Отац разуме питања, али схвата да дечак покушава да га збуни. Отац није градио школу...

3. Прочитај реченицу и одреди врсту подвучене речи.

заменица

Реч мном је **ЗАМЕНИЦА**. То је променљива врста речи која упућује на неку именицу или на неку њену особину (придев или број). Према функцији коју обављају у реченици могу бити **именичке** или **придевске**. По значењу постоји седам група заменица: личне, присвојне, показне, упитно-одричне, неодређене, одричне и опште. МНОМ је **именичка**, **лична заменица**, **1. лице једине**, **инструментал**.

4. Одреди облик подвученог глагола.

1. Глаголски облик: перфекат
2. Лице: треће (3.)
3. Граматички број: множина

Напомена: Уколико ученик на (другој) линији поред граматичке категорије лица, тачно напише и категорију граматичког броја, такав одговор се признаје.

1. Глаголски облик: **ПЕРФЕКАТ**
2. Лице: **ТРЕЋЕ (3.)**
3. Граматички број: **МНОЖИНА**

Перфекат је личан и сложен глаголски облик. Казује радњу која се дешава у прошлости. Гради се од краћег (енклитичког) облика помоћног глагола ЈЕСАМ и радног глаголског придева.

Глагол ВИДЕТИ у перфекту гласи:

једнина	множина
видео сам	видели смо
видео си	видели сте
видео је	видели су

5. Којим начином творбе (грађења) су настале следеће речи:

- десетина – извођење (суфиксација)
- Даниловград – слагање
- прохладно – префиксација

Слагање је тип творбе када нова реч настаје спајањем две творбене основе. Понекад између њих може стајати спојни вокал. Овим начином настају **сложенице**.

Извођење је тип творбе помоћу творбене основе и суфикса. Речи које настају захваљујући овом типу творбе зову се изведенице. Овим начином творбе настају **изведенице**.

Префиксација је начин творбе када се на творбену основу (или реч) дода префикс. Овим начином творбе настају **префиксалне творенице**.

6. Одреди службу (функцију) подвучене речи.

- ПРАВОГ ОБЈЕКТА

Реч учитељ у реченици врши службу **ПРАВОГ ОБЈЕКТА**.

Објекат је реченични члан који означава трпioca радње, односно предмет радње. Може бити ПРАВИ (у акузативу без предлога и деоном генитиву, који је синониман с акузативом) и НЕПРАВИ (у свим зависним падежима, укључујући и акузатив с предлогом).

Именица учитеља у акузативу је једнине.

7. Прочитај реченицу и одговори на захтев..

- изрична и допусна

Реченица како стоји пред клупама јесте **ИЗРИЧНА**. То је зависна реченица којом се изриче (допуњује) садржај глагола: говорења, осећања, мишљења, опажања (*Мојао сам видеџи*)... Везници су: да, како...

Реченица иако нас све редом мрзи јесте **ДОПУСНА**. То је зависна реченица која означава да се радња главне реченице остварује упркос садржају главне реченице. Везници су: иако, мада, премда.

8. У следећој реченици обој кружиће испод речи у којима је прекршено правило о писању великог слова.

Републику црну гору посетиће Председник и Премијер

Републике србије, а састанак ће се одржати у згради владе

Црне горе у подгорици.

Великим почетним словом пишу се имена држава, а уколико је назив државе вишечлан, свака реч пише се великим словом (Црна Гора, Република Србија). Називи институција пишу се великим почетним словом. Уколико је назив вишечлан, само се прва реч пише великим словом, а остале малим. Уколико се, међутим, властита именица нађе унутар назива, писаће се, наравно, великим словом.

9. Упиши запете тамо где је потребно.

Устао је из кревета, умрио се и сео да доручкује.
Пошто није било снега, нисмо се ни санкали.
Марија је, као што је обећала, стигла на време.
Сваки дан шетам се са Шулом својим псом.

Устао је из кревета, умрио се и сео да доручкује.
Пошто није било снега, нисмо се ни санкали.
Марија је, као што је обећала, стигла на време.
Сваки дан се шетам са Шулом, својим псом.
Запета се пише у неколиким случајевима:

1. приликом набрајања;
2. да одвоји зависну реченицу у инверзији (када је зависна реченица на почетку);
3. да одвоји додатну информацију у тексту, нешто придодато;
4. да одвоји апозицију.

10. Ако је наведена тврдња тачна, заокружи слово Т, а ако је нетачна, заокружи слово Н.
Н, Т, Т

Вокатив се увек одваја запетом од остатка реченице. Може се наћи на почетку, у средини или на крају реченице и увек се од њеног другог дела одваја запетом.

Сугласничке групе ДС и ДШ не једначе се по звучности.

Присвојни придеви на -ски (-шки, -чки) увек се пишу малим словом, чак и када су настали од властитих именица.

11. У следећим реченицама подвуци реченичне чланове у напоредном односу и одреди врсту напоредног односа.

сутра, а не данас – супротни; ни свеску ни бојице – саставни;

Маја, али не и Петар – супротни; на полици или у фиоци – раставни;

комшиница и пријатељица – саставни; Маја и Милош – саставни; лењир или троугао – раставни; добар, али немиран – супротни

Врсте напоредних односа јесу:

Саставни: и, па, те, ни, нити

Супротни: а, али, но, него, већ

Раставни: или, воља, било

12. Прочитај следећи текст, а затим одреди његову сврху.

рекламира

Реклама је врста комуникације којом спонзор рекламе покушава да убеди публику у корисност одређеног поступка, обично куповине производа.

13. На основу описаних карактеристика, препознај о ком функционалном стилу је реч. Примењује се у записницима и пословним списима, па се другачије назива и бирократски језик. Стилски је неутралан, формалан, а начин изражавања је сув и хладан.

административни

Административни стил примењује се у пословним, правним и законодавним списима и записницима. Објективан је и званичан, а користе се устаљени изрази.

14. Прочитај текст из *Споменнице* Димитрија Давидовића, оца српског новинарства и писца Сретењског устава, а затим одговори на постављена питања.

1. „Новине Србске” су пре свих биле намењене државним чиновницима.
2. У „Новинама Србским” објављивани су укази, расписи и упутства, берати и друга дипломатска акта којима се Србија уредила.
3. Вести о вашарима у земљи биле су намењене трговачкој публици.

1. „Новине Србске” пре свих су биле намењене државним чиновницима.
2. У „Новинама Србским” објављивани су укази, расписи и упутства, берати и друга дипломатска акта којима се Србија уредила.
3. Вести о вашарима у земљи биле су намењене трговачкој публици.

15. Попуни табелу као што је започето.

Наслов дела	Аутор	Књижевни род	Књижевна врста
<i>Сумњиво лице</i>	Бранислав Нушић	драма	комедија
<i>Очију твојих да није</i>	Васко Попа	лирика	лирска песма
<i>Избирачица</i>	Коста Трифковић	драма	комедија
<i>Ошацибина</i>	Ђура Јакшић	лирика	лирска песма

У школском програму који си читао/ла има неколико драмских дела – дела чији је текст подељен по лицима и написан да се изводи на сцени. Пошто сва та дела изазивају смех, по својој врсти су комедија. Таква су нпр. *Сумњиво лице* Бранислава Нушића и *Избирачица* Косте Трифковића. Лирици припадају песме осећајне и субјективне, писане најчешће у стиху. Зависно од тога којом се темом баве, могу бити различите по својој врсти. *Очију*

Ивојих да није, лирска песма коју је написао Васко Попа, по својој врсти је љубавна, а *Ошацибина* Ђуре Јакшића је родољубива песма јер пева о љубави према домовини и земљи.

16. Прочитај одломке из народних песама и поред сваког одломка напиши којом врстом стиха је испеван.

десетерац

осмерац

Стих је један ред у песми. Врсту стиха одређујемо према броју слогова.

Стих од десет слогова назива се десетерац, а стих од осам слогова осмерац.

17. Обој кружиће испред књижевних врста које припадају епском књижевном роду. приповетка, новела, епска песма, басна

Епика је један од три књижевна рода. Може бити у прози или, ређе, у стиху. Одликује се наративношћу, објективношћу, јунацима, причом. Прозне епске књижевне врсте јесу: роман, приповетка, новела, бајка, басна, а у стиху су испеване епске народне песме и епови.

18. Одреди врсту риме у строфи из песме *Ми знамо судбу* Алексе Шантића.

обгрљена

Рима може бити: парна (аа), укрштена (абаб) и обгрљена (абба).

Овде је рима обгрљена јер је по моделу абба (чека – човјека, груди – људи).

19. Обој кружић испред књижевног рода којем припада сваки од наведених одломака из књижевних дела.

лирика

епика

Занимање Марка Краљевића Бранка Стевановића јесте **ЛИРИКА**, лирска песма.

Песник духовито, користећи риму, описује двојицу ликова из наше народне књижевности.

Марко Краљевић и Муса Кесеџија јесте народна **ЕПСКА** песма.

Народни певач приповеда о јунаку из наше прошлости Марку Краљевићу и његовом двобоју с великим јунаком Мусом Кесеџијом.

20. Прочитај одломак из *Горској вијенца* Петра II Петровића Његоша, а затим одговори на постављено питање и образложи свој одговор.

ДА – на основу свог личног искуства игуман Стефан је јасно и уверљиво приказао да се у свету непрекидно сукобљавају добро и зло, да чак и природа ратује и да у таквој неслози нико не може бити срећан и спокојан.

НЕ – игуман Стефан се, у највећој мери, руководио својим личним искуством и запажањима, али не мора да значи да сви остали људи виде свет на исти начин.

(Признају се сви одговори који су засновани на одломку.)

Реченице морају бити правописно и граматички исправне.

ДА – на основу личног искуства игуман Стефан је јасно и уверљиво приказао да се у свету непрекидно сукобљавају добро и зло, да чак и природа ратује и да у таквој неслози нико не може бити срећан и спокојан.

НЕ – игуман Стефан највише се руководио личним искуством и запажањима, али не мора значити да сви остали људи виде свет на исти начин. (Признају се сви одговори који су засновани на одломку.)

Реченице морају бити правописно и граматички правилне.

Прочитај одломак из *Аутобиографије* Бранислава Нушића, а затим одговори на захтеве.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ

Некако у то доба је уведен француски језик као наставни предмет у наше средње школе, те је била велика оскудица у наставницима који би га предавали. Али та околност није нимало бунила нити школску управу нити нас ђаке. Школска је управа одређивала једнога грешника из наставничког већа, коме је ставила у дужност да са нама заједно учи француски, а нама је то добро дошло, јер нам на тај начин предмет није задавао никакве тешкоће. Напротив, час француског језика служио нам је као пријатан одмор од осталих часова и на њему смо се врло лепо забављали.

Када би професор научио лекцију, и било је још повуци-потегни, али кад је ни он не би научио, онда је лако ишло, јер се и он сам снебивао да говоримо о француском језику, већ би завео говор на сасвим друге ствари. Причао нам је, на пример, како Митридат VI, краљ понтски, који је владао читав век пре Христовога рођења, знао двадесет и два језика, па нам је причао како је он лично знао једнога Црногорца који је много лутао по свету и знао пет страних језика да говори, али их је све говорио црногорским наречјем.

А кад би знао лекцију, отварао је час нарочитом беседом, коју би увек почињао овако:

– Децо, француском језику треба да поклоните нарочиту пажњу. Он вам није неопходно потребан ако ће, рецимо, ко од вас бити министар спољних послова, али ако ко има амбицију да буде портир у хотелу, онда знајте да без француског језика то не можете бити. Затим би, после овако мудре беседе, ставио преда се познату књигу „Олендорфова метода за учење француског језика“, која је као једини уџбеник тада постојала, и из које смо и ми и професор учили француски, и тада би између нас отпочео овакав дијалог од речи до речи, по Олендорфовој методи:

Питање: Брат ваше жене, има ли он једну птицу која лепо пева?

Одговор: Да, брат моје жене има једну птицу која лепо пева!

Питање: Није ли ваша сестра од тетке род сестри од тетке мојега нећака?

Одговор: Да, моја је сестра од тетке род сестри од тетке нашега нећака!

Питање: Јесте ли видели ножић мога стрица?

Одговор: Да, видео сам ножић нашега стрица на клупи у бапти моје тетке, која је јуче појела једну јабуку (...)

Питање: Једе ли ваша сестра радо сира?

Одговор: Да, моја сестра једе радо сира.

Као што се из ово неколико примера може видети, ова је Олендорфова метода необично подесна и добра за учење француског језика, а ја се сећам једнога нашег младог дипломате који је по Олендорфу научио француски и који је, приликом једне дипломатске посете, водио овакав разговор:

– Ваша држава, није ли она вољна бити у добрим суседским односима са нашом земљом? Ваша држава, није ли она вољна учинити изјаву нашој држави да је она, ваша држава, вољна живети у добрим суседским односима са нашом државом?

1. О чему нам говори приповедач у наведеном одломку?

Обој кружић испред тачног одговора.

- Приповеда нам о увођењу француског језика у школе и недостатку стручних наставника за тај предмет.
- Приповеда нам **о увођењу француског језика у школе и недостатку наставника стручних за тај предмет.**

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из Аутобиографије Бранислава Нушића.

- Наставник француског језика је, без обзира на чињеницу да и сам није баш најбоље знао француски језик, покушавао да на разне начине деци приближи важност учења страних језика.
- Питања и одговори, по надалеко чувеној Олендорфовој методи, нису имала неког практичног смисла, и нису помагала деци у лакшем савладавању градива.
- Приповедајући о начину на који је учио француски језик, Нушић нам на романтичан и непосредан начин описује своје детињство и школовање.
- Ученицима је час француског језика служио као одмор од осталих часова и на њему су се врло лепо забављали с неким Црногорцем. **НЕТАЧНО!** Црногорац није био учесник на часу, реч је о причи коју им је професор испричао како би их подстакао на учење француског језика (*...џа нам је љричао како је он лично знао једнога Црногорца који је многа пута љо светиу и знао љеи страних језика да љовори...*).
- Наставник француског језика је, без обзира на чињеницу да ни сам није баш најбоље знао француски, покушавао на разне начине деци да приближи важност учења страних језика. **ТАЧНО!** (*Причао нам је, на љример, како је Миљридаљ VI, краљ љонљски, који је владао чљшав век љре Хрисљова рођења, знао двадесетљ и два језика...*)
- Питања и одговори, по надалеко чувеној Олендорфовој методи, нису имали практичног смисла и нису помагали деци у лакшем савладавању градива. **ТАЧНО!** Служећи се про-нијом (казује се супротно од онога што се мисли), приповедач нам даје пример младог дипломате који је помоћу поменуте методе научио лош француски језик. (*Ваша држава, није ли она вољна биљи у добрим суседским односима с нашом земљом? Ваша држава, није ли она вољна учиниљи изјаву нашој држави да је она, ваша држава, вољна живељи у добрим суседским односима с нашом државом?*)
- Приповедајући о начину на који је учио француски језик, Нушић нам романтично и непосредно описује своје детињство и школовање. **ТАЧНО!** Аутобиографија је књижев-нонаучна врста у којој писац говори о догађајима и личностима из властитог живота. То ради и Бранислав Нушић у својој Аутобиографији, али духовито, занимљиво и улешано – романтичарски.

3. Обој кружић испод исправног облика понуђене речи. Води рачуна о правилима у вези са гласовним променама.

- коцака
- тачки

Генитив множине именице коцка гласи **коцака**, а не коцки (непостојано А).

У дативу и локативу именице тачка **не врши се сибиларизација** јер се сугласник К налази у сугласничкој групи ЧК – значи исправно је **тачки**.

4. Прочитај реченицу и одреди врсту подвучене речи.

- предлог

Реч између јесте **ПРЕДЛОГ**. Предлози су непроменљиве речи које стоје испред именских речи (именица, придева, заменица, бројева) и с њима чине тзв. предлошко-падежну конструкцију (између нас).

5. Одреди облик подвученог глагола.

А кад би знао лекцију, отварао је час нарочитом беседом, коју би увек почињао овако.

1. Глаголски облик: потенцијал
2. Лице: треће (3.)
3. Граматички број: једнина

Глаголски облик: **ПОТЕНЦИЈАЛ**

2. Лице: **ТРЕЋЕ (3.)**

3. Граматички број: **ЈЕДНИНА**

Потенцијал или могући начин јесте личан и сложен глаголски облик. Казује могући **НАЧИН** на који ће се вршити/извршити нека радња. Гради се од **АОРИСТА** глагола **БИТИ** и **радног глаголског придева**.

Глагол **почињати** у потенцијалу гласи:

једнина	множина
бих почињао	бисмо почињали
би почињао	бисте почињали
би почињао	би почињали

Напомена: Уколико ученик на (другој) линији поред граматичке категорије лица, тачно напише и категорију граматичког броја, такав одговор се признаје.

6. Подвуци три предлога у следећој реченици.

према, пред, на

Предлози су речи које стоје уз именске речи у зависним падежима. Служе за одређивање различитих односа између речи у реченици.

7. Обој кружић испред реченица са логичким субјектом.

- Има ту риба истих као у Сави.
 То га запрепасти и поколеба.

Логички субјекат налази се у генитиву (непостојање појма), дативу (носилац стања), акузативу (носилац стања).

8. Одреди врсту подвучене зависне реченице.

- односна

Реченица коју би увек почињао овако јесте **ОДНОСНА**. Односне реченице су зависне реченице које се односе (одређују) на неку реч (најчешће именицу – *беседом*) или на целу глав-

ну/управну реченицу.

Везници су упитно-односне заменице: ко, који, чији, какав, колики, шта...

9. Обој кружиће испред реченица које су написане према правописним правилима.

- Пожури, ускоро ће стићи аутобус!
- Не брени, стићи ћемо на време.

Футур први може се написати на два начина: РАДИЋЕМО или ЂЕМО РАДИТИ.

Када је помоћни глагол на почетку, увек се пише одвојено од инфинитива (ћу доћи, ћеш радити, ће мислити, ћемо ићи, ћете стићи, ће учити).

Када помоћни глагол долази након глагола, може се писати и као једна реч и као две речи, а то зависи од инфинитива глагола који користимо.

Спојено се пише у случају да се инфинитив глагола завршава на -ти: радити – радићемо, мислити – мислићеш, учити – учићете.

Одвојено се пише у случају да се инфинитив глагола завршава на -ћи: ићи – ићи ћемо, доћи – доћи ћете, стићи – стићи ће.

10. Обој кружиће испред реченица у којима је цртица правилно употребљена.

- Мој брат је 13-годишњак.
- За рођендан сам добила енглеско-српски речник.

Цртица се користи при спајању бројева и слова како би се нека реч лакше записала (уместо тринаестогодишњак ми пишемо 13-годишњак). Цртицу пишемо и када треба узети у обзир оба дела те полусложенице: руско-српски речник (подразумевају се оба дела – и руски и српски језик).

Цртица се никада не пише у нијансама боја (светлоплава, тамнозелена) нити у вишечланим називима градова (Херцег Нови, Нови Сад).

11. Ко је реформисао ћирилицу пре Вука Ст. Караџића?

- Сава Мркаљ

Сава Мркаљ је у свом делу *Сало дебелоја јера либо азбукојројрес* (1810) започео реформу ћирилице коју је касније Вук Караџић довршио.

12. У следећем тексту подвуци реченицу у којој је исказан став аутора према теми о којој пише.

- Коњ је веома лепа и племенита животиња, па је мало вероватно да може симболизовати зло.

Приликом говорења о некој теми сваки аутор се, осим саопштавања чињеница, мора осврнути и на своје виђење садржаја те теме. Када се проналази реченица у којој је **исказан ауторов став**, онда треба пронаћи реченицу која нема никакве нове податке, већ има неки коментар о ономе што је речено.

13. На основу одломка препознај функционални стил којим је написан.

новинарски (публицистички) стил

Новинарски (публицистички) стил налазимо у новинарству. Подразумева тачно изношење чињеница, јасност, прецизност. Примењује се онда када треба информисати.

14. Пажљиво прочитај текст из *Полишкиној забавника* који је пред тобом.

Т, Н, Т, Н

Родољубива осећања развила су се и код људи под османском влашћу и код оних под хабзбуршком (*Први српски устџанак ускочио је родољубива осећања не само Карађорђевић следбеника, вековима преданих сумњивој милости османских султана, већ и њихових пречанских сународника, који су се налазили под Хабзбурговцима*).

Битке на Делиграду и на Мишару нису се одиграле 1805, већ 1806. године. (*на Делиграду (1806) и Мишару (1806)*)

Срби у Срему такође су подигли буну. (*Срби у Срему, иакође, подигли буну против далеке и охолој елемења*)

Највећи део Срема није припадао цару Леополду. (*Највећи део садашњеј Срема заправо је био својина кнежева Одескалџија, иошмака ратоборној папе Инокенција XI*.)

15. Прочитај одломак. Наведи наслов дела из којег је одломак преузет и име аутора.

Сеобе, Милош Црњански

Вук Исаковић и **Славонско-подунавски пук** веома су важни ликови *Сеоба* Милоша Црњанског.

16. Одреди ком књижевном роду припада дело из којег је преузет следећи одломак.

лирика

Лирика се као књижевни род најчешће препознаје према форми у стиху (мада се пише и у прози). Осим тога, лирику препознајемо и према субјективности и осећајности.

17. Коју стилску фигуру уочаваш у подвученом стиху из песме *Плава тробница* Милутина Бојића?

метафора

Прометеји наде, апостоли јада... јесте **МЕТАФОРА**.

То је стилска фигура пренесеног значења (скраћено поређење). Првобитно значење се мења у пренесено на основу заједничке карактеристике (обележја, сличности). Песник страдале ратнике пореди с митским ликом Прометеја и апостола.

18. Прочитај одломке из епских песама и поред сваког одломка упиши број којим је обележен начин на који је јунак представљен:

а) 3; б) 2, в) 1, г) 4

Један јунак може у делу бити представљен на различите начине:

- 1) **физичким изгледом** – како изгледа, шта носи на себи, да ли је висок/низак;
- 2) **говором** – оним што говори, како се изражава, о чему прича;
- 3) **поступцима** – оним што ради, како се понаша;
- 4) **коментаром** – оним што други говоре о њему.

19. На основу одломка препознај о којој књижевнаучној врсти је реч.

- путопис

Путопис је књижевнаучна врста која се одликује описивањем предела који се посећују.

20. Шта је ретроспекција (ретроспективно приповедање)?

- Казивање о догађајима у обрнутом временском смеру од садашњости ка прошлости.

Када јунак говори о неком догађају који се десио у прошлости и тако целу радњу враћа у прошлост, то је **ретроспективно приповедање**. Оно је супротно од хронолошког приповедања (када се о догађајима приповеда по редоследу којим су се одиграли).

**РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 09**

Прочитај одломак из дела *Мајареће тогине* Бранка Ћопића, а затим одговори на захтеве.

За вријеме посљедњег школског распуста одиграли су се крупни и за нас ђаке веома узбудљиви догађаји: похватани су посљедњи „хајдуци” Босанске Крајине и затворени у чувену бихаћку „Кулу”. Ти надалеко познати хајдуци били су, у ствари, окорјели, смјели и опасни друмски разбојници. Сачекивали су и пљачкали трговце и остале путнике по пустим друмовима у планинама Грмечу и Пљешивици. Упали су обноћ и у куће богатијих сељака наоружани карабинима и отимали новац и одјећу, а понекад су се, преобучени, увлачили и у крајишке варошице и ноћу пљачкали богатије људе. Неколико пута разбојници су се сукобили са жандармеријским потјерама и онда би се приметна читав битка. С обје стране жестоко су праскали карабини и фијукала зрна. Вођа разбојничке банде Карановић био је познат као врло добар стријелац, и често су, послје такве борбе, стизала у Бихаћ покривена сељачка кола возећи погинуле жандаре.

– Ево их, возе их! – зачас би одјекнуло нашим интернатом, и ми бисмо главачке истрчали на улицу и у побожној тишини пратили погледом кола с гињеницима. Како ли су нам тада недохватни и страшни изгледали ти посљедњи крајишки хајдуци! По читаву недјељу не бисмо смјели отићи на излет ни у најближу шумицу у околини Бихаћа. Најпознатији чланови банде били су, поред вође Карановића, неки Томљеновић, Родић и Бајин први комшија Миле Мутић. Банда је на превару похватана у једној осамљеној сеоској кући под самом планином. Прича се да су их опили вином у које је било усудо неко успављујуће средство. Сада су сви, заједно са јатацима, добро чувани, лежали у Кули. Кула се налазила у самом центру Бихаћа, преко пута католичке цркве. То је висока четвороугласта грађевина врло дебелих зидова. Кажу да је зидана по наређењу угарског краља Матије Корвина. Првих дана, све док се нисмо привикли, ми ђаци са страхом смо пролазили крај те сиве камене Куле с дебелим решеткама на прозорима и с мрким наоружаним стражаром пред капијом. То је за нас било најтајанственије мјесто у читавом Бихаћу (...)

– Их, да сад мене хоће тамо да притворе! – прижељкивао је Баја Бајазит. – Одмах бих

пришао Мили Мутићу и казао му: здраво, комшија!

Наравно, сви смо Баји завидјели. Није шала имати комшију хајдука. У неку руку то му дође као да си и ти сам помало хајдук. Није прошло дуго времена од почетка школске године, а хајдуке почеше спроводити из Куле у судску зграду на суђење. Ех, то је за ђаке био јединствен и дотада невиђен приказ. /.../ Ишли су средином улице, а око њих је био густ кордон од затворских стражара, жандара и полицајаца.

– Ето их!

Сви бисмо поскакали на ноге, настава се прекидала, а читав разред, начетан на прозоре, без даха је пратио чудну поворку. Баја Бајазит само је хуктао и прижељкивао:

– Јадна мајко, кад ли ћу ја једном дочекати да ме овако спроводе па да ме читав Бихаћ

гледа!

– Браћо скаути, ја сам то већ и сад зарадио! – тврдио је својеглави Де-Де-Ха.

Једном на часу вјеронауке умало не настрадамо због хајдука. Сјећам се, вјероучитељ је управо причао како ће Исус Христос поново доћи на земљу и сви свеци заједно с њим, кад Крсто Бува одједном викну:

– Ево их!

Занесен у причање, вјероучитељ се трже и проблиједи.

– Кога, дијете? Је л’ светаца?

– Хајдука! Ево их, воде их!

Поп се тако наљути да брзоплетом Крсти одалами заушницу, а овај, на одмору, искрено

нам признаде:

– Звијезде сам видио кад ме поп клепа, али свеца баш ниједног.

1. Обој кружић испред теме наведеног одломка.

● Хватање хајдука и затварање у бихаћку „Кулу”.

● Тема одломка јесте **хватање хајдука и затварање у бихаћку „Кулу”**.

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела Мајареће Јодине Бранка Ђопића.

● „Хајдуци” Босанке Крајине ухваћени су за време последњег школског распуста.

● „Хајдуци су ухваћени на превару у једној осамљеној сеоској кући под планином.

● Ухваћени „хајдуци” нису били прави хајдуци већ опасни друмски разбојници који су пљачкали људе, отимали им новац и одећу, по друмовима у планинама.

● „Хајдуци” Босанске Крајине ухваћени су у време последњег школског распуста. **ТАЧНО!** *(За вријеме посљедњеј школској распуса одиграли су се кружни и за нас ђаке веома узбудљиви догађаји: похваћани су посљедњи „хајдуци” Босанске крајине и затворени у чувену бихаћку „Кулу”).*

● „Хајдуци” су ухваћени на превару у једној осамљеној сеоској кући под планином. **ТАЧНО!** *(Банда је на превару похваћана у једној осамљеној сеоској кући под самом планином.)*

● Јунак Бајо Бајазит један је од далеко познатих „хајдука” Бихаћке Крајине, а и шире. **НЕТАЧНО!** Бајин комшија Миле Мутић био је тај „хајдук” *(Наравно, сви смо Баји завидјели. Није шала имаћи комшију хајдука).*

● Ухваћени „хајдуци” нису били прави хајдуци већ опасни друмски разбојници који су пљачкали људе, отимали им новац и одећу, по друмовима у планинама. **ТАЧНО!** *(Ти надалеко познати хајдуци били су у ствари окорели, смели и опасни друмски разбојници. Сачекивали су и пљачкали трговце и остале путнике по пустим друмовима у планинама Грмечу и Пљешивици. Утадали су обноћ и у куће бојашњих сељака наоружани карабинима и отимали новац и одећу, а понекад су се, преобучени, увлачили и у крајишке варошице и ноћу пљачкали бојашње људе.)*

● Дечак Крсто Бува је на часу веронауке, поред проласка „хајдука”, видео и пролазак Исуса Христа и свих светаца. **НЕТАЧНО!** Дечак није пажљиво пратио вероучитељево предавање већ је ишчекивао пролазак „хајдука”, па је својом реакцијом изазвао нејасноће код слушалаца, али и смех *(Занесен у причање, вјероучитељ се трже и проблиједи. – Кога, дијете? Је л’ светаца? – Хајдука! Ево их, воде их!)*.

3. Прочитај следећу реченицу, па одговори на захтев.

безвучни гласови

Сви подвучени гласови су **БЕЗВУЧНИ**. Гласови се по звучности деле на: звучне и безвучне.

Звучни	Б	Г	Д	Ђ	Ж	З	Џ			
Безвучни	П	К	Т	Ђ	Ш	С	Ч	Ф	Х	Ц

Звучни гласови су и сви **вокали** (А, Е, И, О, У) и сви **сонанти** (Ј, Р, В, Л, Љ, М, Н, Њ).

4. У сваком низу прецртај реч која не припада истој врсти (подврсти) као остале у низу.

свила

читање

мајчин

За сваку реч одреди којој врсти речи припада и тако ћеш лакше (елиминацијом) урадити задатак.

У српском језику има десет врста речи: пет променљивих (именице, заменице, придеви, глаголи и бројеви) и пет непроменљивих (прилози, предлози, везници, речце и узвици).

5. Одреди падеж и значење подвучених речи у следећим реченицама. (Попуни табелу.)

- лоптом – инструментал, средство;
- из вароши – генитив, место (порекло, аблативни);
- га – акузатив, трпилац (предмет) радње;
- њој – локатив, трпилац (предмет) радње

Реч **лоптом** јесте **инструментал средства**. Када се именица лопта измења по падежима, недвосмислено се види да је инструментал. Када поставимо питање ЧИМЕ?, питамо за средство којим се нека радња врши.

Реч (из) **вароши** јесте **генитив с месним значењем**. Када именицу варош променимо по падежима, видимо да тај облик може одговарати неколиким падежима (генитив – вароши, датив – вароши, инструментал – вароши, локатив – вароши). У таквим случајевима најлакше је да искористимо неку другу именицу женског рода на -а (нпр. паланка) и да своју постојећу заменимо њоме: Милена је стигла из паланке у подне. Сад кад променимо ову реч по падежима (генитив – паланке, датив – паланку, инструментал – паланком, локатив – паланку), видимо да може бити само генитив. Чим одговара на питање ОДАКЛЕ? (поред оног устаљеног ГДЕ?), то је значење места.

Реч **га** јесте **акузатив и по значењу трпилац радње**. Кад променимо заменицу он по падежима, једино овај краћи облик може бити акузатив. Када се радња преноси на неки појам и тај појам трпи радњу, онда је он по значењу трпилац радње. Најчешће, ако је у акузативу, добија се на питање ШТА?

Реч **њој** јесте **локатив и по значењу трпилац радње**. Када променимо заменицу она по падежима, облик њој може одговарати дативу и локативу. Та два падежа разликујемо по предлозима. Локатив стоји уз предлоге: у, на, о, по, при. Ово је трпилац радње јер она трпи то што се о њој прича јер је предмет те приче.

6. Обој кружић испред тачног назива глаголског облика.

- читајући – глаголски прилог садашњи
- бејаш читала – плусквамперфекат
- читаћу – футур I
- будемо читали – футур II

Глаголски прилог садашњи – означава радњу која се дешава истовремено с неком другом радњом, гради се од несвршених глагола.

Плусквамперфекат – показује прошлу радњу која се десила пре неке друге прошле радње.

Футур I – означава радњу која ће се извршити после тренутка говора.

Футур II – казује радњу за коју се претпоставља да ће се извршити у будућности, за време или после неке друге будуће радње.

7. Којој врсти зависних реченица припада подвучена реченица из одломка?

- последична

Поп се тако наљути да брзоплетом Крсти одалами заушницу, а овај, на одмору, искрено нам признаде... јесте **ПОСЛЕДИЧНА**.

Последичне су зависне реченице којима се казује последица вршења радње главне реченице. Могу се препознати по томе што се у главној/управној реченици налази прилог (тако, толико) или придевска заменица (такав). Везник је најчешће да.

8. Обој кружић испред реченице у којој су запете правилно употребљене.

- Те јесени, кад су почели ветрови, никоме није било до шетње.

Запета се користи како би се додатна информација или уметнута реченица одвојила од остатка реченице. У овом примеру „кад су почели ветрови” јесте временска зависна реченица која је уметнута у реченицу „те јесени никоме није било до шетње”, а како је упала унутар те реченице, мора се одвојити паузом у читању, а запетом у писању.

9. Подвуди правилно написане речи:

- шумадијски армијски Шумадинка

Када нека реч у својој основи има глас Ј, он остаје увек приликом творбе било које друге речи. Пошто у речи армија постоји Ј, у речи армијски оно такође мора бити. Исто важи и за Шумадија – шумадијски, Аустрија – аустријски.

Код писања суперлатива који има префикс нај-, када придев почиње словом Ј, обавезно се пишу два ј: најЈефтинији, најЈужнији, најЈедноставнији.

10. Допуни реченице тако што ћеш на линије уписати исправан облик дате речи.

- се захвалим, захваљујем

Захваљујем се (дакле глагол захвалити се) говоримо када некога желимо учтиво да одбијемо. Када се некеме исказује захвалност, онда кажемо захваљујем (на помоћи).

11. У следећој реченици подвуци све речи које треба написати великим почетним словом.

обишли смо мокру гору која се налази између златибора и таре, посетили чувени дрвенград и возили се шарганском осмицом.

Географски називи пишу се великим почетним словом (Тара, Златибор).

Називи насељених места пишу се великим почетним словом, а када су вишечлани, сва почетна слова су велика (Мокра Гора).

Остали називи појмова пишу се великим почетним словом, а када су вишечлани, само се прва реч пише великим, а остале малим (Дрвенград, Шарганска осмица).

12. Повежи линијама књижевне језике из леве колоне са одговарајућим временом у којем су се употребљавали из десне колоне.

- старословенски – од 9. до 12. века
- српскословенски – од 12. до почетка 18. века
- рускословенски – прва половина 18. века
- славеносрпски – друга половина 18. века

Најстарији, уједно и први књижевни језик свих Словена био је старословенски језик. Употребљаван је **од деветог до 12. века**, односно од почетка словенске писмености (а за то се узима 863. година, када Ђирило и Методије крећу у мисију), па до распада тог језика на мање језике. Након распада старословенског на тлу наше земље појавио се српскословенски језик (српска редакција старословенског), који се употребљавао **од 12. до почетка 18. века**. Крајем 17. века почела је Велика сеоба Срба под вођством Арсенија III Чарнојевића, а она затим условљава да Срби позову, неколико деценија касније, руске учитеље да помогну у ширењу писмености. Тако српскословенски бива замењен рускословенским језиком, коришћеним у **првој половини 18. века**. Није се дуго одржао међу Србима јер је ипак био страни језик. Мешањем црта рускословенског језика с народним српским, па и српскословенским, настаје славеносрпски језик, у **другој половини 18. века**. Након тога, од 19. века, Вук Караџић почиње да се залаже за народни језик у књижевности.

13. Прочитај одломак, а затим одреди ком функционалном стилу припада.

- књижевноуметнички (литерарни) стил

Књижевноуметнички стил (литерарни) користи се у стварању књижевног дела, сликовит је у описивању.

14. Прочитај пажљиво текст о могућим разлозима изумирања диносауруса, а затим одговори на постављена питања.

- Изумирање диносауруса изазвале су вулканске ерупције и удар астероида.
- Вулканске ерупције проредиле су популацију диносауруса, а удар астероида им је задао последњи ударац.

Диносаури су нестали због климатских промена насталих услед ерупција вулкана и због удара астероида (...о астероиду за који се верује да је изазвао нестанак диносаура и ...јер је

изумирање ових рејџила већ било у току због климатских промена изазваних бројним вулканским ерупцијама).

Због ерупција вулкана диносаури су се проредили, а астероид им је задао последњи ударац.

15. У следећем тексту подвуци кључне речи.

Лицидерски колачи су различитог облика, најчешће у облику срца, али и у облику папуче, неког предмета или неке животиње. Лицидери су своје производе најчешће продавали на вашарима и саборима, а најпознатији лицидерски колач је лицидерско срце, који је, уз остале украсе, по правилу садржао и огледалце. Њега су момци поклањали девојкама као израз своје симпатије.

Кључне речи су најважније речи у неком тексту, на чијој се основи темељи читаво значење текста.

16. Које две стилске фигуре уочаваш у следећим стиховима?

метафора, оноματοпеја, епитет, персонификација

Признају се било које две стилске фигуре.

Овде има више од две стилске фигуре (можда би требало ђацима то и нагласити – да их је више, али да је довољно да наведу две).

МЕТАФОРА – душе милиона (не буквално душе, али преко душа се објашњавају сви они који имају неке недаће)

ЕПИТЕТ – опис неког појма (суза бона, њиховим болом, душе милиона)

ОНОМАТОПЕЈА – опонашање звукова (цвиле)

17. Следећи пасуси се односе на приповетку Вођа Радоја Домановића. У неком од њих се препричава, а у неком анализира. Обој кружић испред тачног одговора.

препричавање, анализирање, препричавање, анализирање

Препричавање неког текста подразумева преношење догађаја и описа који се у њему помињу, док **анализирање** подразумева тумачење могућих значења, мотива...

18. На основу описа одреди о којој књижевној врсти је реч.

комедија

Комедија је драмска врста која се одликује смехом. Постоји неколико врста комедије: комедија карактера, ситуациона комедија и комедија нарави, зависно од тога шта се исмева, односно на чему је фокус.

19. Поред описаног поступка јунака/јунакиње напиши наслов песме у којој се јунак/јунакиња појављују.

Поступак јунака/јунакиње	Наслов песме
Помирила је браћу која су се завадила око коња и сокола.	Диоба Јакшића
Уместо свог оца изашао је Турчину на мегдан, иако је имао само шеснаест година.	Иво Сенковић и ага од Рибника
Била је невероватно лепа, али „урокљивог рода” као и њене сестре.	Женидба Милића Барјактара
Кад је од Косовке девојке сазнао за намет који је увео Арапин, одлучио је да свима „плати свадбарину”.	Марко Краљевић укида свадбарину

**Поступак јунака/јунакиње
Наслов песме**

Помирила је браћу која су се завадила око коња и сокола.
Диоба Јакшића

Уместо свог оца изашао је Турчину на мегдан, иако је имао само шеснаест година.
Иво Сенковић и ага од Рибника

Била је невероватно лепа, али урокљивог рода као и њене сестре.
Женидба Милића Барјактара

Кад је од Косовке девојке сазнао за намет који је увео Арапин, одлучио је да свима плати свадбарину.
Марко Краљевић укида свадбарину

Љуба **Анђелија** позната је по томе што је деверу поклонила молитвену чашу како би он њој дао коња и сокола. (*Диоба Јакшића*)

Иво Сенковић је био дечак, али се, уместо свог оца, појавио на мегдану великом аги од Рибника. (*Иво Сенковић и ага од Рибника*)

Љепосава, ћерка Вида Маричића и жена Милића Барјактара, била је урокљивог ока, као и њене сестре, па није успела жива да оде од своје куће до мужевљеве са сватовима, већ је на путу преминула. (*Женидба Милића Барјактара*)

Марко Краљевић волео је да се супротставља Турцима, па је тако укинуо свадбарину, новац који су морали издвојити да би се нека девојка удала. (*Марко Краљевић укида свадбарину*)

20. Обој кружиће испред мотива који се јављају у епским народним песмама о Косовском боју.

● издаја, оклеветани јунак, црни гавранови

Песме из **косовског тематског круга** тичу се српских великана попут кнеза Лазара и Милоша Обилића. С обзиром на то да су Срби изгубили у боју, незаобилазни мотив који указује на несрећу јесу **црни гавранови**. Будући да је у тако тешкој ситуацији у којој су се Срби нашли било потребно да се на некога свали кривица, у српској традицији је настао и мотив оклеветаног јунака, односно мотив издаје, па се такве особине приписују Вуку Бранковићу.

**РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 10**

Прочитај одломак из дела *Ковач из Великој Вуџона* Ц. Р. Р. Толкина, а затим одговори на захтеве.

Било је то на свој начин необично село – Велики Вуџон, надалеко познато по вештим занатлијама и, нарочито, по куварима. Постојала је у њему Велика Кухиња, која је припадала Сеоском већу, а Мајстор Кувар беше важна личност. Куварева кућа и Кухиња налазиле су се у склопу Велике дворане, највеће, најстарије и најлепше зграде у селу. Дворана беше направљена од финог камена и храстовине и добро одржавана, мада више није била обојена и живописно украшена као некада. Сељани се окупљаху да славе заједничке светковине. Кувар је стога био често заузет. /.../ За прославе, којих током године беше много, припремана је обилна и богата трпеза.

А била је једна светковина коју су сви жељно ишчекивали јер бејаше једина која се одржава зими. Трајала је целу седмицу, а у предвечерје последњег дана почињало је весеље звано Светковина добре деце. На њу није позвано много учесника. Било је, без сумње, и таквих који су били добри и заслужни да буду позвани, али су их или превидели, или грешком нису позвани. У сваком случају, дан рођења је одлучивао да ли ће неко дете бити позвано. /.../ Светковина се, наиме одржавала једном у двадесет четири године и на њу је било позвано само двадесет четворо деце. За ту прилику се од Мајстора Кувара очекивало да д све од себе и да, поред других добрих ствари, по обичају направи и Велику Торту./.../

Није било ништа неочекивано да Мајстор Кувар има Помоћника. То је чак било уобичајено. Кад би дошло време Мајстор би изабрао Помоћника и научио би га свему што би могао; Помоћник би временом преузимао на себе све више посла тако да је, кад би се Мајстор повукао или умро, он био спреман да преузме кухињу и постане нови Мајстор Кувар. Али, овај Мајстор није хтео да изабере себи Помоћника. Увек је говорио: „Има времена” или „Гледам ја пажљиво и узећу оног ко ми буде одговарао”. А сад је, ето, довео момчића, узео Помоћника који није био из села. Био је вижљаст и бржи од сеоских момака, красноречив и веома учтив, али смешно млад за такав посао – једва да је имао тринаест година. Бирање Помоћника била је, међутим, ствар Мајстора Кувара и нико није имао права да се у то меша; и тако је дечак остао и становао у Куваревој Кући док није довољно одрастао да себи нађе стан. Људи се ускоро свикосе да га сусрећу, стекао је чак и неколико пријатеља. Они и Кувар звали су га Алф; за остале је увек био само Помоћник. /.../

Једног пролећног јутра Мајстор Кувар скиде своју високу белу капу, сложи чисте кецеље, окачи бели капут, узне дебео јасенов штап и малу торбу и – оде. Поздравио се само са Помоћником. Никог другог није било у близини.

– До виђења, Алфе – рече, брини о свему што боље можеш, знам да ће све бити у реду. Ако се поново сретнемо, волео бих да чујем шта се догађа. Реци им да сам отишао на одмор, али да се овог пута нећу вратити.

У селу је настала велика пометња када је Помоћник пренео поруку.

– Шта је сад то! – рекоше – Без упозорења и без поздрава! Шта да радимо без Мајстора Кувара? /.../

Нису ни помишљали да младог Помоћника унапреде у Кувара. Беше нешто порастао, али је и даље изгледао као дечак, а и служио је свега три године.

(Прилаођено)

1. Зашто грађани Великог Вутона нису Помоћника унапредили у Кувара?

- Зато што су мислили да је још увек млад и неискусан.

Тачан одговор јесте **Зато што су мислили да је још увек млад и неискусан.** (Нису ни помишљали да младог Помоћника унапреде у Кувара. Беше нешто порастао, али је и даље изгледао као дечак, а и служио је свега три године.)

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела *Ковач из Великог Вутона* Ц. Р. Р. Толкина.

- Одлуку о томе, кога ће изабрати за свог Помоћника и наследника, зависила је само од Мајстора Кувара и нико није смео да му се меша.
- Мајстор Кувар је на Светковини требало да се посебно потруди и припреми обилна и богата јела, а најважније је било да направи Велику Торту.
- Кућа у којој је становао Мајстор Кувар и Велика Кухиња били су у саставу Велике дворане која је била једна од највећих зграда у селу.
- Одлука кога ће изабрати за свог помоћника и наследника зависила је само од Мајстора Кувара и нико није смео да му се меша. **ТАЧНО!** (Бирање Помоћника била је, међутим, ствар Мајстора Кувара и нико није имао права да се у њој меша...)
- Светковина добре деце одржавала се сваке двадесет четврте године; почињала је почетком зиме и трајала до почетка пролећа. **НЕТАЧНО!** Тачно је да се Светковина добре деце одржавала сваке двадесет четврте године, и то зими, али није трајала до пролећа већ само недељу дана. (А била је једна светковина коју су сви жељно ишчекивали јер бeјаше једина која се одржава зими. Трајала је целу седмицу...)
- Мајстор Кувар је на светковини требало да се посебно потруди и припреми обилна и богата јела, а најважније је било да направи Велику Торту. **ТАЧНО!** (За њу ирилик се од Мајстора Кувара очекивало да га све од себе и да, поред других добрих ствари, њој обичају направи и Велику Торту...)
- Да би неко дете било позвано на Светковину добре деце, било је важно да буде добро и васпитано, и да познаје некога из Сеоског већа. **НЕТАЧНО!** Дан рођења је био пресудан за позив на светковину. (У сваком случају, дан рођења је одлучивао да ли ће неко дете бити позвано...)
- Кућа у којој је становао Мајстор Кувар и Велика Кухиња били су у саставу Велике дворане која је била једна од највећих зграда у селу. **ТАЧНО!** (Куварева кућа и Кухиња налазиле су се у склопу Велике дворане, највеће, најстарије и најлепше зграде у селу...)

3. Обој кружиће испод именица са дугим акцентом.

дете, дуга

У српском језику имамо **четири акцента**: ДВА дуга и ДВА кратка; односно ДВА силазна и ДВА узлазна. Дужину акцента одређујемо тако што наглашени слог изговарамо дуго или кратко, па онда видимо који изговор нам одговара (ближи је) правилном.

4. Одреди врсту подвучене речи у реченици.

- речца

Реч међутим је **РЕЧЦА**. Речце или партикуле су непроменљиве речи и по значењу их можемо поделити у више врста: потврдне/одричне (да/не); упитне (зар, ли, да ли); заповедне (хајде, нека); узвичне (ала); искључне (само, једино), показне (ето, ено, ево); супротне (**међутим**); за истицање (баш, управо); модалне (сигурно, наравно, дакако, ваљда, можда и сл.).

5. Одреди глаголски вид следећих глагола.

- потрчати – свршен; прићи – свршен;
 просипати – несвршен; закуцавати – несвршен (учестали)

Глаголски вид подразумева поделу глагола по трајању радње.

Могу бити: **свршени** (радња је завршена) и **несвршени** (радња траје неограничено).

6. Допуни следеће реченице одговарајућим обликом речи у заградџи.

- а) У програм не треба укључивати једног слушаоца, већ више слушалаца.
б) Милан је виши од мог тате, али је тата строжи од Милана.

Именице које значе вршиоца радње номинатив на -лац и генитив множине -лаца у другим падежним облицима имају доследну замену:

Нпр. слушалаца – слушаоца

Придеви имају компарацију (поређење придева):

висок, виши, највиши

строг, строжи, најстрожи

7. Основама понуђених речи додај суфикс -АР, и тако изведи именице које означавају вршиоца радње, нпр. *књиџа* : **књиџар**

физика – физичар; библиотека – библиотекар;

пећи – пекар; лечити – лекар

Помоћу суфикса који се додају на творбену основу настају нове речи.

8. У следећој реченици подвуци речи које треба написати великим почетним словом. *весна*, *маркова* и *маријина* мама, рођена је у селу *велика дренова* у општини *трстеник*, које је познато и као родно место *добрице* *ћосића*, нашег познатог писца.

Великим почетним словом пишу се властита имена и презимена (Весна, Добрица, Ћосић), присвојни придеви на -ов, -ев, -ин изведени од властитих именица (Марков, Маријин), називи насељених места (Трстеник), а ако су називи насељених места вишечлани, свака реч пише се великим словом (Велика Дренова).

9. Прочитај следеће реченице. У свакој од њих подвучи речи које нису написане према правописним правилима.

- а) Нушић је један од највећих србских писаца и највећи комедијограф у историји србске књижевности.
б) Није ми било најасније кад је наставница предавала глаголске облике.
в) На одмор ће мо ићи колима и моћићемо да обиђемо целу Јадранску обалу.

Приликом писања одређених речи морамо водити рачуна о гласовним променама. Тако, осим у случајевима када су спојени гласови ДС, ДШ, БС, свуда се морало извршити једначење сугласника по звучности. Тако је група БС морала постати ПС (срПСки).

Када се гласови ИО нађу један до другог, никада се између њих не пише Ј (комедИОграф). Суперлатив придева гради се тако што се испред облика компаратива дода префикс нај-. Уколико основа придева почиње словом ј, пишу се два ј (наЈЈасније).

Код футура првог глаголи који се у инфинитиву завршавају на -ћи увек се од помоћног глагола пишу одвојено (моћи ћемо). А краћи облици глагола хтети увек су једна реч (ћу, ћеш, ће, ЂЕМО, ЂЕТЕ, ће).

Присвојни придеви на -ски (-шки, -чки) пишу се увек малим словом (јадранска).

10. У следећој реченици упиши запете тамо где је потребно.

Молим те, Милане, донеси ми чашу воде, веома сам жедна.

Облик „Милане” је **вокатив** јер се директно обраћамо Милану, а вокатив се увек од остатка реченице одваја запетом. У овој комуникативној реченици постоје две предикатске реченице које се настављају једна на другу и зато између њих, будући да нема везника, мора стајати запета.

11. Прочитај реченицу и одговори на захтев.

- односна и узрочна

Реченица коју су сви жељно ишчекивали јесте **ОДНОСНА**. Односне реченице су зависне реченице које се односе (одређују) на неку реч (најчешће именицу – *беседом*) или на целу главну/управну реченицу. Везници су упитно-односне заменице: ко, који, чији, какав, колики, шта...

Реченица јер бејаше једина која се одржава зими јесте **УЗРОЧНА**. Узрочне реченице су зависне реченице којима се казује узрок вршења радње главне/управне реченице – **ЗАШТО?** Везници су: јер, зато што, пошто, будући да, како и сл.

12. Препознај пренесено значење. Обој кружић испод тачног значења.

- хомонимија
 метафоричност
 метонимија

Хомонимија је појава када се две речи исто пишу, а имају различито значење (туш – мастило и туш – за купање).

Метафора, осим што може бити стилска фигура, такође је механизам мишљења. Неки појмови називају се именом неког већ постојећег појма због сличности које та два појма имају. Тако ће све што личи на главу (округло је, налази се на врху предмета, као што је глава човека округла и налази се на врху тела) бити названо глава. Осим главе ексера (округло је и налази се на врху), постоји и метафора глава купуса (јер је округло), глава породице (јер је на врху).

Метонимија, осим што може бити стилска фигура, такође је механизам мишљења. Она подразумева да се, приликом изговора неког појма, не подразумева тај појам, него његова садржина. Тако се у овом примеру није тресла буквално зграда.

13. Прочитај три теорије о настанку језика у свету.

Н, Т, Н

Према теорији полигенезе, језик се развио у приближно исто време међу различитим групама људи, а ипак постоји више језика.

Теорија моногенезе тврди да је језик настао на једном месту, у једној популацији. Постоји и трећа теоријска могућност: постојало је више различитих језика, али су они сви изумрли, осим једног. Ова теорија спаја прве две, не одбацује их.

14. У следећем тексту подвучи реченицу која представља коментар аутора.

Сам полазак у основну школу један је од најзначајнијих тренутака у човековом животу и зато се треба заложити да дете то доживи припремљено, без траума и неуспеха на самом старту.

Коментар аутора препознаје се по исказивању неког става и мишљења, а не наводе се никакве нове информације у вези с темом.

15. На основу одломка препознај функционални стил којим је написан.

научни стил

Научни стил налазимо у стручним радовима, уџбеницима и енциклопедијама. Карактерише га употреба утврђених термина с прецизним значењем и фуснота.

16. На основу описа одреди о којој књижевној врсти је реч.

посленичке народне лирске песме

Посленичке народне песме другачије се називају и песме о раду. Увек за тему имају неки посао, рад. У школском програму неколико је таквих: *Јабланова моба*, *Надјњевање момка и девојке*, *Кујунџија* и *хитројреља*.

17. Поред описа књижевног лика, напиши наслов дела у којем се лик појављује и име аутора.

Опис књижевног лика	Наслов дела	Име аутора
Нашавши се очи у очи са крвожедним вуком, отпочела је „игру живота” којом је опчинила непријатеља и тако се спасла сигурне смрти.	<i>Аска и вук</i>	<i>Иво Андрић</i>
Стигао је на Земљу са друге, мале планете на којој је неговао једну ружу и бринуо се о своја два вулкана.	<i>Мали Принц</i>	<i>Анџоан де Сент Екзипери</i>
Изгубио је ногу и руку борећи се за свој народ и, неспособан да заради себи за живот, завршио као просјак.	<i>Све ће њо народ њозлаишии</i>	<i>Лаза Лазаревић</i>
Био је најнапреднији домаћин у целој Крајини, по далеким градовима причало се о његовом богатству, све док није наишло нешто што је почело да односи и стоку и људе.	<i>Кроз мећаву</i>	<i>Петар Кочић</i>

Један од главних мотива приповетке *Аска и вук* управо је игра. Приповетку треба памтити по необичним ликовима – животињама: младој овцици **Аски** која је ишла у балетску школу и била опчињена плесом, и вуку, који је пропустио многе прилике да поједе Аску јер је био очаран њеном игром и само је желео што дуже да је гледа док игра.

Мали принц познат је по томе што је ишао и обилазио разне планете и што је, будући дуго одвојен од своје руже, схватио колико је воли.

Све ће њо народ њозлаишии, приповетка Лазе Лазаревића, говори о ратном инвалиду којег отац чека по повратку из рата знајући да је повређен, али не и колико. Ратни инвалид се враћа и отац говори да ће то (те ране) народ позлатити.

Кроз мећаву је дирљива прича о **Рељи Кнежевићу** и његовом синовцу **Вуји** који су заробљени и страдају у снежној олуји.

18. Одреди врсту строфе у песми *Месечев сјај* Марине Цветајеве.

катрен

Врсту строфе одређујемо према броју стихова (редова у песми).

Строфа од четири стиха назива се катрен.

19. Прочитај песму *Моја њоезија* Јована Дучића, а затим одговори на постављено питање.

својој поезији

Иако нам се може учинити да неки описи (попут ђинђува, трака у коси, девојке која снева) указују да се лирски субјекат обраћа некој женској особи, он се ипак обраћа **својој поезији**. Да бисмо то закључили и све ово што лирски субјекат говори схватили у пренесеном смислу, јако је важно да обратимо пажњу на наслов песме – *Моја њоезија*. У наслову је садржан главни мотив.

20. Прочитај део Андрићевог записа о мостовима, а затим одговори на постављено питање и образложи свој одговор.

Признају се оба одговора (и ДА и НЕ), ако имају образложење засновано на одломку.

Реченице морају бити правописно и граматички исправне.

Признају се оба одговора (и ДА и НЕ) ако имају образложење засновано на одломку. Реченице морају бити правописно и граматички исправне.

ДА: Иво Андрић уверљиво је приказао важност мостова јер је исказао да они помажу људима у многим животним плановима, упоредио их је с кућама и храмовима и рекао да су чак од њих важнији.

НЕ: Иво Андрић указује чему мостови служе, али није уверљиво приказао да су они највредније грађевине јер није приказао у којим су конкретним ситуацијама вредни и важни људима.

**РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 11**

Прочитај одломак из приче *Неусџех* Антона Павловича Чехова, а затим одговори на захтеве.

Илија Сергејич Пеплов и жена му Клеопатра Петровна стајали су код врата па су жудно и жељно ишчекивали. Тамо иза врата, у малој сали, дешавала се, по свој прилици, изјава љубави, а изјављивали је њихова кћи Наташењка и учитељ грађанске школе Шчупкин.

– Трза! – шапутао је Пеплов, дрхтећи од нестрпљења и тарући руке. – Пази сад, Петровна, чим почну да говоре о осећањима, одмах икону са зида скидај па ћемо ући да их благословимо. /.../ Затећи ћемо их на самом делу. /.../ А благослов са иконом је свет и ненарушив. /.../ После нам не умаче, па макар нас и суду тужио.

А тамо, иза врата, водио се овакав разговор:

– Оставите ви ваш карактер – говорио је Шчупкин, палећи шибицу о своје кариране панталоне.

– Никакавих писама ја вама писао нисам!

– Гле’те, молим вас! Мислите ја не познајем ваш рукопис! – кикотала се девојка, афектирано и потцикујући и сваки час погледајући у огледало. – Одмах сам познала! И како сте чудни! Вајни наставник краснописа, а пишете сврачијим ногама! Па какав сте ви наставник писања, кад ви сами рђаво пишете?

– Хм!... То ништа не значи. У краснопису није главно рукопис, главно је да се ученик не заборавља. Неког лењиром по глави млатнем, неког истерам да клечи... А и шта ми је опет рукопис! Ништавна ствар! Некрасов је писац био, а срамота те погледати како је тај човек писао. У целокупним делима изнесен је његов рукопис.

– Знам, ал’ оно је Некрасов, а ово сте ви... (уздах). Ја бих за писца са задовољством пошла. Он би ми стално песме за успомену писао!

– Па песме вам и ја могу писати, ако желите.

– А о чему ви можете писати?

– О љубави... о осећањима... о вашим очима... Памет да вам се помери кад прочитате... Као киша ћете плакати! А ако вам напишем поетичне стихове, онда ћете ми, ваљда, дозволити ручицу да вам пољубим?

– Врло важно!... Можете ако ћете и сад да пољубите.

Шчупкин подскочи па, избегивши очи, приону уз пуначку ручицу која је мирисала на сапун од јаја.

– Скидај икону – ужурба Пеплов, мунувши руком своју жену, побледео од узбуђења и закопчавајући се.

Па ни секунде не оклевајући, Пеплов широм отвори врата.

– Децо... – промрмља он, дижући руке пут неба и плачљиво жмиркајући. – Господ ће вас благословити, децо моја... Живите... плодите се... множите се...

– И... и ја вас благосиљам... – прозбори мајка, плачући од среће. – Срећни били, мили моји! О, та ви ми једино моје благо одузimate! – обрати се она Шчупкину. – Па волите моју кћер, чувајте ми је...

Шчупкин зину од изненађења и страха. Улазак родитеља био је тако изненадан и смео да није могао ни речи да проговори.

– Укебаше ме! Спуташе ме! – помисли он, сав претрнуо од страха. – Клопка се склопила. Из те коже никуд!

И он покорно подметну главу као да би да каже: „Ево, узмите је – побеђен сам!”
– Бла... благосиљам... – настави тата, па се и он заплака. – Наташењка, дете моје... стани ту до њега... Дај икону, Петровна... Али ту родитељ наједном престаде да плаче, а лице му се све искриви од беса.

– Крљо једна! – рече он жени љутито. – Глупа главо! Каква ти је то икона?

– Еј, наопако и у зао час!

Шта се десило?

Наставник краснописа бојажљиво диже очи и виде да је спасен: онако у журби мамица је зграбила са зида, уместо иконе, портрет писца Лажечњикова. Старац Пеплов и његова супруга Клеопатра Петровна, са портретом у рукама, стајаху збуњени, не знајући шта да раде и шта да кажу.

Наставник краснописа искористи забуну па – стругну...

1. Шта Илија Пеплов и Клеопатра Петровна очекују од наставника краснописа?

● Да изјави љубав њиховој кћерки Наташи.

Тачан одговор јесте **Да изјави љубав њиховој ћерки Наташи.** (*Тамо иза вратица, у малој сали, дешавала се, по свој прилици, изјава љубави, а изјављивали су је њихова кћи Наташењка и учитељ грађанске школе Шчујкин.*)

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на причу *Неуспех* Антона Павловича Чехова.

● Приповедач нам догађај приповеда користећи се, између осталог, перипетијом, односно преокретом који усмерава радњу ка неочекиваном крају.

● Прича *Неуспех* јесте новела – кратка прича у којој се о неком реалном догађају или јунаку говори оно најбитније (сажето), и најчешће се завршава обртом.

● Приповедачев хумор у овој причи је заснован на необичном обрту, који је „помогао” наставнику краснописа да извуче из ситуације.

● Наташини родитељи успели су да ухвате наставника краснописа и натерају га да јој изјави љубав. **НЕТАЧНО!** Нису успели јер је настала забуна око иконе. (*Старац Пеплов и његова супруга Клеопатра Петровна, са портретом у рукама, стајаху збуњени, не знајући шта да раде и шта да кажу.*)

● Приповедач нам догађај приповеда користећи се, између осталог, перипетијом, односно преокретом који усмерава радњу ка неочекиваном крају. **ТАЧНО!** (*Наставник краснописа бојажљиво диже очи и виде да је спасен: онако у журби мамица је зграбила са зида, уместо иконе, портрет писца Лажечњикова.*)

● Прича *Неуспех* јесте новела – кратка прича у којој се о неком реалном догађају или јунаку говори оно најбитније (сажето), и најчешће се завршава обртом. **ТАЧНО!**

● Наставник краснописа покушава да пољуби Наташу, али не може јер њене руке миришу „на сапун од јаја”. **НЕТАЧНО!** Није успео да је пољуби јер су њени родитељи упали чим су то чули. (*Па ни секунде не оклевајући, Пеплов широм отвори вратица.*)

● Приповедачев хумор у овој причи заснован је на необичном обрту који је помогао наставнику краснописа да се извуче из ситуације. **ТАЧНО!** (*Наставник краснописа искористи забуну па – стругну...*)

3. Прочитај реченицу и одреди врсту подвучене речи.

- глагол

Реч желите је ГЛАГОЛ. Глаголи су променљива врста речи која казује радњу, стање или збивање. Глагол ЖЕЛЕТИ у реченици се налази у другом лицу множине.

4. Илија Сергејич Пеплов и жена му Клеопатра Петровна стајали су код врата па су жудно и жељно ишчекивали.

- једначење сугласника по звучности
 једначење сугласника по месту изговора (творбе)
(Редослед није битан.)

ИЗ + чекивали → иСЧекивали (З → С) – **ЈЕДНАЧЕЊЕ СУГЛАСНИКА ПО ЗВУЧНОСТИ**
ИС + чекивали → ????????? иШ → Чекивали ?????? (С Ш) – **ЈЕДНАЧЕЊЕ СУГЛАСНИКА ПО МЕСТУ ИЗГОВОРА (ТВОРБЕ) ???????**

5. У следећем низу две речи нису настале слагањем.

бранилац, надланица

Слагање речи може бити без спојног вокала: творбена основа + творбена основа и слагање са спојним вокалом – творбена основа + о/е + творбена основа.

6. У следећој реченици подвучи апозицију.

Стално је мислио о Јуци, попиној ћерки. И она се појавила, скромна и богобојажљива.

Апозиција – додатна именичка одредба (Одваја се запетама.)

Исказана је именицом или именичком синтагмом (Ко је неко?, шта је неко/нешто?).

7. Обој кружиће испред реченица које су написане бирократским језиком.

- Метеоролози очекују да ће наступити период високих температура.
 Вршимо услугу доставе на кућну адресу без материјалне надокнаде.

Бирократски језик подразумева употребу речи више него што је потребно. Особине бирократског језика јесу: преопширност, неодређеност, устаљени изрази...

8. После две године пословања без добитка дигао је руке од тог посла. Шта значи дићи руке у овој реченици?

- одустати

Да бисмо овај израз схватили на прави начин, помажу нам следеће речи: без добитака. На основу тога видимо да особа из реченице није имала среће у том послу, што нас наводи да закључимо да је **одустала од њега**.

Тачни одговори на постављена питања могу се пронаћи у следећим реченицама из текста:

1. На фудбалску утакмицу одлазиш да би бодрио своје љубимце.
2. Посебно треба имаћи на уму да не вређаш никога.
3. У мањим затвореним дворанама се придржавају правила која важе и за отворен простор, с тим, ако понесеш нешто за трицање (семенке, бомбоне, кокице), отишаће бацај у корџу.
4. Немој дозволиши себи да се сврсташ у оне навијаче који чувају седишта и тађају се међусобно.

14. Погледај репертоар једног позоришта за децу и младе, а затим одговори на постављена питања.

ВЕШТИЦЕ, АЛИСА У ЗЕМЉИ ЧУДА и КРЦКО ОРАШЧИЋ;

БУЂЕЊЕ ПРОЛЕЂА;

У петак, 8. 3. 2013.

Да би добро урадио/ла овај задатак, треба пажљиво да гледаш табелу.

У колони (вертикално) означеној као **СЦЕНА** дате су све сцене на којима се играју представе и твоје је да пронађеш где се помиње дечја сцена, а потом да погледаш у истом том реду (хоризонтално) на коју се представу односи.

На исти начин решаваш и остале задатке: треба да пронађеш тражени датум у колони **ДАТУМ**, а потом у истом том реду видиш која се представа одржава. И последњи пример креће од представе: нађи представу у датој колони, а онда погледај који се датум налази у том реду.

15. Обој кружић испред дијалеката који су ушли у основицу српског књижевног језика.

ИСТОЧНОХЕРЦЕГОВАЧКИ

ШУМАДИЈСКО-ВОЈВОЂАНСКИ

У основицу српског књижевног језика ушла су два дијалекта: **ИСТОЧНОХЕРЦЕГОВАЧКИ** (ијекавски изговор) и **ШУМАДИЈСКО-ВОЈВОЂАНСКИ** (екавски изговор).

16. Прочитај одломак из дела Николе Тесле. На основу одломка одреди којој књижевнаучној врсти то дело припада.

аутобиографија

Аутобиографија је књижевнаучна врста у којој аутор пише о свом животу. Препознајемо је најпре по писању у првом лицу једнине.

17. Прочитај одломак. Наведи наслов дела из којег је одломак преузет и име аутора.

Јелена, жена које нема, Иво Андрић

Да нађеш прави одговор, помоћи ће ти садржина одломка у ком се помиње млада жена и нараторов однос према њој. Овде ти, међутим, може помоћи име Јелена које се помиње на почетку одломка како би се присетио да си радио/ла дело с тим именом у наслову.

Иво Андрић један је од најпознатијих српских писаца, наш нобеловац, а у програму је неколико његових дела: „Аска и вук”, „Јелена, жена које нема”, „Мостови” и др.

18. На основу одломка одреди којој врсти народних лирских песама припадају следеће песме (породичним, сватовским, љубавним или митолошким).
митолошка; породична; љубавна

Митолошке песме препознаћеш по ликовима: они су увек небеска тела или натприродна бића.

Породичне песме препознаћеш по томе што се у њима говори о родбинским односима, о љубави родитеља према детету или сестре према брату.

Љубавне песме препознаћеш по томе што се у њима најчешће помињу младић и девојка који једно другом исказују љубав.

19. На основу описа препознај књижевну врсту.
роман

У самом тексту задатка дата је **дефиниција романа**. Роман је најсложенија епска врста, док су неке краће врсте приповетка, новела, бајка, басна...

20. Прочитај одломак из песме *Santa Maria della Salute* Лазе Костића и одломак из песме *Можда спава* Владислава Петковића Диса.

љубав

драга у сну

Мотив драге у сну можеш наћи у следећим стиховима:

Santa Maria della Salute: „Дође ми у сну. Не кад је зове” (девети стих)

Можда спава: „У сну дођу да ме виде шта ли радим сам.” (четврти стих).

Мотив љубави протеже се кроз све стихове песама јер се примећује да лирски субјекат воли драгу особу о којој пева.

Остали мотиви који су понуђени јављају се, али само у једној од понуђених песама.

Прочитај одломак из дела *Рани јагу* Данила Киша, а затим одговори на захтеве.

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ДОЛАЗИО ИЗДАЛЕКА

Три дана и три ноћи су пролазили војници испред наше куће. Можете ли да замислите колико је то војника када три дана и три ноћи пролазе испред ваше куће без престанка! Ишли су пешке и на колима, на коњима и камионима. /.../ Трећег дана после подне прошао је и последњи војник. Био је заостао далеко иза свих. Глава му је била завијена, а на рамену је носио папагаја. Тек када је прошао, извукао сам се из јоргована и изашао на улицу. Не бисте могли ни по чему приметити да су кроз село три дана пролазили војници. Осим, можда, по тишини. /.../

Онда угледах на дну села како се из облака прашине помаљају нека кола и помислих да опет наилази војска. Но то су била једна једина, смешна мала кола. У њих су биле упрегнуте две муле (заправо мазге, како ће се касније видети). /.../ Како у селу није било никог ко би у то време стајао на улици и зурно у сваког ко наиђе, то се човек обрати баш мени. Рекао ми је нешто на неком страном језику, но ја га нисам баш најбоље разумео. Знао сам само то да када један човек и једна жена долазе из далека на тако малим колима, да им је сигурно потребна вода. Зато рекох:

„Сигурно долазите из далека?”

Знао сам да ће ме разумети. Отац ми је једном објаснио да се два човека који говоре различите језике ипак могу некако споразумети ако су људи добре воље и добре памети. /.../ „Младићу”, рече човек силазећи с кола, „нека ти је довољно то да долазимо из далека и да нам се жури. Зато реци где можемо да напојимо ове мазге.”

„А ја сам мислио да су то муле”, рекох.

„Мада највише личе на мишеве. А што се тиче воде, можете да свратите у наше двориште.”

/.../ Док се он умивао (жена је и даље седела у колима), питао сам га да није, можда, успут срео негде мог оца. Јер када човек долази из далека, сигурно сретне успут много света. Рекао сам му да је мој отац висок, помало погрбљен, да носи црни шешир са тврдим ободом, наочари са гвозденим оквиром и штап са шиљком. „Одвели су га пре две-три године”, рекох, „и од тада немамо никаквих вести о њему.”

Човек ми рече тада да је заиста срео успут много људи, јер када човек долази из далека, сретне много света. „Било је међу њима”, рече он, „и таквих са црним шеширом и штапом, па је, без сумње, неки од њих био и твој отац.” /.../

„Када је отишао од куће”, рекох, „имао је на себи герок и тамне панталоне са светлим штрафтама. Косу је чешљао по средини и имао је високи оковратник од каучука. Нисте ли средли случајно успут једног таквог човека?”

„О”, насмеја се човек – помисливши ваљда да сам неки велики лажов или шаљивчина – „збиља сам срео једног таквог човека. Носио је црни шешир са тврдим ободом, наочари са гвозденим оквиром, штап и све остало. Имао је смешан ход и носио је црни герок и панталоне са светлим штрафтама. Имао је висок оковратник од каучука. „Било је то”, рече, „пре равно четири године у Букурешту. Тај је човек био, младићу, јапански министар тешке индустрије!”

1. Шта дечак упорно покушава да сазна од човека?

- Дечак жели од пролазника да сазна да ли је негде успут видео његовог оца.

Дечак жели од пролазника да сазна **Да ли је негде успут видео његовог оца.** (*Док се он умивао, (жена је и даље седела у колима, ишао сам ја да није, можда, успут срео негде мој оца.)*)

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из *Раних јага* Данила Киша.

- Дечак упорно покушава да сазна било коју информацију од човека у вези са својим оцем.
- На дечакова упорно постављана питања човек најпре стрпљиво одговара, онда иронично досетком о јапанском министру тешке индустрије
- Лик оца код дечака је присутан кроз сећање, али не неким хронолошким редом, већ онако како му мисли навиру.

- Дечак упорно покушава да сазна било коју информацију од човека у вези са својим оцем. **ТАЧНО!** Без обзира на човекове одговоре, дечак све време покушава да сазна да ли је ипак негде срео његовог оца.
- На дечакова упорно постављана питања човек најпре стрпљиво одговара, онда иронично, досетком о јапанском министру тешке индустрије. **ТАЧНО!** Човек је одговарао на дечакова питања све до тренутка када му се учинило да се дечак шали с њим. (*...помисливши ваља да сам неки велики лажов или шаловичина... Тај је човек био, младићу, јапански министар тешке индустрије!*)
- Лик оца код дечака је присутан кроз сећање, али не неким хронолошким редом, већ онако како му мисли навиру. **ТАЧНО!** Из превелике жеље да сазна нешто о свом оцу, а и зато што је прошло неколико година, дечак покушава да се присети што више његових особености (карактеристика). Због ишчекивања одговора, то присећање не тече хронолошки – по редоследу.
- Приповедајући у трећем лицу, приповедач тако покушава да направи дистанцу према дечаковом детињству које је испуњено ружним стварима. **НЕТАЧНО!** Прича је исприповедана у првом лицу, из дечаковог угла. (*Знао сам да ће ме разумети...*)
- Дечак и човек говоре разним језицима и то је разлог што се не разумеју, односно зашто човек не разуме кога тражи дечак. **НЕТАЧНО!** Човек и дечак говоре различитим језицима, али се разумеју. (*Знао сам да ће ме разумети. Отац ми је једном објаснио да се два човека који говоре различите језике ипак могу некако споразумети ако су људи добре воље и добре памети.*)

3. Прочитај реченицу и одреди врсту подвучене речи.

- именица

Реч језик јесте **ИМЕНИЦА**. Именице су променљиве речи које означавају **бића** (човек, жена, пас, коњ) и **природне или вештачке објекте** (небо, облак, кућа), **материју** (нафта, вода, песак), као и **апстрактне појмове** (живот, туга, језик).

4. Но то су била једна једина, смешна мала кола.

Непостојано А

Палатализација

(Редослед је небитан.)

СМЕХ + -АН → СМЕШАН (X → Ш) – ПАЛАТАЛИЗАЦИЈА
СМЕШАН СМЕ → ШНА ?????? → (А Ø) ???????? – НЕПОСТОЈАНО А

5. Одреди падеж и значење подвучених реченичних чланова. (Попуни табелу!)

(на) школском терену – локатив, место (месно);
сваке вечери – генитив, време (временско);
(због) лоше одбране – генитив, узрок (узрочно);
(уз) веома стрму стену – акузатив, место (месно);
једне неприступачне планине – генитив – присвојно (посесивно);
(над) трпезаријским столом – инструментал, место (месно);
огроман лустер – номинатив, вршилац радње;
најјачи фудбалски центри – номинатив, именовање (именски део предиката)

- 1) (НА)ШКОЛСКОМ) ТЕРЕНУ. Када именицу ТЕРЕН промениш по падежима, уочићеш да може бити датив или локатив по свом облику. У том случају присетићемо се да локатив стоји уз предлоге У, НА, О, ПО, ПРИ и зато је ово локатив. Пошто цео скуп *на школском терену* у реченици означава **место** где су играли тенис, онда овај локатив има значење места (месно значење).
- 2) (СВАКЕ) ВЕЧЕРИ. Именица ВЕЧЕ у већини падежа има исти облик, па ће ти овде од помоћи бити заменица *сваке*. Када тако заједно промениш по падежима, једино могуће решење биће генитив. Пошто цео скуп *сваке вечери* означава **време** када су играли тенис, онда овај генитив има значење времена (временско значење).
- 3) (ЛОШЕ) ОДБРАНЕ. Када именицу ОДБРАНА промениш по падежима, уочићеш да може бити само генитив. Пошто овим скупом *због лоше одбране* указујемо на разлог, односно узрок губитка меча (**зашто** су изгубили), овај генитив има значење узрока (узрочно значење).
- 4) (ВЕОМА СТРМУ) СТЕНУ. Када именицу СТЕНА промениш по падежима, уочићеш да може бити само акузатив. Пошто овим скупом *уз веома стрму стену* указујемо на место **куда** су се пели, онда он има значење места (месно значење).
- 5) (ЈЕДНЕ НЕПРИСТУПАЧНЕ) ПЛАНИНЕ. Када именицу ПЛАНИНА промениш по падежима, уочићеш да може бити само генитив. Пошто овим скупом *једне неприступачне планине* указујемо на припадност – **чија** је стена стрма, онда је ово присвојно или посесивно значење.
- 6) (ТРПЕЗАРИЈСКИМ) СТОЛОМ. Када именицу СТО промениш по падежима, уочићеш да може бити само инструментал. Пошто овим скупом *трпезаријски сто* указујемо на место где је висео лустер, онда је то значење места (месно значење).
- 7) (ОГРОМАН) ЛУСТЕР. Именица ЛУСТЕР, када је промениш по падежима, има исти облик у номинативу и акузативу. То се дешава увек именицама мушког рода које означавају предмете. Да би правилно одредио/ла је ли номинатив или акузатив, замени именицом женског рода (нпр. плафоњера – номинатив: плафоњера, акузатив: плафоњеру): Над трпезаријским столом висила је огромна плафоњера. Пошто је на место лустера дошао облик плафоњера, односно номинатив те именице, закључујемо да је и именица лустер у номинативу. Пошто ова именица одговара на питање Ко/шта је висило?, онда је њено значење вршилац радње.
- 8) (НАЈЈАЧИ ФУДБАЛСКИ) ЦЕНТРИ. Ова именица је у множини, и када је промениш по падежима у множини, видећеш да може бити само номинатив. Пошто се овај скуп налази у именском делу предиката, онда је његово значење именовање.

6. Глагол ТРЕСТИ напиши у траженим облицима:

1. лице једнине презенте – тресем
2. лице множине имперфекта – тресијасте

1. лице множине футура II – будемо тресли
2. лице множине плусквамперфекта – бејасте/бесте (сте били) тресли

Презент означава радњу која се врши у тренутку говора. Нпр. Ја тресем.

Имперфекат означава радњу која је трајала у прошлости, гради се од несвршених глагола (пређашње несвршено време). Нпр. Ја тресијаш.

Футур 2 означава радњу за коју се претпоставља да ће се извршити у будућности пре, за време или после неке друге будуће радње. Нпр. Будем тресао.

Плусквамперфекат показује прошлу радњу која се десила пре неке друге прошле радње. Нпр. Ја сам био тресао, или бејаш тресао.

7. Подвуци бројеве у следећим реченицама и упиши их на одговарајуће место у табели.

- основни – једним, двама, десет, седам
- редни – трећег, другој
- збирни – четворо, петоро

Основни бројеви означавају колико има узетих појмова означених именицом уз коју стоје. Бројеви један, два, три и четири су променљиви, остали су непроменљиви.

Збирни бројеви означавају скуп особа мушког и женског пола, скуп младих бића, као и бројност младих бића именованих збирном именицом.

Редни бројеви означавају нешто по реду. У вишечланим бројевима само последњи број је редни.

8. Поред сваке речи напиши каква је та реч по постанку.

- цветић – изведеница (изведена реч)
- ветар – проста реч
- рукохват – сложеница (сложена реч)
- прочитати – префиксална твореница

Просте речи нису настале ни од једне друге речи.

Творенице могу бити: изведене и сложене.

Извођење је тип творбе помоћу основе и суфикса. Речи настале овим типом творбе зову се изведенице.

Слагање је тип творбе када нова реч настаје спајањем двеју творбених основа.

Префиксацијом (додавањем префикса на основу) такође настају сложене.

9. Одреди напоредне односе међу независним реченицама и напиши који су.

- раставни
- супротни
- саставни

Саставни однос је међу реченицама чије су радње паралелне или узастопне (и, па, те, ни, нити).

Супротни однос је међу реченицама чије су радње неподударне или супротне (а, али, но, него, већ).

Раставни однос је међу реченицама које исказују радње од којих ће се само једна реализовати (или).

10. Отац ми је једном објаснио да се два човека који говоре различите језике ипак могу некако споразумети ако су људи добре воље и добре памети.

Којој врсти припада подвучена зависна реченица?

условна

Реченица ако су људи добре воље и добре памети јесте УСЛОВНА. Условне (кондиционалне) реченице су зависне реченице којима се казује услов вршења радње главне реченице – ПОД КОЈИМ УСЛОВОМ? Везници су: ако, кад, да, будем ли, уколико и др.

11. Напиши присвојне придеве од следећих властитих именица:

Јанко – Јанков; Шабац – шабачки;

Мита – Митин; Ужице – ужички;

Биљана – Биљанин; Нови Сад – новосадски

Присвојни придеви упућују на припадност именичком појму (Чије је нешто?). Присвојни придеви на -ски (-чки, -шки) пишу се малим почетним словом, а придеви на -ов, -ев, -ин пишу се великим.

12. Ако је наведена тврдња тачна, заокружи слово Т, а ако није, заокружи слово Н.

Т, Н, Н, Т

Имена празника пишу се великим почетним словом (Божић, Ускрс). Ако је назив празника вишечлан, само се прва реч пише великим словом (Бадњи дан, Велики петак).

Имена народа пишу се великим почетним словом (Срби, Мађари, Американци, Енглези).

Имена тргова и улица пишу се великим почетним словом. Уколико је назив вишечлан, само се прва реч пише великим словом, а остале малим, осим ако су властите именице (Трг уједињења, Улица Бранка Радичевића, Пожешка улица).

13. Напиши правилно следеће реченице.

Не знам и не смем да возим ролере и зато немојте да ме терате.

Немам више стрпљења да трпим ваше несташлуке.

Речца **не** пише се **одвојено од глагола** (не знам, не смем, не могу), осим у четири случаја: немој, нисам, немам, нећу.

Речца **не** пише се **спојено с именицама, придевима и прилозима** (несташлук, незналица, неписмен, непослушан, нереално, невољно).

14. Пажљиво прочитај следећи текст, а затим одговори на постављена питања.

Зато што су грађани први пут видели пароброд и нису знали чему служи.

Турци су се плашили, мислећи да је то ђавоља направа коју су изумели Руси и која ће их уништити.

Године 1834.

(Признају се и слични одговори.)

Одговоре можеш пронаћи у следећим реченицама из текста, код означених делова:

- 1) *Први пароброд, како су писале „Новине Србске”, за који се није знало ни чији је ни како му је име, појавио се на Дунаву, пред Београдом, у пролеће 1827. године. Виђен је са Дорћола и изазвао је велику узбуну код грађана, који су појурили на дунавску Јалију, код куле Небојше, да виде невиђено чудо.*
- 2) *...а Турци су пресправљено говорили да што ситиже ђавоља најрава, коју је изумео Москов (Рус) и шаље је да их све уништи.*
- 3) *Први пароброди који су прошли српским делом Дунава били су „Дуна” и „Каролина”, власништво Првој дунавској паробродарској друштва (ДДСГ). Они су од 1834. године саобраћали на линији Беч–Оршава, али нису присијали у Београду.*

15. Прочитај одломак из Просветине Мале енциклопедије, а затим одговори на постављено питање.

технички опис

Технички опис – текст који садржи детаљне описе, тачне и прецизне информације о томе како нешто изгледа или како је настало. Техничке описе налазимо у научним текстовима као што су нпр. историјски.

16. На основу наведеног одломка одреди наслов дела, аутора, књижевни род и књижевну врсту.

Аска и вук, Иво Андрић, епика, приповетка

За овакав задатак најпре је важно да одредиш које је то дело. По кључним речима: уметно, снага, могућност треба препознати да је дело „Аска и вук”. О једном од неколико дела нашег нобеловца које је у програму за основну школу треба знати да му је аутор Иво Андрић. Када се присетиш да си читао/ла у шестом разреду о овчици Аски која је избегла смрт у канцама вука зато што га је очарала својим плесом, сетићеш се да је то прозно дело, дакле епика, а пошто је кратко, са само једним догађајем и невеликим бројем ликова, онда препознајеш приповетку као књижевну врсту.

17. Коју стилску фигуру илуструју следећи стихови?

хипербола

Хипербола је стилска фигура којом се одређени појам или догађај преувеличава.

18. На линији испод сваког одломка напиши назив одговарајућег облика казивања (форме приповедања).

дијалог

монолог

Постоје четири основна облика казивања:

дијалог – разговор два лица, размењивање реченица између два саговорника;

монолог – лик (јунак) говори сам – *унутрашњи монологи* (размишљање);

нарација (приповедање) – приповедач казује неки догађај или неко дешавање;

дескрипција (описивање) – приповедач описује изглед неког јунака, природе, простора...

19. На основу описа препознај о којој врсти народне књижевности је реч.
прича о животињама

Сам задатак јесте дефиниција приче о животињама. Сличне су баснама.

20. Одреди врсту стиха у песми *Симонида* Милана Ракића.
једанаестерац

Стих је један ред у песми.

Врсту стиха одређујемо према броју слогова.

У датим стиховима има једанаест слогова, па је то онда једанаестерац.

Прочитај одломак из дела *Мушки дневник* Душана Пејичића, а затим одговори на захтеве.

6. НОВЕМБАР

Данас смо на часу српског причали о књизи „Орлови рано лете”. Гледао сам тај филм на телевизији. Онда сам пре месец дана прочитао књигу. Онда још једном. А између сам рекао Миши, Декију и Милану да је обавезно прочитају. Милан воли да чита, ова двојица баш и не. Али сам их наговорио. Када смо је сви прочитали, Јованче је озбиљно угрозио Д’Артањана. А Стриц, Лазар Мачак и Николица са приколицом ону тројицу мускетара. Ваљда зато што су дечади као ми. А Луња је мани баш као Лана. А ја Јованче. Луња црне очи, Лана исто. Луња тихо, Лана исто. Још да ме Лана заволи као Луња Јованче, и све исто!

Мада Сања каже да би волела да правимо представу и да ја будем Јованче, а она Луња. Она воли да глуми. Иде у неку школу за то. Ваљда зато.

Мало нас је мучио говор којим причају, али смо све разумели. Е, да, мало и оно око партизана, Немаца и усташа, али нам је наставница Доротеа све то лепо објаснила.

Волимо српски. Аница нас је научила још прошле године да ми причамо о ономе шта читамо. Она нам поставља питања, а ми објашњавамо. Никад нам не каже шта она мисли о некој причи или песми. Највише воли кад се скоро посвађамо око тога ко је у праву. Као оно кад смо се препирали да ли је Милош Обилић страдао узалуд или не. Толико смо се посвађали да је наставница обећала суђење о томе.

То смо волели. Она одреди судију, тужиоце, браниоце и пороту. Онда једна страна мора да се договори како ће да објасни да ли је неко крив. А ови други зашто није. Порота све слуша. Судија даје реч. А онда порота донесе пресуду. Наставница ништа не прича, само седи и слуша. Тада се не свађамо. Тада смо озбиљни. Једни другима се обраћамо са господо. А судији са поштовањем. И много се радујемо када победимо оне друге.

Е, да, Милош Обилић није погинуо узалуд. Тако је порота пресудила.

Сада имам још један филм у глави. Том Сојер није наш. Јованче јесте. Немци јуре Лану да је одведу у логор, а ја је спасавам. У последњи час. И кријемо се у воденици. Сами, цео дан. А она ме држи за руке јер се јако боји. А ја се не бојим.

1. Зашто се дневник дефинише као књижевнонаучна врста?

- Зато што писци саопштавају своје мисли и догађаје, повезујући стварне догађаје са својим надама и идејама.

ДНЕВНИК је књижевнонаучна врста зато што писци саопштавају своје мисли и догађаје, повезујући стварне догађаје са својим надама и идејама.

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из *Мушкој дневника* Душана Пејичића.

- Наставница српског је имала обичај да на часу српског језика организује „суђења”.
- На крају је порота пресудила у корист групе која је заступала мишљење да Милош Обилић није узалудно погинуо у Косовској бици.
- Дечак је двапут прочитао књигу „Орлови рано лете” како би на часу српског језика могао да учествује у упоредној анализи књиге и филма. **НЕТАЧНО!** Нема података у одломку да ли су анализирали књигу и филм на часу. (*Гледао сам њај филм на шелевизији. Онда сам пре месеца дана прочићао књију.*)
- Дечак је успео да наговори друга Милана да прочита књигу, али не и другове Мишу и Декија. **НЕТАЧНО!** Успео је све да их наговори. (*Али сам их наговорио. Када смо је сви прочићали...*)
- Наставница српског имала је обичај да на часу српског језика организује суђења. **ТАЧНО!** (*Толико смо се посвађали да је наставница обећала суђење о њој... То смо волели.*)
- На крају је порота пресудила у корист групе која је заступала мишљење да Милош Обилић није узалудно погинуо у Косовској бици. **ТАЧНО!** (*Е, да, Милош Обилић није поинуо узалуд. Тако је порота пресудила.*)
- Дечак је обожавао да игра у представи где је он глумио Јованчета, а његова другарица Сања Луњу. **НЕТАЧНО!** Није било представе. (*Мада Сања каже да би волела да правимо представу и да ја будем Јованче, а она Луња. Она воли да глуми...*)

3. Прочитај реченицу и одреди врсту подвучене речи.

- број

Реч двојица је **БРОЈ**. Бројеви су променљиве речи. Деле се на главне: основне – колико нечега има на броју (два, пет, једанаест); збирне – колико има особа мушког и женског пола, уз збирне именице (двоје, петоро, једанаесторо); бројне именице на -ица – колико има именица мушког рода (двојица, петорица и једанаесторица) и на редне – у ком се реду налази неки појам (други, пети, једанаести).

4. Које гласовне промене су извршене у следећим речима?

српски – једначење сугласника по звучности

књизи – сибиларизација

очи – палатализација

тужиоци – промена Л у О, непостојано А

срб + ски = СРПСКИ (Б → П) – **ЈЕДНАЧЕЊЕ СУГЛАСНИКА ПО ЗВУЧНОСТИ** ???????
књиг + и = КЊИЗИ (Г → З) – **СИБИЛАРИЗАЦИЈА** ???????????
ок + и = ОЧИ (К → Ч) – **ПАЛАТАЛИЗАЦИЈА** ???????????
тужилац = ТУЖИОЦЕ (А → Ø) – **НЕПОСТОЈАНО А**
(Л → О) – **ПРОМЕНА Л у О**

5. Попуни табелу тако што ћеш глагол звати и вући написати у 2. лицу једнине траже-них облика.

ЗВАТИ – зваше, зва, зовеш, би звао, будеш звао, зови

ВУЋИ – вицијаше (вучаше), вуче, вучеш, би вукао, будеш вукао, вуци

Имперфекат – означава радњу која је трајала у прошлости (пређашње несвршено време).

Императив – означава заповест, молбу, подстицај, савет да се радња изврши.

Презент – означава радњу која се врши у тренутку говора.

Потенцијал – означава могућност, жељу, намеру да се радња изврши.

Футур 2 – казује радњу за коју се претпоставља да ће се (из)вршити у будућности, пре, за време или после неке будуће радње.

6. У следећим реченицама истакнуте су неке синтагме.

једна повелика соба за децу

пространу школску авлију

Играјући различите игре

веома занимљиве

Главна реч је она реч без које синтагма не би имала смисла у реченици.

Нпр. У кући је била једна повелика соба за децу.

Не можемо рећи: У кући је била једна.

У кући је била повелика.

У кући је била за децу.

Можемо рећи: У кући је била соба.

7. Одреди назив службе коју у наведеној реченици имају подвучене речи.

ме – објекат (прави); Лана – субјекат; заволи – предикат;

Луња – субјекат; Јованче – објекат (прави)

ме – **ОБЈЕКАТ** (прави); трпилац радње, предмет који трпи радњу (мене/ме)

Лана – **СУБЈЕКАТ** (граматички); вршилац радње, главни реченични члан (КО врши радњу?)

заволи – **ПРЕДИКАТ**, прост глаголски облик, презент, 3. лице једнине (ШТА ради/јесте субјекат?)

Луња – **СУБЈЕКАТ** (граматички); вршилац радње (КО врши радњу?)

Јованче – **ОБЈЕКАТ** (прави); трпилац радње, предмет радње (КОГА/ШТА видим?)

8. Када смо је сви прочитали, Јованче је озбиљно угрозио Д'Артањана.

● временска

Реченица Када смо је сви прочитали је **ВРЕМЕНСКА**. Временска реченица је зависна реченица којом се казује време вршења радње главне/управне реченице – **КАДА?** Везници су: кад, док, чим, пошто, пре него што и др.

9. Обој кружић испод правилно написане речи.

тријумф, премијер, био, евро, Токио

Слово **Ј** пише се између: И + А, Е, У, И (полициЈА, премИЈЕр, триЈУмф, свачИЈИ), али се никад не пише између И + О (БИО, ТокИО).

Правилно се пише евро, зато што је држава Европа.

10. Следеће речи напиши правилно писаним словима.

Пета (V) београдска гимназија

Улица краља Петра

Душан Силни

Други (II) светски рат

Дакле:

1) називи институција: само прва реч великим словом, остале малим, осим ако нису властите именице: Пета београдска гимназија;

2) називи улица: само прва реч великим словом, остале малим, осим ако нису властите именице: Улица краља Петра;

3) имена, презимена, надимци и додаци уз име: све речи пишу се великим почетним словом: Душан Силни;

4) називи догађаја: само прва реч великим словом, остале малим, осим ако нису властите именице: Други светски рат.

11. Одговори на постављена питања.

Ћирило и Методије, на старословенском, глагољица, у 9. веку

Стари Словени су били пагани (многобошци) и кнез Растислав, моравски кнез, замолио је византијског цара Михајла, да у хришћанску земљу пошаље мисионаре који би проповедали хришћанство међу Словенима. Тако су солунска браћа Ћирило и Методије у деветом веку (тачније 863. године) започела своју мисију. Словени у то време нису имали писмо, па су они осмислили глагољицу, прво словенско писмо, како би могли да преведу на старословенски, а потом и запишу, Библију.

12. Пред тобом је одломак из грчког мита Роберта Гревса који говори о Ахилејевом бесу и његовој освети. Пажљиво га прочитај, а затим одговори на постављена питања.

Тетида

Хефајст

Хектор је трчао око градских зидина надајући се да ће тако изморити Ахилеја.

Одговоре на ова питања можеш пронаћи у следећим реченицама у означеним деловима:

- 1) *Тетидга се појави у шатору свој сина, носећи ново одело и оружје, међу којима беше и пар веома драгоцених оклопа за бушине.*
- 2) *Речни бој бесно крену на њега, али Хефајстић поможе Ахилеју и исуши воду пламеним букшињама.*
- 3) *Хектор се окрену и поче да шрчи око традских зидина. Он се надао да ће на тај начин изморићи Ахилеја, који је већ дуже времена мировао.*

13. На основу описа препознај о којој врсти неуметничког текста је реч.
расправа

Расправа је јасно излагање или писани текст који расветљава (анализира) неки проблем или догађај да би се спознала истина; користе се аргументи (чињенице) који се излажу логично.

Расправа има своју структуру: увод (тема расправе), разрада (наводе се аргументи који одобравају тему, али и они који је не одобравају, наводе се ауторови ставови) и закључак (аутор износи свој став који може потврдити једну од понуђених тема, теза или сасвим нов став).

14. Прочитај две басне о лисици Доситеја Обрадовића.

Лисица је успела да превари кога је намеравала.

У обе басне лисица је успела да превари оне које је намеравала: у првој басни све остале лисице, које је убедила да им је лакше и боље без репова, а у другој гаврана, коме је лукаво узела месо.

15. Из које књижевнаучне врсте је преузет следећи одломак?
биографија

Биографија је књижевнаучна врста у којој аутор описује нечији живот. Препознаје се по томе што се пише у трећем лицу једнине.

16. Коју стилску фигуру илуструју следећи стихови?

● словенска антитеза

Словенска антитеза је стилска фигура која се препознаје по својој устаљеној форми: питање, негативан одговор, потврдан одговор.

Шта се б'јели у гори зеленој? (питање)

Ал' је снијег, ал' су лабудови? (питање)

Да је снијег, већ би окопнио, (негативан одговор)

лабудови већ би полетјели; (негативан одговор)

Нит је снијег нит су лабудови, (негативан одговор)

него шатор аге Хасан-аге. (потврдан одговор)

17. На основу одломка препознај наслов дела и име аутора.

Поход на Мјесец, Бранко Ђопић

У оваквом задатку важно је прво да одредиш из ког дела је одломак, а то ћеш учинити тако што ћеш уочити најважније мотиве из дела. У овом одломку највише ти може помоћи Мјесец (а наравно и речи делија, ловац, дјед). То су важни мотиви у делу *Поход на Мјесец* чији је аутор Бранко Ђопић. Ово дело је прозно, дакле припада епици као књижевном роду, а будући да је у њему описан један догађај с невеликим бројем ликова, то је приповетка.

18. Напиши назив врсте строфа из песме Село Јована Дучића.

катрен

терцет (терцина)

Строфа од четири стиха (реда у песми) назива се КАТРЕН.

Строфа од три стиха назива се ТЕРЦЕТ.

19. Обој кружић у одговарајућем пољу тако да повежеш аутора са насловом његовог дела. Један наслов је вишак.

Данило Киш – Дечак и пас

Бранислав Нушић – Хајдуци

Петар Кочић – Јаблан

Игор Коларов – Аги и Ема

Вишак је Покондирена тиква (Јован Стерија Поповић)

Вишак је Покондирена тиква (Јован Стерија Поповић).

Аги и Ема написао је ИГОР КОЛАРОВ; *Хајдуци* БРАНИСЛАВ НУШИЋ; *Дечак и пас* ДАНИЛО КИШ; *Јаблан* ПЕТАР КОЧИЋ; *Поход на Мјесец* БРАНКО ЂОПИЋ.

20. Прочитај одломак из Мемоара Проте Матеје Ненадовића.

НЕ. Аутор и приповедач се не разликују јер су мемоари књижевно-научна врста у којој аутор описује своја лична сећања на неки догађај. (Признају се слични одговори који су написани правописно и граматички исправно.)

НЕ; Аутор и приповедач се не разликују јер су мемоари књижевна научна врста у којој аутор описује лична сећања на неки догађај. (Признају се слични одговори који су написани правописно и граматички правилно.)

Мемоари су књижевна научна врста у којој аутор пише о неком догађају из свог живота којег се сетио.

Прочитај одломак из дела *Код куће је најгоре* Ефраима Кишона, а затим одговори на захтеве.

ВРТУЉАК

Стара изрека каже: лепше је давати него узимати. Тако и ми, кад год се у кући нађе нека непотребна ствар, кажемо: то може послужити као диван дар. Имамо, штавише, цели магацин припремљених дарова, уредно сложених и разврстаних. Увек кад нам неко нешто дарује, кажемо: хвала лепо – а дар спремимо. Дечје ствари иду у посебан преградак, књиге већег формата, нарочито хебрејски класици – у преградак с ознаком „Бар мицва”*, порцелански тањери – под ознаком „Венчања”, јефтине вазе – под „Рођендани”, пепељаре немогућег изгледа – под „Усељења”, и тако даље. Једнога дана наш пријатељ Бен-Цион Зиглер дошао нам је у посету и донео мојој жени на дар велику бомбоњеру умотану у целофан, тако да су се на поклопцу лепо могле видети насликане црвене руже. Били смо пресрећни јер је таква бомбоњера погодан дар за сваку пригоду. Већ смо је хтели ставити у преграду под „Разно”, кад нас је изненада обузела жеља за нечим слатким, коју смо могли утолити само чоколадом. Пожудно смо поцепали целофан, отворили бомбоњеру и – устукнули. У кутији је било туце смеђих, тврдых куглица на које се већ била нахватала буђ.

– Ово је апсолутни рекорд – рече најбоља супруга на свету дршћући од беса. – Најстарија чоколада коју сам икада видела!

Сместа смо с бомбоњером одјурили Зиглеру. Погледао ју је, поцрвенео, пребледео и, презнојавајући се, објаснио нам да ју је добио прошле године од свог пријатеља Бар-Хонига. Назвали смо Бар-Хонига и оштрим га речима напали. Испрва је муцао и нешто петљао, а затим је признао да ју је добио као рођендански дар од Глицка. Истраживали смо даље. Глицк је бомбоњеру добио пре четири године од женине рођаке кад суму се родили близанци. Рођака се још добро сећала да ју је добила од Голдстена 1963. г. Голдстен је добио од Гласера, Гласер од Стенера а Стенер – нећете ми веровати – од моје драге тетке далеке 1960. г. Сад се сећам да је годину дана пре тетка уселила у нови стан и будући да у одговарајућем преграду нисмо имали ништа у резерви, морали смо тепска срца жртвовати бомбоњеру.

Тако је та наша кутија прошла земљу уздуж и попреко, била на свим могућим прославама – да би се опет вратила у наше руке и, да је нисмо отворили, можда би поживела још којих педесет година пре него што би се потпуно распала.

Моја је пак дужност обзнанити да је бомбоњера повучена из оптицаја. Неко ће морати купити нову. Жалим случај.

.....
* Бар мицва – обред пунолетства код Јевреја, којим се дечак, кад наврши тринаест година, прима у пуноправног члана верске заједнице.

1. Ко је прошао земљу уздуж и попречно?

- бомбоњера

Земљу уздуж и попречно прошла је БОМБОЊЕРА. (Тако је ња наша кућија прошла земљу уздуж и попречно, била на свим моћућим прославама...)

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела *Код куће је најгоре Ефраима Кишона*.

- За сваки дар, поклон који добију, укућани имају посебну преграду у свом магацину.
- Приповедач на духовит начин говори о својој породици, и претпоставља да је слично и у свим осталим породицама широм света.
- У уводном делу приче приповедач описује главни „проблем” – порекло бомбоњере, па у наставку приче тај проблем разрађује увођењем већег броја ликова који покушавају да реше проблем
- За сваки дар, поклон који добију, укућани имају посебну преграду у свом магацину. **ТАЧНО!** (Имамо, шћовише, цели маџацин љриљремљених дарова, уредно сложених и разврћаних.)
- Бомбоњеру је, као поклон за усељење, донео пријатељ Бен-Цион Зиеглер. **НЕТАЧНО!** Не наводи се повод пријатељевог доласка. (Једнога дана наш љријатељ Бен-Цион Зиеглер дошао нам је у љосећу и донео мојој жени на дар велику бомбоњеру умоћану у целофан...)
- Приповедач духовито говори о својој породици и претпоставља да је слично и у свим осталим породицама широм света. **ТАЧНО!** Приповедач се користи описивањем смешних ситуација у породици које су нам блиске и препознатљиве. (Сћара изрека каже: *Лејше је давати нећо узимати. Тако и ми, кад јод се у кући нађе нека нећоћребна сћвар, кажемо: То може љослужити као диван дар.*)
- У уводном делу приче приповедач описује главни проблем – порекло бомбоњере, па у наставку приче тај проблем разрађује увођењем више ликова који покушавају да реше проблем. **ТАЧНО!** (Смесћа смо с бомбоњером одјурили Зиеглеру... Истљраживали смо даље. Глицк је бомбоњеру добио љре чећири јодине од женине рођаке...)
- Укућани су на крају одлучили да најбоља супруга на свету добије нову бомбоњеру с насликаним црвеним ружама. **НЕТАЧНО!** (Неко ће мораћи кућити нову. Жалим случај.)

3. Обој кружић у одговарајућем пољу тако да повежеш реч са називом гласовне промене.

рођак – јотовање

класици – сибиларизација

рече – палатализација

РОЂАКА/род (Д + Ј → Ђ) = **ЈОТОВАЊЕ** ?????????

КЛАСИЦИ/класик (К → Ц) = **СИБИЛАРИЗАЦИЈА** ?????????

РЕЧЕ/рек(-ох) (К → Ч) = **ПАЛАТАЛИЗАЦИЈА** ???????

4. У сваком низу подвучи ону реч која не припада наведеној породици речи.

слова

понос

увод

ловити	улов	ловац	слова	риболов (корен је ЛОВ – хватање дивљачи)
нос	носат	понос	носина	носни (корен је НОС – део тела)
вода	водовод	увод	водени	водостај (корен је ВОД - течност)

5. Подвуци све непроменљиве речи у реченици.

Сад се сећам да је годину дана пре тетка уселила у нови стан.

Сад се сећам да се годину дана пре тетка уселила у нови стан. **НЕПРОМЕНЉИВЕ РЕЧИ** ЈЕСУ: **прилози** (САД), **предлози** (ПРЕ, У), **везници** (ДА), **речце** (СЕ) и **узвици**.

Сад се сећам да се годину дана пре тетка уселила у нови стан.

6. Одреди прецизно службу (функцију) подвучених речи у следећим реченицама.

усталасану – атрибут, лагано – прилошка одредба за начин,

стари мост – прави објекат, са каменим луком – атрибут;

Марку – логички субјекат; хладно – именски део предиката;

зимску јакну – прави објекат

Атрибути – стоје најчешће испред именице коју одређују придеви, придевске заменице, редни бројеви. Слажу се с именицом уз коју стоје у роду, броју и падежу.

Прилошке одредбе – прилошка одредба за место (Где?), прилошка одредба за време (Када?), прилошка одредба за начин (Како?), прилошка одредба за узрок (Зашто?) и количину (Колико?)

Објекат прави – стоји уз прелазне глаголе (акузатив без предлога).

Субјекат логички – налази се у генитиву (непостојање појма), дативу (носилац стања), акузативу (носилац стања).

Именски предикат – казује шта ради/јесте субјекат (глагол помоћни + именска реч).

7. Одреди врсту подвучене зависне реченице.

● изрична

РЕЧЕНИЦА да је бомбоњера повучена из оптицаја је **ИЗРИЧНА**. То је зависна реченица којом се изриче (допуњује) садржај глагола: говорења, осећања, мишљења, опажања (*Моја је њак дужности обзнаниши*)... Везници јесу: да, како...

8. У следећем тексту подвуци све речи које треба писати почетним великим словом.

моја бака миланка живи у селу јасика које се налази у близини крушевца. кроз село протиче река морава. ја сваки распуст проводим тамо играјући се са псом жућом и мацом мицом. бака има и краву белку.

Великим почетним словом пишу се имена људи (Миланка), животиња (Жућа, Мица, Белка), насељених места (Јасика, Крушевац), река (Морава). Великим словом пише се прва реч у реченици (Ја).

9. Упиши запете тамо где је потребно.

По мом мишљењу, Ана одлично свира виолину.
Када сам осетила хладноћу, брзо сам утрчала у кућу.
Доктор Марко, мој зубар, безболно поправља зубе.

Запетом се одваја:

- 1) придодата информација: **По мом мишљењу**, Ана одлично свира виолину.
- 2) зависна реченица у инверзији: **Када сам осетила хладноћу**, брзо сам утрчала у кућу.
- 3) апозиција: Доктор Марко, **мој зубар**, безболно поправља зубе.

10. Обој кружић испред реченице у којој је подвучени падежни облик правилно употребљен.

- Бака је за доручак изнела сира, јаја и мало погаче.

Правилно је:

Јуче сам био у ГРАДУ да купим ципеле.
СВАКИ ДАН / СВАКОГ ДАНА вежбама за наступ.
Сутра нећу бити КОД КУЋЕ.
Бака је за доручак изнела сира, јаја и мало погаче. (може и: СИР, ЈАЈА, МАЛО ПОГАЧЕ).

11. Прочитај наведени одломак, па одреди значење подвучене речи.

- употреба

Реч оптицаја у овом одломку има значење **УПОТРЕБА**. Значење се може препознати из контекста – не желе да се бомбоњера више употребљава.

12. Напиши правилно писаним словима следеће реченице и упиши запете где су изостављене.

Дарко, мој најбољи друг, иде у Основну школу „Драгојло Дудић”, која се налази у Булевару краља Александра.

Суперлатив **придева** пише се увек спојено: најбољи.

Синтагма мој најбољи друг додатно описује Дарка, па се мора одвојити запетама од остатка реченице јер је то апозиција.

У синтагми **ОСНОВНА ШКОЛА** основна се пише великим словом када је део назива институције: Основна школа „Драгојло Дудић”. Малим словом се пише када означава врсту школе (нпр. Ја идем у основну школу, а моја сестра у средњу.).

Када се у називу улице истиче припадност (чије је нешто, увек у генитиву), онда је и реч улица (или булевар) саставни део назива. Прва реч пише се великим почетним словом, а остале малим, осим ако нису властите именице: Булевар краља Александра.

13. Прочитај текст који је пред тобом и подвуци у њему кључне речи.

Редитељ је особа која поставља неко драмско дело на сцену. Њему помажу сценограф и костимограф, особе задужене за изглед сцене и одећу глумаца. Глумац је лице које игра

улогу у позоришту или на филму. Гледалац је особа која гледа позоришну или филмску представу.

Кључне речи су најважније речи које указују на смисао текста који читамо.

14. Прочитај следећи текст о јабуци, а затим одговори на постављена питања.

Плодност, здравље, љубав и лепоту.

Значи да пристаје да се уда за њега.

Да би дете било здраво, румено и јако.

Одговоре за овај задатак пронаћи ћеш у следећим реченицама из текста, на означеним местима:

- 1) *Јабука у словенској митологији симболизује плодност, здравље, љубав и лепоту.*
- 2) *Јабука коју испрошена девојка узима од младожење знак је њеној пријателки на брак.*
- 3) *Да би дете било здраво, румено и јако, доносила се јабука у њеној породици.*

15. Прочитај које су познате личности рођене у јануару.

- Глумац и музичар рођени су у истом веку.
- Енглески научник рођен је у 17. веку.
- Изумитељ громобрана рођен је истог датума као и руски писац, али различите године.

Овај задатак најлакше ћеш урадити ако поступно гледаш сваки од понуђених примера. Нпр. Први понуђени одговор јесте: глумац и музичар рођени су у истом веку. Од тебе се очекује да у списку нађеш глумца (Мел Гибсон) и музичара (Елвис Присли) и да видиш у ком веку су рођени. Гибсон је рођен 1956. године (20. век), Елвис Присли такође: 1935. године, што је 20. век.

16. На основу наведених одломака препознај и напиши књижевне ликове и дела из којих су наведени.

Чича Јордан, Чича Јордан;

Турчин, Еро с онога свијета;

Благоје казанџија, Све ће то народ позлатити;

Пас, Дечак и пас

У свакој од наведених реченица крије се најважнији мотив из дела одакле су преузети.

- 1) „Чича Јордан” – препознатљив је по свом језику, српском призренско-тимочком дијалекту.
- 2) „Еро с онога свијета” – Еро превари Туркињу и узме јој новац, говорећи да ће га однети њеном пријатељу *на онај свијет*. То је њен муж схватио, па се суочава с Ером.
- 3) „Све ће то народ позлатити” – ове речи из наслова говори своје сину Благоје казанџија након што се син вратио из рата као инвалид.
- 4) „Дечак и пас” – приповетка је у којој пас говори и прича о својим договорштинама с дечком и о љубави према њему.

17. Коју врсту риме препознајеш у наведеном одломку?

обгрљена

Рима може бити: парна (аа), укрштена (абаб) и обгрљена (абба).

Овде је рима **укрштена** јер је по моделу абаб (стојим – а, мени – б, бојим – а, сени – б).

18. Обој кружић испред тачног одговора.

Љепосава

У народној балади *Женидба Милића Барјакџара* главни женски лик је **ЉЕПОСАВА**.

19. Прочитај одломак из приповетке *Кроз мећаву* Петра Кочића, а затим одговори на захтев.

ретроспективно приповедање

Хронолошко приповедање јесте приповедање које следи временски ток (од прошлости ка садашњости).

Ретроспективно приповедање јесте приповедање у ком се из тренутног времена враћамо на неки прошли догађај.

Техничко приповедање карактеристично је за неуметничке текстове јер се на тај начин описују најчешће неки кораци (нпр. у рецептима, кораци у припреми).

20. Прочитај стихове из песме *Погне* Јована Дучића, обрати пажњу на истакнути мотив па препознај стилску фигуру којом је тај мотив изражен.

симбол

Симбол је стилска фигура којом се дају симболична значења на једном конкретном примеру.

РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 15

Прочитај одломак из дела *Лагум** Светлане Велмар Јанковић, а затим одговори на захтеве.

У новембру 1944. бакалница** више није радила, јер је узимате године, можда фебруара или марта, свакако пре америчког бомбардовања Београда. Јерменин нестало. Једног јутра је бакалница у којој се одавно ништа није могло набавити, чак ни камена сода испод тезге, о квасцу ни помена, остала затворена. Тако је било све до недеље, 16. априла 1944, првог дана Ускрса када је, после америчког бомбардовања, одлучни кућепазитељ који се, изгледа, одлично слагао са немачким властима, провалио унутра и наредио да се преко преосталих празних, сад прашњавих цакова, простире ћебад. На ту су ћебад полагали рањенике које су извлачили из околних срушених зграда у Јевремовој, и људе опамућене или онесвешћене од притиска ваздуха изазваног експлозијом бомби. Рањенике су касније одвозили болнички камиони, немачки. Слични или исти камиони су односили и лешеве, наслагане унакрст, као цепанице.

(„Ниси доследна”, рекла би сад моја ћерка. „У томе је проблем. Ако ниси за вреће, ни за продавницу, онда не можеш бити ни за кућепазитеља него само за хаузмајстора. Ко би од вас, како ти то кажеш, молим те, у оно доба рекао кућепазитељ? То би тек звучало извештачено.” Би, у оно доба, и ту је она у праву. Истина, пред рат се увелико говорило настојник, и то је био добар тон који је увео уважени професор Александар Белић. Стране речи нису биле пожељне, с разлогом. Настојник је писало на црним таблама изнад малих станова у приземљу нових вишеспратница: настојници су увек били ту, у тим становима, или су искрсавали у ходницима, спремни да процене посетиоце. Изгледали су као људи од поверења и знали су многе вештине, не само оне хаузмајсторске: добар настојник је био способан да један вид спољашњег живота, вид срећености и спокојства, одржава тако беспрекорно да изгледа ненарушив. Захваљујући невидљивом деловању настојника, станари су стицали утисак да се теписи на степеништу никад више не могу испрљати, лифтови покварити, тишина, у невреме, повредити.

Станар је, тачно је рекао Јерменин, знао да му настојник увек стоји на услузи а настојник је, заузврат, знао о станару више него било ко други. Кућевласник је поседовао зграду, али је кућепазитељ – овде сад тај назив добро одговара, зар не? – познавао сваки дамар живота у њој. Крајем тридесетих година понекад би се рекло како наши настојници, нема сумње, одржавају тајне везе са полицијом а неки, вероватно, и са петом колоном или с комунистима, с њима најпре, и да треба бити опрезан, али се тим примедбама није обраћала већа пажња. У јесен 1939. године, тек што је избио рат, можда већ почетком септембра, *Политика* је из дана у дан објављивала огласе којима су се позивали кућевласници, управитељи имања и настојници зграда да се јаве члановима својих квартова, који ће их упознати са оним што ваља чинити у случају изненадног напада из ваздуха. Настојници су тако постали одговорно, ауторитарно звање које је у потпуности потиснуло скромне хаузмајсторе, а кућепазитеље стварно нико није помињао, можда и због тога што је реч звучала сувише рогобатно. Али их ја помињем, намерно.)

* лагум – подземни ходник, тунел

** бакалница – продавница

1. О ком временском периоду је реч у одломку?

- Другом светском рату

Период о коме је у одломку реч јесте Други светски рат. (У новембру 1944. бакалница више није радила...)

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела *Лајум* Светлане Велмар Јанковић.

- У листу Политика, још почетком рата, објављивани су огласи у којима су се позивали кућевласници да се јаве члановима квартова, који ће их упознати о томе шта треба да чине у случају изненадног напада из ваздуха.
- У одломку имамо два паралелна наративна тока – један чини приповедање о пренамени бакалнице у просторију за рањенике, а други „расправа” о употреби речи кућепазитељ, односно његовој улози и важности за станаре.
- Кућепазитељи увек стоје на услузи кућевласницима, и знају о станару више него било ко други – „познају сваки дамар живота у кући”.

- Наратор води дијалог са својом ћерком у вези с тим да ли је прикладно употребити реч кућепазитељ или хаузмајстор. **НЕТАЧНО!** Не води дијалог него размишља шта би јој кћерка рекла. (*„Ниси доследна”, рекла би сад моја ћерка...*)
- Кућепазитељ Александар Белић увео је потребу да се реч кућепазитељ замени речју настојник. **НЕТАЧНО!** Александар Белић није био кућепазитељ већ професор. (*Истина, њед рат се увелико њоворило настојник, и њо је био добар њон који је увео уважени ѡрофесор Александар Белић.*)
- У листу *Полиѡика*, још пре рата, објављивани су огласи у којима су се позивали кућевласници да се јаве члановима квартова који ће их упознати с тим шта треба да чине у случају изненадног напада из ваздуха. **ТАЧНО!** (*Полиѡика је из дана у дан објављивала ојласе којима су се ѡзивали кућевласници, ујравнијељи имања и настојници зѡрада да се јаве члановима својих кварѡова, који ће их уѡзнаѡи са оним ѡѡо ваља чиниѡи у случају изненадноѡ наѡада из ваздуха.*)
- У одломку имамо два паралелна наративна тока – један чини приповедање о пренамени бакалнице у просторију за рањенике, а други расправа о употреби речи кућепазитељ, односно о његовој улози и важности за станаре. **ТАЧНО!** У првом пасусу се говори о пренамени бакалнице, а у другом да ли је добро употребити тај израз или хаузмајстор, као и о томе која је била кућепазитељева улога.
- Кућепазитељи увек стоје на услузи кућевласницима и знају о станару више него било ко други – „познају сваки дамар живота у кући . **ТАЧНО!** (*Сѡанар је, ѡачно је рекао Јерменин, знао да му настојник увек сѡоји на услузи, а настојник је, заузврат, знао о сѡанару више неѡо било ко друѡи.*)

3. У ком се падежу и броју налази подвучена именица у реченици?

- генитив множине

Реч зграда у наведеној реченици је у **ГЕНИТИВУ МНОЖИНЕ**. Реч зграда у номинативу једнине и генитиву множине има исти облик, разликују се само по изговору. Да је реч о множини, препознајемо на основу облика множине речи које се с њом слажу (из **околних срушених зграда**), а да је реч о генитиву на основу предлога ИЗ и значења генитива – порекло.

4. Дате заменице распореди на одговарајуће место у табелама:

сваки – придевска, општа; колико – придевска, односно-упитна; некакав – придевска, неодређена; неко – именичка, неодређена;
ничији – придевска, одрична; ко – именичка, односно-упитна;
нико – именичка, одрична; свако – именичка, општа

Именичке заменице – упућују на бића, предмете и појаве. Имају службу субјекта и објекта у реченици. Самосталне су речи. Деле се на личне заменице (ја, ти, он, она, оно; ми, ви, они, оне, она) и неличне заменице (упитно-односне: ко?/шта?; опште: свако/свашта; одричне: нико/ништа; неодређене: неко/нешто).

Придевске заменице – упућују на особине, припадност, количину... Имају службу атрибута или именског дела предиката, а као и придеви несамосталне су речи (упитно-односне: који, чији, какав, колики; неодређене: неки, некакав, неколики, нечији; одричне: ниједан, никакав, николики, ничији; опште: сваки, свакакав, сваколики, свачији; показне: овај, тај, онај, овакав, онакав, оволики, толики, онолики; присвојне: мој, твој, његов, њен, наш, ваш, њихов), присвојна заменица за свако лице – свој.

5. Одреди врсту синтагме подвучене у следећој реченици.

глаголска синтагма

Захваљујући невидљивом деловању настојника јесте **ГЛАГОЛСКА СИНТАГМА**. Врста синтагме се одређује на основу врсте главне речи синтагме. Главна реч ове синтагме је глагол захваљујући – глаголски прилог садашњи.

6. Одреди службу (функцију) подвучене речи.

субјекат

Реч бакалница у реченици врши службу **СУБЈЕКТА** – вршиоца радње (граматичког) – номинатив једнине.

7. Одреди врсту подвучене зависне реченице.

намерна

Реченица да продужи један једини, свој живот је **НАМЕРНА**. Намерне су зависне реченице којима се казује циљ, намера вршења радње главне реченице – **С КОЈИМ ЦИЉЕМ, НАМЕРОМ?** Везници су: да, како, не би ли и др.

8. Прочитај наведени одломак из романа *Мамац* Давида Албхарија, па одреди значење подвучене речи.

досељеник

Реч имигрант значи **ДОСЕЉЕНИК**. Главни лик у роману *Мамац* је досељеник који је из Србије дошао у Канаду.

9. Речи кућепазитељ, настојник и хаузмајстор су:

синоними

Речи кућепазитељ, настојник и хаузмајстор су СИНОНИМИ – речи различитог облика, али истог или сличног значења.

10. Прочитај следећи текст о Лаву Николајевичу Толстоју, а затим одговори на постављена питања.

Као писац романа „Ана Карењина” и „Рат и мир”.

Јасна Пољана

Својим пријатељима увече на седељкама.

Овде указујемо на реченице из текста где проналазимо информације.

1. У свейској историји Лав Николајевич Толстој остварио је ујамћен као писац романа „Ана Карењина” и „Рат и мир”.
2. На свом имању у селу Јасна Пољана основао је бесплатну школу за сиромашну децу у којој је и сам предавао.
3. Својим пријатељима, увече на седељкама, имао је обичај да задаје различите логичке и математичке проблеме.

11. Упиши запете тамо где је потребно.

Моја разредна је строга, али веома праведна према нама.

Мада је падала киша, ми смо изашли напоље.

У сусрет нам је ишла Марија, уморна (,) али срећна због победе.

Запету пишемо:

- 1) испред супротних везника (а, али, но, него, већ);
- 2) након зависне реченице у инверзији (када се зависна реченица нађе на почетку);
- 3) након неког појма, када следи додатно објашњење о њему, апозиција или апозитив.

12. Обој кружић испред реченице у којој нема правописних грешака.

Да ли бисте дошли сутра код нас?

Помоћни глагол *бити* у аористу, када гради потенцијал, мења се на следећи начин:

једнина	множина
ја БИХ	ми БИСМО
ти БИ	Ви/ви БИСТЕ
он, она, оно БИ	они, оне, она БИ

Предлоге увек пишемо одвојено од именице или заменице: с Маријом, с тобом, са мном.

Питање можемо постављати речцом *да ли* или речцом *је ли*. Ако их скраћујемо, онда пишемо *да л'* и *је л'*.

13. Напиши правилно понуђене примере.

Нисам узео књигу ни од кога.

Немам ни у кога поверење.

Ни са ким се не дружим.

Правило писања одричних заменица налаже да се, када се уз одричне заменице НИКО и НИШТА (као и НИЈЕДАН, НИЧИЈИ, НИКАКАВ) нађу предлози у зависним падежима, те заменице пишу на следећи начин: НИ + предлог + остатак заменице.

14. У следећем тексту подвуци реченицу која није написана научним стилем.

С правом можемо рећи да је Србија природно богата земља.

С правом можемо рећи да је Србија природно богата земља.

Научни стил налазимо у стручним научним радовима, уџбеницима, енциклопедијама. Реченица која изражава ауторов лични став не припада том стилу.

15. Обој кружић испред реченице у којој је реч тањир употребљена у метонимијском значењу.

Марко је појео два тањира супе.

Метонимијско значење подразумева пренесено (дакле не оно право) значење, при чему се сагледава појам у поређењу са садржајем тог појма. Тањир се стога посматра не као прибор већ као оно што се у њему налази. Када се каже да смо појели два тањира супе, не мисли се буквално на тањир, већ на његову садржину (течност, супу).

16. Прочитај текст о прописима којима се регулише заштита природе у Србији.

Н, Т, Н, Т

Погледајмо шта пише у тексту (наведене су реченице из текста које помажу у решавању задатка).

1. Најстарији пропис којим се регулише заштита природе је Душанов законик из 1349.
2. ...Године 1840. донета је наредба којом се забрањује лов на јелене и кошуће и уводи ловострај за зечеве, дивокозе и неке врсте птица.
3. Прва је под законску заштиту стављена Обедска бара (1874).
4. Наш први национални парк Фрушка гора проглашен је 1960. године.

17. Ко је написао приповетку Пилипенда?

Симо Матавуљ

Симо Матавуљ – приповетка „Пилипенда”

Лаза Лазаревић – приповетка „Све ће то народ позлатити”

Милован Глишић – приповетка „Прва бразда”

Бранко Ћопић – приповетке „Поход на Мјесец” и „Чудесна справа”, роман „Орлови рано лете”

18. Коју стилску фигуру илуструју следећи стихови?

алегорија

Алегорија је стилска фигура која подразумева да се метафорички приказ неког појма проширује на читаву слику. У овом случају је *златна јабука* метафора за жену. Тај метафорички приказ жене као златне јабуке присутан је у целој слици: златна јабука пада у воду, златну јабуку губи, златну јабуку не може прежалити.

19. Поред поступака јунака напиши наслов дела.

Јазавац пред судом
Покондирена тиква
Пилипенда
Мемоари

Давид Штрбац главни је јунак Кочићеве драме „Јазавац пред судом”. Шаљиво и подругљиво он покушава да критикује власт, тужећи јазавца за штету нанету његовој земљи. Таквом алегоријом Давид мудро и промишљено указује каква је власт била у Босни тог времена.

Фема је главна јунакиња комедије „Покондирена тиква” Јована Стерије Поповића. Умислила је да је nobles, што покушава да покаже својим језиком, који је искварени француски, одбацује будућег зета говорећи да није достојан да буде њен зет и покушава да своју ћерку Евицу промени.

Пилипенда, главни јунак истоимене приповетке Симе Матавуља, и поред многих изазова и искушења и даље чврсто верује у Бога.

„Мемоари” протe Матеје Ненадовића верно у 1. лицу описују догађаје који су обележили Први српски устанак.

20. Прочитај одломак из народне баладе *Женидба Милића Барјакџара*.

трагичан завршетак

Балада је епско-лирска врста која се одликује тужним, трагичним завршетком.

**РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 16**

Прочитај одломак из аутобиографије *Са њашњака до научењака* Михајла Пупина, а затим одговори на захтеве.

Када сам се, пре четрдесет и осам година, искрцао у Касл Гардену, имао сам у џепу свега пет центи. Мој удес у новој, мени потпуно страни земљи, не би био ништа друкчи да сам, место пет центи, собом донео и пет стотина долара. Млади усељеник, као што сам тада био ја, није ни у стању да нађе свој прави пут у овој земљи док не потроши сав новац који је донео. Ја сам донео пет центи и то сам одмах потрошио на један комад пите од шљива, што у ствари није ни била права пита од шљива: у њој су биле саме коштице, а ни трага од шљива. А да сам донео пет стотина долара, требало би ми само мало више времена да их утрошим, али, можда, опет на такве подвале, док би борба која ме је очекивала остала иста. Искрцати се у Касл Гардену без паре у шпагу, није баш тако велика несрећа за младог усељеника. Уопште, за момка, који се одлучио да сам себи крчи пут ка самосталном животу, није никаква несрећа бити без новца, само ако он има у себи довољно снаге да савлада све тешкоће са којима би се сукобио. Усељеник, који је вичан и потпуно упућен у разним вештинама и занатима, и телесно способан да издржи све тешкоће напорног рада, с правом заслужује нарочиту пажњу. А што може дати онај млади усељеник, који нема ни паре, који није вичан нити каквој вештини, нити има какав занат, нити пак познаје језик земље у коју је дошао? Свакако ништа. И ја бих био враћен натраг да су и тада, пре четрдесет и осам година, постојали ови садањи законски прописи о усељивању. Међутим, има извесних ствари које млад усељеник може донети овој земљи, а које су много драгоцене него све оне ствари које данас прописује закон о усељивању. Да ли сам ја, када сам се, 1874. године, искрцао на Касл Гардену, донео коју од ових других ствари? Покушаћу да на то питање одговорим кратком причом о мом животу пре мога доласка у ову земљу.

Моје родно место је Идвор. Али тим није бог зна колико речено, јер се Идвор не може наћи ни на једној земљописној карти. То је једно мало село које се налази по страни главног пута у покрајини Банату, који је пре припадао Аустроугарској, а сада је знатнији део Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. На Мировној конференцији у Паризу, 1919. године, ту покрајину су тражили Румуни. Ни они нису могли побити чињеницу да је становништво Баната српско, нарочито у оном крају Баната у коме се налази Идвор. Председник Вилсон и г. Лансинг познавали су ме лично, па када су од југословенских делегата дознали да сам ја родом Банаћанин, румунски разлози изгубили су много од своје убедљивости. У Идвору нико никад није живео осим Срба. А становници Идвора били су одувек земљорадници. У време мога детињства, већина је била неписмена. Па и отац мој и мајка моја нису знали ни читати ни писати. Ту се намеће питање: што је могао дечко од петнаест година, рођен и одгојен под таквим околностима, без паре у џепу, донети Америци, ако би се нашле законске могућности да се он у њу усели? Али ја сам тада веровао да ја носим Америци толико благо да ће ми се дозволити искрцавање, па сам се не мало изненадио када приметих да нико на мене ни главе не осврте, када сам овде стигао.

1. О доласку у коју земљу говори Михајло Пупин у овом одломку?

Сједињене Америчке Државе

Михајло Пупин говори у овом одломку о доласку у Сједињене Америчке Државе. (Ту се намеће ишћање: *што је мојао дечко од ишћнаесћ година, рођен и одгојен иод шћквим околностима, без иаре у иећу, донешћ Америци...*)

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела *Са иашњака до нау-чењака* Михајла Пупина.

Пупинови родитељи били су неписмени, нису знали ни да читају ни да пишу.

Долазак у Америку, без новца, није представљао проблем ни за једног младог човека који је имао у себи довољно воље и снаге да савлада све потешкоће које су га чекале.

Идвор, мало банатско село, било је у саставу Аустроуграске све до стварања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Михајло Пупин је из Србије донео мању количину блага на коју нико нажалост није обратио пажњу. **НЕТАЧНО!** Пупин под благом подразумева своје знање и свој таленат.

Пупинови родитељи били су неписмени, нису знали ни да читају ни да пишу. **ТАЧНО!** (У време моја дечњшћва, већина је била неписмена. Па и ошћац мој и мајка моја нису знали ни читати ни писати.)

Долазак у Америку, без новца, није представљао проблем за младог човека који је имао довољно воље и снаге да савлада све потешкоће које су га чекале. **ТАЧНО!** (Уошћше, за момка који се одлучио да сам себи крчи иућ ка самостћалном животићу, није никаква несрећа бићи без новаца, само ако он има у себи довољно снаге да савлада све ишћкоће са којима би се сукобио.)

Идвор, мало банатско село, било је у саставу Аустроугарске све до стварања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. **ТАЧНО!** (То је једно мало село које се налази на стћрани илавној иући у иокрајини Банатићу, који је ире ириићао Аустћроугарској, а сада је знаћнији део Краљевине Срба, Хрватића и Словенаца.)

Захваљујући Михајлу Пупину, који је учествовао на Мировној конференцији у Паризу 1919. године, Идвор није припао Румунији. **НЕТАЧНО!** Михајло Пупин није учествовао на Мировној конференцији у Паризу, али јесте утицао да Румуни не добију Идвор. (Председник Вилсон и и. Лансини иознавали су ме лично, иа када су од јућословенских делегатића дознали да сам ја родом Банаћанин, румунски разлози изиубили су много од своје убедљивосћи.)

3. Напиши како се зову гласовне промене чије резултате запажаш у подвученој речи. Пођи од тога да је основни облик те речи *долазак*.

непостојано А

једначење сугласника по звучности

(Редослед је небитан.)

ДОЛАЗАК – ДОЛАЗКА (А → Ø) = НЕПОСТОЈАНО А ?????????

ДОЛАЗКА – ДОЛАСКА (З → С) = ЈЕДНАЧЕЊЕ СУГЛАСНИКА ПО ЗВУЧНОСТИ

4. Упиши сугласнике д и т у следеће речи. Води рачуна о правилима у вези са писањем тих речи.

председник, претчас, одселити се, претходник, потписати.

Овај задатак у вези је с гласовном променом **једначење сугласника по звучности**. Та гласовна промена дешава се увек када се нађу два гласа неједнаке звучности један до другог, али у неким случајевима се од ње ипак одступа. Такви примери, изузеци, јесу групе ДС (председник, представа), ДШ (предшколски, одштапати) и БС (само реч вођство). Када се Д нађе испред неких других безвучних гласова (п, ф, т, ц, ћ, ч, к, х), мора прећи у свој безвучни пар Т (поДПисати – поТПисати).

5. Прочитај реченицу и одреди врсту подвучене речи.

● прилог

Реч овде јесте **прилог**. (Када сам овде стигао). Прилози су (углавном) непроменљиве речи које стоје уз глаголе и описују радњу глагола (стићи). Овде је прилог за место (Где?).

6. Подвучи бројеве у следећим реченицама и упиши их на одговарајуће место у табели.

Сутра ћу ићи на представу са једном другарицом и три друга. Нас петоро смо купили карте пре петнаест дана и зато смо добили места у другом реду. Моја сестра и осморо њених пријатеља гледаће представу из осамнаестог реда јер су тек пре два дана купили карте.

Основни – једном, три, петнаест, два

Редни – другом, осамнаестог

Збирни – петоро, осморо

Основни бројеви означавају колико је појединачно узетих појмова означених именицом уз коју стоје. Бројеви један, два, три и четири су променљиви.

Збирни бројеви означавају особе мушког и женског пола, скуп младих бића, као и бројност младих бића именованих збирном именицом.

Редни бројеви означавају које је нешто по реду. У вишечланим бројевима само последњи број је редни.

7. Напиши речима следеће бројеве.

400 – четиристо (четири стотине); 60 – шездесет;

600 – шестсто (шест стотина), 2000 – две хиљаде

Основни бројеви означавају колико има појединачно узетих појмова означених именицом уз коју стоје. Могу се писати спојено.

Нпр. Четиристо, али и раздвојено четири стотине.

Шестсто или шест стотина. Грешка је писати шесто јер је то редни број у средњем роду (заузела је шесто место).

8. Заокружи главну реч у синтагмама из леве колоне и повежи је са врстом речи из десне колоне.

мали град у равници – именица
необично срећан – придев
гледати сваки дан тенис – глагол
сасвим лако – прилог
кућа мојих снова – именица

Главна реч синтагме јесте реч без које синтагма не би имала смисла: нпр. мали град у равници – не можемо без речи *ipag*: мали у равници, али мали град или град у равници може, што значи да је град главна реч.

По врсти речи која је главна реч синтагме одређујемо и врсту синтагме: ако је главна реч именица, синтагма је именичка, ако је придев – придевска, прилог – прилошка и глагол – глаголска.

9. Обој кружић испред заповедне реченице.

Да сте сместа изашли у школско двориште!

Заповедним реченицама изриче се захтев, забрана, заповест, молба, савет, дозвола.

10. Следећа реченица је у управном говору. Стави потребне интерпункцијске знакове. „Да ли је престала киша?“, упита Марија.

Унутар **наводника** налазе се само оне речи које директно преносимо. Постоје три типа управног говора:

- (1) **упишчеве речи** – управни говор (Марија упита: „Да ли је престала киша?“);
- (2) **управни говор** – пишчеве речи („Да ли је престала киша?, упита Марија);
- (3) **управни говор** – пишчеве речи – управни говор („Да ли је”, упита Марија, „престала киша?“).

11. Како се зове најстарији српски споменик писан ћирилицом на српскословенском језику?

Мирослављево јеванђеље

Најстарији српски споменик писан **ћирилицом** на српскословенском језику јесте *Мирослављево јеванђеље* (12. век).

12. Прочитај одломак и обрати пажњу на значење подвучене речи.

спретан

Реч вичан значи **СПРЕТАН, ВЕШТ**. То се може открити и из контекста (који није вичан – **СПРЕТАН** нити каквој вештини).

13. Прочитај одломак из књиге *А ондак је леишијо јеројлан над Београдом* архитектке Александра Дерока, а затим одговори на постављена питања.

Аеромитинг је одржан на Доњем граду.

Јака кошава покварила је први београдски аеромитинг.

Едуард Русијан се срушио на градски бедем и погинуо.

Посмртни говор држао је Бранислав Нушић.

- 1) Да је Едуард Русијан одржао аеромитинг у Доњем граду сазнајемо почетком трећег реда у тексту када каже да је изабрао Доњи град „јер је Бањица била далеко”.
- 2) Кошава је покварила аеромитинг, што се закључује на основу реченице: „Јака кошава му је скрхала слаба крила”.
- 3) Због кошаве, о којој је било речи у претходном питању, након рушења авиона Едуард Русијан је погинуо. У тексту се затим, као још једна потврда тога, помиње и његов погреб.
- 4) У шестом реду текста дословно се налази одговор на ово питање.

14. У трагедији *Максим Црнојевић Лазе Костића* појављују се следећа лица.

+, -, +, -

Према списку лица у трагедији, млетачки дужд имао је троје деце: Борђа, Анђелију и Марка. Марко се не налази на списку јер је преминуо, о чему сведочи опис његове жене као „Филета – удовица дуждевог сина Марка”.

Мајка Максима Црнојевића је Јевросима, с обзиром на то да је она жена Ива Црнојевића, који је отац Максимов.

У списку се наводи „Ивин синовац, војвода”, што значи да је то била његова титула.

Анђелија није удовица, већ је то Филета.

15. Којим функционалним стилем је написан следећи текст?

новинарским (публицистичким)

Новинарски (публицистички) стил налазимо у новинарству (вести, новински чланци, извештаји...). Карактерише га тачно изношење чињеница, јасан је и језгровит, прецизан, примењује се када треба информисати, разумљив је.

16. Дела из леве колоне повежи са њиховим ауторима из десне колоне.

Хајдуци – Бранислав Нушић

Очију твојих да није – Васко Попа

Покондирена тиква – Јован Стерија Поповић

Хазарски речник – Милорад Павић

Ноћ и магла – Данило Киш

Вишак је Избирачица (Коста Трифковић)

Хајдуци – Бранислав Нушић

Очију твојих да није – Васко Попа

Покондирена тиква – Јован Стерија Поповић

Хазарски речник – Милорад Павић

Ноћ и магла – Данило Киш

Вишак је Избирачица (Коста Трифковић).

17. На линију напиши којој врсти припада свака од наведених кратких фолклорних форми (брзалица, питалица, загонетка, пословица).

загонетка
брзалица
пословица
питалица

Загонетке препознајемо по томе што се у њима најчешће неки једноставан, свима познат појам објашњава на мало другачији начин, па нам изгледа тешко да увидимо решење.

Брзалице препознајемо по томе што оне представљају реченицу која садржи речи које слично звуче или имају сличне гласове, па нам је тешко да их изговоримо брзо и без грешке те нам се често чини да ломимо језик.

Изреке препознајемо по томе што најчешће представљају општа мишљења проистекла из искуства народа.

Питалице препознајемо по томе што почињу речју „Питали”, где постоји питање упућено некоме, најчешће животињи, а онда и њен одговор. Све то заједно има хумористичку поенту.

18. У неким књижевним делима приповеда се о истом историјском периоду који чини оквир песме *Крвава бајка* Десанке Максимовић. Обој кружиће испред наслова тих дела.

Дневник, Ана Франк
Дечак и пас, Данило Киш
Писма, Хилда Дајч

Сва дела се одвијају у време Другог светског рата.

Дневник Ане Франк, Ана Франк
Дечак и пас, Данило Киш
Писма, Хилда Дајч

19. Којој књижевнаучној врсти припада следећи одломак?

путопис

Путопис препознајемо по томе што је његов циљ да представи неко место, да га детаљно опише тако да читалац створи слику да се тамо налази.

20. У следећем одломку из приповетке *Аска и вук* Иве Андрића подвуци унутрашњи монолог.

„Да се прво нагледам овог чуда невиђеног. Тако ћу од овог чудног шиљежета имати не само крв и месо него и његову необичну, смешну, луду и лудо забавну игру, какву курјачке очи још нису виделе. А његова крв и месо никад ми не гину, јер га могу оборити и заклати кад год хоћу, и учинићу то, али тек на свршетку игре, кад видим цело чудо до краја.”

Унутрашњи монолог јесу речи које једна особа не изговара наглас, него се преносе у тексту као њене мисли.

Прочитај одломак из дела *У Шопеновој родној кући* Иве Андрића, а затим одговори на захтеве.

С ПУТА ПО ПОЉСКОЈ

У времену од 25. до 28. августа 1948. године одржавао се у пољском граду Вроцлаву Светски конгрес интелектуалаца за одбрану мира. Програм конгреса је био обиман и тражио од делегата доста труда и добре воље. А труд и добра воља бивају редовно награђени. Једна таква неслућена награда била је за мене посета коју смо после конгреса учинили родној кући Шопеновој у Желазној Воли, малом засеоку на шездесетак километара од Варшаве. Ненаметљиво и широко гостопримство, које је својствено Пољацима, савршено је организовало ту посету. /.../ Шопенов родни дом лежи мало по страни од главног друма. То је приземна зграда из краја XVIII века, типичан стан „гувернера”, управника имања из феудалних времена. Она је окружена бујним и добро одржавним парком који се открива пред нама као неслућена оаза у једноличној равници, прекривеној праволинијским површинама њива на којима се смењају усеви репе и белог жита.

Ходали смо на прстима по истој историјској кући у којој су пољски музиколози и музичари играли улогу срдачних и дискретних домаћина. Разгледали смо Шопенове портрете, факсимиле и личне успомене. Ишли смо по парку око куће. Пролазили смо тихо преко камених плоча, ходницима од бујног жбуња и ретких дрвета, и у потпуној тишини мислили на музику. И музика је дошла. У његовој соби отпочео је импровизиран концерт Шопенове музике. Свирао је одлични чешки пијаниста Паленичек, који је и код нас добро познат, затим Бразилијанка Ана Стела Сиц, па стари пољски пијаниста Кочалски. Два Прелуда, једна Мазурка, Валс Бе-дур и Балада ге-мол. Могу само да кажем да никад нећу заборавити Баладу коју је свирао изванредни мајстор Кочалски, и могу да наведем понешто од онога што сам за време тога концерта и у вези са њим запазио, мислио и осећао. Не само соба у којој је био клавир него и две суседне собе биле су пуне страних гостију; само мали део је нашао места за седење. Неки су били наслоњени уза зид или уз старински камин. Други су стајали напред собе, скрштених руку и оборених очију. Дах се није чуо, дашчица у паркету није шкрипнула. И кад је Кочалски завршио Баладу, ми смо пљескали живо и одушевљено, али још увек као у сну. Тако смо и ходали по собама и разговарали. Свак је код сабеседника могао приметити да му је глас измењен. А сви смо настојали да говоримо што природније, без ганућа. Уметници и научници са разних страна света, разних народности, нашли су у овој кући заједнички говор и сви су се без резерве поклонили величини и лепоти. Посматрао сам их. /.../ И гледајући их чини ми се да је свет пун другова са којима бих хтео све да делим, а да су ови људи око мене само неки њихови представници. У њима

осећам повезаност милиона људи... Под утиском музике од које још све бруји и трепери, сва лица око мене изгледају ми блиска, разумљива, иако се у већини не познајемо ни по имену ни по земљи из које смо.

.....
*факсимил – верна копија нечијег рукописа

1. О којој књижевнаучној врсти је реч у одломку?

- путопис

Одломак *У Шопеновој родној кући* Иве Андрића јесте **путопис**. (С пута по Пољској)

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела *У Шопеновој родној кући* Иве Андрића.

- Посету Шопеновој родној кући наратор доживљава као награду за труд и вољу коју су показали делегати Светског конгреса интелектуалаца за одбрану мира.
- Наратора је посебно одушевио концерт клавијатуристе Кочалског, који је свирао Баладу.
- Наратор сматра да је музика нешто што спаја људе, чини да људи постају једни другима блискији, разумљивији, без обзира на то што долазе са разних страна света.
- Посету Шопеновој родној кући наратор доживљава као награду за труд и вољу коју су показали делегати Светског конгреса интелектуалаца за одбрану мира. **ТАЧНО!** (*Програм конгреса је био обиман и тражио од делегата доста труда и добре воље. А труд и добра воља бивају редовно награђени.*)
- Наратора је посебно одушевио концерт клавијатуристе Кочалског који је свирао Баладу. **ТАЧНО!** (*Могу само да кажем да никад нећу заборавити Баладу коју је свирао изванредни мајстор Кочалски...*)
- Наратор сматра да је музика нешто што спаја људе, чини да постају једни другима блискији, разумљивији, без обзира на то што долазе с разних страна света. **ТАЧНО!** (*Под утиском музике од које још све бруји и трепери, сва лица око мене изгледају ми блиска, разумљива, иако се у већини не познајемо ни по имену ни по земљи из које смо.*)
- Главни разлог приповедачевог доласка у Пољску била је посета Шопеновој родној кући у Железној Воли. **НЕТАЧНО!** Главни разлог било је учествовање на Светском конгресу интелектуалаца за одбрану мира. (*У времену од 25. до 28. августа 1948. године одржавао се у пољском граду Вроцлаву Свешки конгрес интелектуалаца за одбрану мира.*)
- У својој родној кући, заједно с још неколико музичара, Шопен је одржао концерт за учеснике конгреса. **НЕТАЧНО!** (Шопен је живео у првој половини 19. века, а ово се дешава 1948. године) Концерт су одржали други музичари свирајући Шопенове композиције. (*И музика је дошла. У његовој соби одиграло је импровизиран концерт Шопенове музике. Свирао је одлични чешки пијаниста Паленичек...*)

3. Одреди падеж и број подвучене речи у наведеној реченици.

- генитив једнине

Реч света у реченици је у **ГЕНИТИВУ ЈЕДНИНЕ** (Уметници и научници с разних страна света)

	ЈЕДНИНА	МНОЖИНА
Н	СВЕТ	СВЕТОВИ
Г	СВЕТА	СВЕТОВА
Д	СВЕТУ	СВЕТОВИМА
А	СВЕТ	СВЕТОВЕ
В	СВЕТЕ	СВЕТОВИ
И	СВЕТОМ	СВЕТОВИМА
Л	СВЕТУ	СВЕТОВИМА

4. Прочитај реченицу и одреди врсту подвучене речи.

● именица

Реч гостопримство је **ИМЕНИЦА**. (Ненаметљиво и широко гостопримство) Гостопримство значи пријатељство, поштовање, гостољубивост...

5. Одреди облик подвученог глагола.

1. Глаголски облик: потенцијал

2. Лице: прво (1.)

3. Граматички број: једнина

Напомена: Уколико ученик на (другој) линији поред граматичке категорије лица, тачно напише и категорију граматичког броја, такав одговор се признаје.

са којима бих хтео све да делим

1. Глаголски облик: **ПОТЕНЦИЈАЛ**

2. Лице: **ПРВО (1.)**

3. Граматички број: **ЈЕДНИНА**

Потенцијал или могући начин личан је и сложен глаголски облик. Казује могући **НАЧИН** на који ће се вршити/извршити нека радња. Гради се од **АОРИСТА** глагола **БИТИ** и **радног глаголског придева**.

Промена глагола **ХТЕТИ** по лицима у потенцијалу

једнина	множина
бих хтео	бисмо хтели
би хтео	бисте хтели
би хтео	би хтели

6. Подвуци и обележи апозицију у следећим реченицама.

Крушевац, некадашња српска престоница, веома је леп град.

Прегледала ју је Марија Ристић, њихова породична докторка.

Апозиција је додатна именичка одредба (одваја се запетама), исказана је именицом или именичком синтагмом (ко је неко; шта је неко/нешто).

7. Обој кружић испред реченице у којој запажаш предлог.

На цени је поштено пословање.

Предлози су непроменљиве речи које стоје испред именице (именичке синтагме) или заменице и одређују у ком ће падежу (у ком облику) бити дата реч (или скуп речи).

8. Међу следећим речима пронађи антониме и упиши их у табелу.

добар – лош; чист – прљав; млад – стар; немати – имати; радост – туга; високо – ниско; лећи – устати; весело – тужно

Антоними су речи супротног значења. Нпр. црно – бело, сести – устати, дан – ноћ.

9. Од којих гласовних промена се одступа у следећим речима?

ЖУРКИ – сибиларизација

ПОДШИШАТИ – једначење сугласника по звучности

НАЈЈАЧИ – губљење сугласника

БОЛНИЦА – промена Л у О

ЈЕДАНПУТ – једначење сугласника по месту творбе (изговора)

Од **сибиларизације** – преласка К, Г, Х испред И у Ц, З, С одступа се када би реч могла изгубити значење:

нпр. лиги – лизи.

Одступање од **једначења по звучности** дешава се кад се Д нађе испред С и Ш: нпр. подшишати.

Од **губљења сугласника** одступа се када се удвојени сугласник Ј не губи у суперлативу придева.

Од **сибиларизације** се одступа у дативу једнине властитих именица на -ка, -га, -ха, зато је Лукин.

10. Одреди врсту подвучених зависних реченица.

изрична

месна

условна

поредбена

Изричне реченице – изричу садржај глагола главне реченице. Везници су да, како.

Месне реченице – означавају место вршења радње (где, куда, одакле).

Условне реченице – означавају услов вршења радње (ако, кад, да, уколико).

Поредбене реченице – означавају начин вршења радње (као што, као да, како, колико, него/но што, него/но да).

11. Обој кружић испред правилно написаних речи.

светлоплава, црвено-бели, српско-руски, Аустоугарска

Писање цртице (уз коју настаје полусложеница) обавезно је када треба обухватити значење обе речи између којих се цртица налази.

Црвено-бела мајица подразумева да мајица има две боје: црвену и белу.
Српско-руски речник подразумева да је двојезичан, односно да има и српске и руске речи.
Без цртице пишу се спојеви који подразумевају један појам.
Светлоплава мајица је једнобојна мајица, то је само нијанса плаве.
Западнословенски језици су једна група језика, од Западних Словена.

12. Напиши скраћенице следећих речи.

текуће године – т. г.
господин – г.
Република Србија – РС
нова ера – н. е.
професор – проф.
број – бр.

Чест модел **скраћивања** речи јесте коришћење првог слова (г. за господин, т. г. за текућу годину, н. е. за нову еру) или групе слова (бр. за број, проф. за професор) и у том случају писање тачке је обавезно јер указује да после тог слова или групе слова има још неких, тада изостављених слова.

13. Следеће речи напиши правилно писаним словима ћирилице.

Улица кнегиње Зорке
Булевар војводе Мишића
Основна школа „Свети Сава”
Смедеревска Паланка
Велика Морава

Улица/булевар саставни је део имена и пише се великим почетним словом када стоји на почетку назива после којег следи синтагма у генитиву (Од кога? Од чега?).

Улица кнегиње Зорке (Од кога – од кнегиње Зорке)

Булевар војводе Мишића (Од кога – од војводе Мишића)

Придев „основна” пише се великим почетним словом када је део назива институције: Основна школа „Свети Сава”. У овим случајевима прецизан назив установе увек се пише под наводницима.

У вишечланим називима градова свака реч пише се великим почетним словом (нпр. Смедеревска Паланка, Нови Сад, Доњи Милановац).

У вишечланим називима река једино се прва реч пише великим словом, а остале великим само уколико су властите именице. Пошто је Морава властита именица, мора се писати само: Морава.

14. Обој кружић испред реченице у којој је запета правилно употребљена.

● Као што смо се договорили, ја ћу спремити вечеру, а ти донеси пиће.

Када се зависна предикатска реченица нађе у **инверзији** (односно кад се појави на почетку реченице), мора се одвојити запетом од остатка реченице. Зато запету стављамо после „Као што смо се договорили”.

Запета се пише и испред супротних везника: а, али, но, него, већ.

15. Погледај следећу табелу назива и формула соли које се примењују у свакодневном животу, а затим одговори на постављена питања.

сода

NaCl

натријум-хидрогенкарбонат

У оваквом задатку веома је важно да добро повежеш информације које постоје у сваком делу табеле. Прво треба да погледаш у табели појам који се тражи, а онда да видиш и наслов сваке колоне. Нпр. Нађеш у табели натријум-карбонат (налази се у другој колони под називом *хемијски назив соли*), а потом погледаш у истом том реду податак који је у првој колони под називом *уобичајен назив соли*.

Колона је вертикална, а ред хоризонтални.

16. Прочитај текст о вулкану Етна из *Полиџикиној забавника*.

T, H, T, T

Прва информација је **тачна**, што се дословно наводи у тексту у шестом и седмом реду. Друга тврдња је **нетачна** јер се у тексту наводи да су у подножју Етне виногради. Трећа информација је **тачна** пошто се у тексту наводи да је Везув два и по пута слабији и мањи од Етне (па то подразумева да је Етна два и по пута јача и већа од Везува). Четврта информација је **тачна**, што се дословно проналази у четвртном реду текста.

17. О ком историјском догађају пева Милутин Бојић у *Плавој гробници*?

● Првом светском рату

„Плава гробница” Милутина Бојића односи се на Први светски рат, прецизније, она описује место на ком су похрањена тела наших јунака који су при повлачењу на Крф страдали. Плава гробница је и назив тог географског места, код грчког острва Крф на месту Видо, где су тела свих ратника бачена у море.

18. Поред назива дела упиши број који се налази испред имена књижевног лика који се у том делу појављује. Име једног лика је вишак.

4 Женидба Душанова

5. Дечак и пас

2. Кроз мећаву

1. Покондирена тиква

3. Мали Принц

Вишак је Благоје казанција (Све ће то народ позлатити).

Милош Војиновић је један од важнијих јунака народне епске песме „Женидба Душанова”. Он је, прерушен у Бугарче, ишао у Душанову сватовску поворку ка Латинима, а када је требало, за цара Душана прешао је све препреке које су Латини задавали и тако дошао до Роксанде, девојке којом је Душан требало да се ожени.

Андреас Сам је дечак који се веома лепо спријатељио с Дингом, псом господина Беркија, толико да су постали нераздвојни. Због селидбе, међутим, дечак је приморан да се одвоји од пса и после неког времена, из новог места, шаље писмо господину Беркију у ком га моли да псу прича о њему и много га поздравља.

Реља Кнежевић главни је јунак приповетке „Кроз мећаву”. Он са својим синовцем, дечаком од дванаест година, креће у сумрак с варошке пијаце, на којој су читав дан покушавали да продају краву, а нико их није питао ни колико кошта.

Евица је јунакиња комедије „Покондирена тиква”. Њена мама Фема умислила је да је nobлес и одлучила да Евицу неће удати за Василија, који јој је већ био изабраник.

Лисица је лик из романа „Мали принц”. Она га је научила шта значи *пријатељство*, односно дала му је важне лекције о љубави и пријатељству.

Благоје казанџија јунак је приповетке „Све ће то народ позлатити”. Он чека сина, повратника из рата, који се враћа као ратни инвалид.

19. Коју стилску фигуру уочаваш у подвученим деловима из песме *Свејли њробови* Ј. Ј. Змаја?

анафора

У примеру из песме *Свејли њробови* употребљена је стилска фигура **АНАФОРА**. Анафора је стилска фигура која представља понављање једне или више речи на почетку више узастопних стихова или реченица ако је текст у прози.

20. Обој кружић испред назива књижевног рода коме припада наведени одломак.

драма

Драму као књижевни род најлакше ћеш препознати због поделе текста по лицима (улогама).

**РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 18**

Прочитај одломак из комедије *Народни посланик* Бранислава Нушића, а затим одговори на захтеве.

ЈЕВРЕМ, ПРЕЂАШЊИ

ЈЕВРЕМ (улази забринут, пуни му џепови новина; чим уђе, даје знак Павки да уклони Даницу, а она да остане).

ПАВКА (разумела га је, па се okreће Даници): 'Ајде, оцу кафу!

ЈЕВРЕМ (после извесне паузе, пошто је размишљао мало): Овај... Павка... имам нешто важно да ти кажем...

ПАВКА: А ја опет теби...

ЈЕВРЕМ: Ама остави ти, ово што ја имам да ти кажем много је важније. Дакле, идем од јутрос ја чаршијом...

ПАВКА: Баш кад помену, а што, бога ти...

ЈЕВРЕМ: Та не прекидај ме!... Ето, сад морам опет из почетка. Дакле, идем ја јутрос чаршијом, а господин начелник, па тек мени спусти руку на раме, па вели...

ПАВКА: А, знам шта је, избори...

ЈЕВРЕМ: Ево ти сад, какви избори?

ПАВКА: Сећам се, знаш да ти је господин начелник спустио руку и прошле године кад су били општински избори.

ЈЕВРЕМ: Ама није то, него човек ме упита: како, како, газда-Јевреме?

ПАВКА: Па то је то што ти ја кажем. Чим се приближе избори, он тебе пита: како, газда-Јевреме? (спази му новине) Уосталом, што те и питам, кад ето ти пуни џепови новина?

ЈЕВРЕМ: То онако.

ПАВКА: Није онако, Јевреме. Знам ја тебе. Кад је онако, ти идеш у кафану, попијеш кафу и прочиташ новине. А и не читаш их, него само огласе. А кад дођу избори, ти набијеш новинама џепове па се зариијеш у њих, а дућан о клин.

ЈЕВРЕМ: Ех, ех... Ти опет претерујеш!

ПАВКА: Ама како претерујем! Па ето, откуда ти сад, у ово доба кући? Где је себе подне!

ЈЕВРЕМ: Дошао, знаш, да прочитам новине. Стигла, пошта, а у дућану ларма па не могу да читам.

ПАВКА: Ето. Је л' кажем ја! Оставио дућан да чита новине! Баш право да ти кажем, Јевреме, кад дођу ти избори, а мени чисто смркне.

ЈЕВРЕМ: Ето ти сад! А шта има теби да смркне?

ПАВКА: Тако. Не мили ми се. Да си ти као други људи, да одеш на дан избора па да гласаш, 'ајд', 'ајд'! Него се сав предаш и промениш, постанеш други човек. Дигнеш руке и од дућана и од куће.

ЈЕВРЕМ: Е, није него... Боље иди ти па ми скувај каву. Знаш како је, слађе ћу читати новине уз каву.

ПАВКА (полазећи): Добро, Јевреме. Ал' кажем ти не волим кад наиђу ти избори, па то ти је! (одлази)

1. Које карактеристике драме препознајеш у овом одломку?

- подела на сцене, призоре
- драмски сукоб
- приповедање у 2. лицу
- дидаскалије

Карактеристике драме које препознајемо у овом одломку јесу: **подела на сцене/призоре** (сцена или приказ најмањи је део драмске радње, то је промена која настаје с уласком нове личности на сцену или с изласком старе личности у току једног чина); **драмски сукоб** – основна тема драме јесте сукоб (у овој сцени у сукобу су Јеврем и Павка); **приповедање у 2. лицу** – драма се пише најчешће у 2. лицу јер је основни облик приповедања у драми дијалог (*Боље иди ти ја ми скувај каву.*); **дидаскалије** – драмски текст у заградама.

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из комедије *Народни посланик* Бранислава Нушића.

- Павка је по новинама, које је Јеврем имао у својим џеповима, схватила да је реч о изборима.
- Хумор у овом одломку заснива се на вербалном типу комике, тј. језичкој комици која проистиче из начина на који воде разговор главни ликови
- Јеврем упорно покушава Павки да објасни свој сусрет с начелником, међутим, она не разуме о чему он говори. **НЕТАЧНО!** Павка га разуме, али га све време прекида јер зна шта ће да јој каже.
- Павка је по новинама које је Јеврем имао у својим џеповима схватила да је реч о изборима. **ТАЧНО!** (*Па то је то што ти ја кажем. Чим се приближе избори, он тебе пита: како, изада-Јевреме? Уосталом, што те и пита, кад ето ти јуни џепови новина?*)
- Хумор у овом одломку заснива се на вербалном типу комике, тј. на језичкој комици која проистиче из начина на који воде разговор главни ликови. **ТАЧНО!** (*Ето. Је л' кажем ја! Оставио дућан да чита новине! Баш право да ти кажем, Јевреме, кад дођу ти избори, а мени чито смркне.*)
- Јеврем не дозвољава Даници да говори јер се плаши како би она могла да стане на страну његове жене Павке. **НЕТАЧНО!** Даница није присутна у овој сцени, па зато не учествује у разговору. (*Улази забринут, јуни му џепови новина; чим уђе, даје знак Павки да уклони Даницу, а она да остане.*)
- Главна тема овог одломка јесте живот људи у варошици негде у унутрашњости Србије. **НЕТАЧНО!** Тема одломка јесте Јевремов покушај да каже Павки своју жељу у вези с учествовањем на изборима. (*Сећам се, знаш да ти је још један начелник сисудио руку и прошле године кад су били оштински избори.*)

3. У понуђеном низу подвуци речи које имају дуг акценат:

Павка, љубав, сунце, зуб, глава

Акцент је посебно истицање слога у речи. Једна реч може имати само један акценат.

У **једносложним** речима могу стајати само силазни акценти.

Подели реч на слоге па ћеш лакше наћи решење.

4. Погледај табелу сугласника и сонаната, а затим одговори на постављена питања.

Ф

К, Х

Ц, Ђ, Љ, Њ, Ј

Звучни гласови у српском језику јесу:

а, е, и, о, у – вокали

м, љ, р, в, ј, л, н, њ – сонанти

б, г, д, ђ, ж, з, ц – шумни сугласници

По месту настанка сугласнике делимо на:

уснене (б, п, м, в, ф);

зубне (д, т, з, с, ц);

надзубне (л, р, н);

предњонепчане (ч, ђ, ж, ш, њ, ћ, љ, ј, џ);

задњонепчане (к, г, х).

5. Прочитај реченицу и одреди врсту подвучене речи.

● **придев**

Реч прошле јесте **ПРИДЕВ**. Придеви су променљиве речи које стоје уз именицу (заменицу, број), па род, број и падеж придева зависе од именице уз коју стоје. Придев прошле у реченици стоји уз именицу *јодине* (генитив, једнина, женски род). По значењу придеве делимо на: описне (добар, висок); присвојне (Мајин, градски); градивне (вунени, дрвени), временске (прошле, јутарњи) и месне (јужни, доњи).

6. Одреди у ком су падежу подвучене именице и значење тог падежа.

сунца – генитив, присвојно (посесивно, припадност)

кући – датив, правац кретања (усмереност)

маказама – инструментал, средство

а) Падеж именице сунце је генитив (једнине), а то се лако проверава тиме што се именица сунце измења по падежима:

номинатив: сунце

генитив: **сунца**

датив: сунцу

акузатив: сунце

вокатив: сунце

инструментал: сунцем

локатив: сунцу

Облик из реченице одговара само облику генитива једнине.

Значење падежа је присвојно (посесивно) јер одговара на питање Чији зраци?.

Генитив с присвојним значењем често може бити замењен присвојним придевом (зраци **сунца** – **сунчеви** зраци).

б) Прво ћемо реч *кућа* променити по падежима (у једнини, пошто је тако у реченици).

номинатив: кућа

генитив: куће

датов: **кући**

акузатив: кућу

вокатив: кућо

инструментал: кућом

локатив: **кући**

Због облика у реченици одговор може бити и датив и локатив. Ова два падежа увек имају исти облик, код именица било ког рода и у оба броја. У овом случају морамо научити предлоге који стоје с овим падежима.

Датив: 1) може стајати без предлога;

2) стоји с предлозима *к, ка, према, упркос, насупрот*.

Локатив: увек је с предлозима: *у, на, о, по, при*.

С обзиром на то да у својој реченици немаш ниједан предлог уз именицу *кућа*, долазиш до одговора да је реч о дативу.

Једно од значења датива јесте усмереност, односно правац кретања. То значење се добија постављањем питања: *КУДА идеш?*

в) Реч којој треба да одредимо падеж јесте: (те) *маказе* (множина).

номинатив: маказе

генитив: маказа

датов: **маказама**

акузатив: маказе

вокатив: маказе

инструментал: **маказама**

локатив: **маказама**

Коју год именицу да промениш по падежима у множини, ова три облика биће иста. Замисли да су ти падежи склопили ДИЛ да буду исти (Д = датив, И = инструментал, Л = локатив). У оваквом случају најбоље би било вратити именицу у једнину и тако закључити да ли је инструментал или датив/локатив. Ова именица има само облик множине (не постоји једна маказа), али да замислимо да постоји именица „маказа“, ова реченица би гласила: *Исекла је папир маказом*. То би одговарало облику инструментала, који је у једнини карактеристичан по наставцима *-ом/-ем*.

Једно од основних значења инструментала јесте значење средства, које се добија на питање: *ЧИМЕ нешто радиш?*

7. Одреди облик подвученог глагола.

Глаголски облик: *футур I*

Лице: прво (1.)

Грамматички број: једнина

Напомена: Уколико ученик на (другој) линији поред грамматичке категорије лица, тачно напише и категорију грамматичког броја, такав одговор се признаје.

Знаш како је, слађе ћу читати новине уз каву.

1. Глаголски облик: **ФУТУР 1**

2. Лице: **ПРВО (1.)**

3. Граматички број: **ЈЕДНИНА**

Футур 1 личан је и сложен глаголски облик који казује радњу, стање или збивање које ће се десити у будућности. Гради се од краћег (ненаглашеног, енклитичког) облика помоћног глагола хтети у презенту и инфинитива глагола. Глаголи који се у инфинитиву завршавају на -ти могу се писати двојачко: састављено и одвојено; глаголи који се у инфинитиву завршавају на -ћи пишу се само одвојено (ћу доћи / доћи ћу). Промена глагола ЧИТАТИ у футуру 1. по лицима.

једнина	множина
ћу читати / читаћу	ћемо читати / читаћемо
ћеш читати / читаћеш	ћете читати / читаћете
ће чита ти / читће	ће читати / читаћете

8. Напиши које су врсте напоредних односа заступљене међу предикатским реченицама.

супротни

раставни

закључни (саставни)

Врсте напоредних односа јесу:

саставни (и, па, те, ни, нити), **супротни** (а, али, но, него, већ), **раставни** (или, воља, било), **закључни** (дакле, према томе, сигурно, можда), **искључни** (само, једино, само шта, једино што).

9. Одреди службу (функцију) подвучене речи.

граматички субјекат

Јевреме, кад дођу ти избори, а мени чисто смркне.

Подвучена реч избори у реченици врши службу (функцију) **ГРАМАТИЧКОГ СУБЈЕКТА**. Субјекат је реченични члан којим се исказује вршилац радње, односно носилац стања. У служби субјекта најчешће је именица (именичка синтагма). Граматички субјекат је увек у номинативу (једнине или множине). (КО кад дође? – ИЗБОРИ).

10. Одреди врсту синтагме подвучене у следећој реченици.

именичка синтагма

Уосталом, што те и питам, кад ето ти пуни џепови новина – **ИМЕНИЧКА СИНТАГМА**. Врсту синтагме одређујемо на основу врсте главне речи синтагме. У овој синтагми главна реч је ЏЕПОВИ, а то је именица.

11. За историју српског књижевног језика веома је важна 1839. година.

● Вук одустаје од ијекавског јотовања гласова Д и Т.

За историју српског књижевног језика веома је важна 1839. година јер те године Вук одустаје од ијекавског јотовања гласова Д и Т.

12. Обрати пажњу на писање црте, цртице и генитивног знака, па обој кружиће испред правилно употребљених правописних знакова.

Застава Украјине има два жуто-плава поља.

Лаза Лазаревић (1851–1890) рођен је у Шапцу, школовао се у Београду и Берлину.

Затворена је ваздушна линија Београд–Минск.

Ја сам сâм са празним папиром.

Цртица се користи за обележавање односа између одређених појмова, нпр. између две или више боја (жуто-плава застава).

Црта може бити примакнута или одмакнута. Примакнуту црту (то је црта која се налази између два појма, од којих није удаљена белинама) користимо за неке релације (линија Београд–Минск, или воз Београд–Суботица), као и за означавање временског размака „од до (1851–1890. у смислу: Живео је од 1851. до 1890. године.).

Генитивни знак користи се на последњем слогу (самогласнику) у речи само у случајевима када би се без њега та реч могла тумачити и другачије, односно имати и неко друго значење. Нпр. Ја сам сам неће лепо изгледати јер двапут има исти гласовни склоп с а м, па се на придев сам ставља генитивни знак.

Честа употреба генитивног знака, осим овог, среће се код именица којима су исти облици генитива јединине и генитива множине (побуна народа и побуна народâ).

13. У следећим реченицама подвуци све речи које треба написати великим почетним словом.

Зграда народне библиотеке србије недавно је реновирана.

Ученици филолошке гимназије у београду постижу одличне резултате на такмичењима.

Роман на дрини ђуприја иве андрића, добитника нобелове награде, мој је омиљени роман.

Називи институција пишу се великим почетним словом. Уколико је назив установе вишечлан, само се прва реч пише великим словом, а остале малим, осим ако нису властите именице (Народна библиотека Србије, Филолошка гимназија).

Називи географских појмова (градови, реке) пишу се великим почетним словом (Београд, Дрина).

Наслови дела пишу се великим почетним словом (На Дрини ђуприја).

Имена и презимена пишу се великим почетним словом (Иво Андрић).

14. У следећим реченицама заокружи погрешно написане речи.

Он је преводиоц са немачког језика.

Стајала је три метара од мене.

Упознао сам све милицине другарице.

У овом задатку од тебе се очекује да препознаш три правописна правила.

1. **Именице на -лац.** То су именице попут: мислилац, делилац, ронилац, преводилац, слушалац, гледалац и сл. Оне имају Л само у номинативу једнине и у генитиву множине. У свим осталим падежима уместо Л налази се О (извршена је гласовна промена Л у О).

Падеж	Једнина	Множина
Номинатив	преводи лац	преводи оци
Генитив	преводи оца	преводи лаца
Датив	преводи оцу	преводи оцима
Акузатив	преводи оца	преводи оце
Вокатив	преводи оче	преводи оци
Инструментал	преводи оцем	преводи оцима
Локатив	преводи оцу	преводи оцима

2. Уз број 1 стоји увек номинатив једнине (један метар).

Уз бројеве 2, 3, 4 стоји облик који је исти као генитив једнине (два/три/четири метра).

Уз бројеве веће од 5 стоји облик генитива множине (пет / шест / десет / двадесет седам метара).

3. **Именице на -ица.** То су именице: Милица, Даница, учитељица, наставница и сл. При својни придеви настали од тих именица обавезно имају Ч уместо Ц: Миличин, Даничин, учитељичин, наставничин. Једини изузетак од тог правила јесте када имамо Ч у именици испред Ц (не Сунчичин, него остаје ц Сунчицин).

15. У одломку из комедије *Народни посланик Бранислава Нушића* подвуци све дидаскалије.

ЈЕВРЕМ (улази забринут, пуни му цепови новина; чим уђе, даје знак Павки да uklони Даницу, а она да остане).

ПАВКА (разумела га је, па се окреће Даници): 'Ајде, оцу кафу! ЈЕВРЕМ (после извесне паузе, пошто је размишљао мало): Овај... Павка... имам нешто важно да ти кажем...

Дидаскалије представљају додатни део драмског текста који јунак не изговара, већ служи читаоцима или редитељу како би сазнали нешто о одевању јунака, његовим покретима, изразима, осећањима. Дидаскалије препознајеш по томе што су увек записане другачијим фонтом (курзивом – косим словима) и у загради.

16. Ко је аутор приповетке *Кањош Мацедоновић*?

Стефан Митров Љубиша

Урош Петровић	<i>Зајонетина поштраја</i>
Петар Кочић	<i>Кроз међаву</i>
Бранислав Нушић	<i>Хајдуци, Аутиобиографија, Пути око светиа</i>
Стефан Митров Љубиша	<i>Кањош Мацедоновић</i>

17. Испод сваког одломка напиши коју форму (облик) приповедања у њему препознајеш.
дијалог; нарација

Постоје четири основна облика казивања:

дијалог – разговор два лица, размењивање реченица између два саговорника;

монолог – лик (јунак) говори сам – *унућрашњи монологи* (размишљање);

нарација (приповедање) – приповедач казује неки догађај или неко дешавање;

дескрипција (описивање) – приповедач описује изглед неког јунака, природе, простора...

18. Коју стилску фигуру уочаваш у подвученим речима из поеме *Ђачки расџанак* Бранка Радичевића?

апострофа

Ој Дунаво, ти ме не утопи... Подвучене речи пример су стилске фигуре **АПОСТРОФЕ**. Апострофа је стилска фигура у којој се лирски субјекат директно (у вокативу) обраћа неком појму (живом или неживом бићу, појму из природе, предмету и сл.).

19. Прочитај песму *Наслеђе* Милана Ракића и одговори на захтев.

Мотив родољубља доведен је у везу са наслеђем, којим се лирски субјекат поноси.

Славну прошлост својих предака лирски субјект користи да укаже како прошлост утиче на садашњост.

Синтагма „сурово дрво” јесте метафора за самог лирског субјекта, за његов живот; контраст томе јесте воће – метафора за све лепе, родне, срећне ствари у животу.

Мотив родољубља повезан је с наслеђем којим се лирски субјекат поноси. **ТАЧНО!** Причајући о наслеђу лирски субјекат говори о родољубљу и поносу на своје претке (*Крв њредака мојих, јуначких и њрубих...*).

Лирски субјекат доживљава наслеђе као терет за будуће генерације. **НЕТАЧНО!** Ниједан стих у песми не говори да је наслеђе терет – напротив.

Славну прошлост својих предака лирски субјекат користи да укаже како прошлост утиче на садашњост. **ТАЧНО!** Лирски субјекат истиче ту повезаност садашњости с прошлосту, с нашим коренима. (*Јер у мени њече крв, њредака моји!*).

Синтагма „сурово дрво” јесте метафора за самог лирског субјекта, за његов живот; контраст томе јесте воће – метафора за све лепе, родне, срећне ствари у животу. **ТАЧНО!** (*Да на ово сџаро и сурово дрво... Накалемим најзад блајородно воће...*)

20. Прочитај строфу из песме *Јабланови* Јована Дућића и одговори који је главни мотив у наведеним стиховима.

јабланови

Главни мотив у песми *Јабланови* Јована Дућића јесу **ЈАБЛАНОВИ**. Мотиви *жуџој месеца, ноћи* и *снова* само су послужили песнику да нам приближи, опише главни мотив јабланова.

**РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 19**

Прочитај одломак из дела *Тајансџвени сџранац* Марк Твена, а затим одговори на захтеве.

Нас тројица дечака били смо увек заједно и тако је било још од колевке, волели смо се од самог почетка, и та љубав постајала је временом све дубља. Николас Бауман био је син главног судије месног суда; Сепи Волмајер, син гостионичара прве сеоске крчме „Златни јелен”, која је имала леп врт са сеновитим дрвећем све до обале реке и чамце који су се могли унајмити за возњу по реци; а трећи сам био ја – Теодор Фишер, син прквеног оргуљаша, који је уз то био и вођа сеоских свирача, учитељ свирања на виолини, композитор, општински убирач пореза, црквењак и на друге начине користан грађанин, кога су сви поштовали. Брда и шуме смо знали исто тако добро као што су их и птице знале, пошто смо по њима скитали кад год смо били беспослени – или бар онда када се нисмо купали, пецали, возили се у чамцу или кад смо се играли на леду или се санкали низ брегове.

А било нам је дозвољено и оно што је мало коме било допуштено – могли смо да улазимо у врт замка. И то зато што нас је волео најстарији слуга у замку – Феликс Брант; често смо одлазили ноћу тамо да нам он прича о старим временима и чудним доживљајима. /.../ Ако би наишла олуја, он би нас задржао сву ноћ; док би напољу грмело и севало, причао би нам о духовима и о свим могућим страхотама, о биткама и о убиствима, о мучењима и о сличним стварима, па нам је код њега било угодно и пријатно; а он је углавном причао оно што је сам доживео и искусио. У своје време он је видео много духова, вештица и чаробњака; једном је у поноћ, по страшној олуји у планинама залутао и при бљеску муње угледао Дивљег ловца како бесно језди на вихору, а његови сабласни пси га јуре кроз усковитлане облаке. /.../

Он нас је храбрио да се не плашимо натприродних појава као што су сабласти и говорио нам је да оне не чине никаква зла, да само околу лутају зато што су усамљене и очајне па траже пажњу и саосећање; тако смо се ми временом ослободили страха, па смо чак силазили с њим ноћу у уклету одају тамница у подрумима замка. Феликс нас је толико био научио да се не плашимо да скоро нисмо ни задрхтали. /.../ После таквих причања једне мајске ноћи, ујутро смо устали, обилно доручковали с њим, па смо онда пошли, прешли преко моста и кренули улево у брда до шумовитог врха брежуљка, нашег омиљеног места; тамо смо се испружили на траву у хладовини да се одморимо. /.../ Ускоро, из шумарка дошета до нас један младић, седе и поче пријатељски да прича као да нас одавно познаје. Ми нисмо одговарали, пошто је он био туђинац, а нисмо били навикли на непознате људе и стога смо се устезали пред њима. На себи је имао ново и добро рухо*, и био је леп, а имао је пријатно лице и пријатан глас; био је једноставан, мио и неусиљен, а не туњав, неспретан и стидљив као остали младићи. Желели смо да се с њим спријатељимо, али нисмо знали како бисмо то почели. Помислих на лулу, питајући се да ли ће он схватити као пажњу ако му понудим да припали. Али присетих се да немамо ватре, и стога сам био разочаран и ражалошћен. Он ме весело и задовољно погледа, па рече: „Ватре? Ох, то је лако; ја ћу је створити.”

.....
*рухо – одело, гардероба

1. Ко је приповедач у одломку?

- Теодор Фишер

Приповедач у одломку јесте **Теодор Фишер**. (...а трећи сам био ја – Теодор Фишер.)

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела *Тајанствени странац*, Марка Твена.

- Тројицу дечака заинтересовао је необични тајанствени странац који им се пријатељски придружио на брежуљку.
- Захваљујући слуги Феликсу Бранту, дечаци су могли слободно да улазе у врт замка и да тамо проводе неко време.
- Слуга Феликс Брант је ослободио дечаке страха, говорећи им да се не плаше натприродних појава, да се не плаше сабласти јер су оне само усамљене и очајне, па зато бесциљно лутају.
- Тројицу дечака заинтересовао је необични тајанствени странац који им се пријатељски придружио на брежуљку. **ТАЧНО!** (*Ускоро, из шумарка дошећа до нас један младић, седе и поче пријатељски да прича као да нас одавно познаје.*)
- Дечаци су отишли у шуму јер су сазнали да се тамо налази неки тајанствени младић који зна да ствара ватру. **НЕТАЧНО!** (*Дечаци су отишли до свог омиљеног брежуљка да се одморе. (После таквих причања једне мајске ноћи, ујутро смо устали, обилно доручковали с њим, па смо онда пошли, прешли преко моста и кренули улево у брда до шумовитој врха брежуљка, нашеј омиљеној месту; тамо смо се исцрпујили на траву у хладовини да се одморимо.)*)
- Тројица дечака, иако рођена у истом месту и истих су година, нису била пријатељи из најранијег детињства. **НЕТАЧНО!** (*Дечаци су од најранијег детињства били пријатељи. (Нас тројица дечака били смо увек заједно и иако је било још од колевке, волели смо се од самој почетка, и та љубав постала је временом све дубља.)*)
- Захваљујући слуги Феликсу Бранту, дечаци су могли слободно да улазе у врт замка и да тамо проводе неко време. **ТАЧНО!** (*А било нам је дозвољено и оно што је мало коме било допуштено – моли смо да улазимо у врт замка. И то зато што нас је волео најстарији слуга у замку – Феликс Брант...*)
- Слуга Феликс Брант ослободио је дечаке страха, говорећи им да се не плаше натприродних појава, да се не плаше сабласти јер су оне само усамљене и очајне, па зато бесциљно лутају. **ТАЧНО!** (*Он нас је храбрио да се не плашимо најприродних појава као што су сабласти и говорио нам је да оне не чине никаква зла, да само около лутају зато што су усамљене и очајне па израже њих и саосећање...*)

3. Одреди облик подвученог глагола.

Глаголски облик: аорист

Лице: прво (1.)

Грамматички број: једнина

Напомена: Уколико ученик на (другој) линији поред граматичке категорије лица, тачно напише и категорију граматичког броја, такав одговор се признаје.

Али присетих се да немамо ватре...

1. Глаголски облик: **АОРИСТ**
2. Лице: **ПРВО (1.)**
3. Граматички број: **ЈЕДНИНА**

Аорист је личан и прост глаголски облик. Казује радњу, стање или збивање које се десило тренутак пре говорења, у блиској прошлости. Гради се од инфинитивне (аористне) основе и наставака, најчешће свршених глагола.

Промена глагола ПРИСЕТИТИ СЕ у аористу по лицима.

Једнина	Множина
присети х се	присети смо се
присети/ се	присети сте се
присети/ се	присети ше се

4. На празна места упиши сугласнике Н или М. Води рачуна о правилном писању тих речи.

ваНбрачни, боМбона, маскеНбал, страНпутица, стаМбени, зелМбаћ

У **сложеницама** у којима се први део завршава са Н, а други део сложенице почиње са Б и П нема **једначења сугласника по месту творбе** (одступа се од једначења).

Нпр. Један + пут = једанпут.

5. Одреди којој врсти припадају подвучене речи у следећим реченицама. Обој кружић испред тачног одговора.

ван – прилог
врх – именица
дуж – предлог
више – прилог

Прилози су непроменљиве речи које стоје уз глаголе и одређују их по месту, количини, времену, узроку и начину.

Именице су променљиве самосталне речи које означавају имена бића, предмета и појава.

Предлози су речи које стоје уз именске речи у зависним реченицама.

Придеви су несамосталне речи које стоје уз именице и слажу се с њима у роду, броју и падежу.

6. Одреди прецизно (службу) функцију подвучених реченичних чланова.

Ученици наше школе – граматички субјекат
Зимовање – прави објекат
на Копаоник – прилошка одредба за место
људи – логички субјекат
Почели су да се спремају – (глаголски сложен) предикат

Граматички субјекат увек је у номинативу (вршилац радње).

Прави објекат – налази се уз прелазни глагол и добија се на питање у акузативу без пред-

лога Кога?/шта?.

Прилошка одредба за место добија се као одговор на питања Где?/Куда?/Одакле?.

Логички субјекат налази се у генитиву (не/постојање појма) или у дативу и акузативу (носилац стања).

Сложен предикат – може бити глагол непотпуног значења + да + презент или глагол непотпуног значења + инфинитив. Глаголи непотпуног значења јесу: моћи, морати, смети, требати, почети, наставити, престати.

7. Одреди врсту подвучене зависне реченице

● узрочна

Ми нисмо одговарали, пошто је он био туђинац, а нисмо били навикли на непознате људе и стога смо се устезали пред њима.

Подвучена реченица је **УЗРОЧНА**. Узрочне реченице су зависне реченице којима се казује узрок вршења радње главне (управне) реченице – **ЗАШТО?** Везници су: јер, пошто, зато што, будући да и сл.

8. У следећем низу обој кружић испод именица које имају само једнину (singularia tantum).

жбуње, Београд, цвеће

Сингуларија тантум – значи да именица има само облик једнине.

То су: властите именице, збирне именице, градивне именице, неке мисаоне именице (здравље, нада, снага, туга).

9. Следеће бројеве напиши речима.

XI – једанаести; 653 – шестсто педесет (и) три;

17. седамнаести; 54 – педест (и) четири

Редни бројеви означавају које је нешто по реду. У вишечланим бројевима само последњи број је редни. Римски бројеви такође су редни. Редни бројеви (арапски) пишу се с тачком на крају.

Основни бројеви означавају колико има појединачних узетих појмова означених именицом уз коју стоје.

10. Упиши запете тамо где је потребно.

Заиста сматрам, господине Јефтићу, да је Флекица одличан пас чувар, најбољи од свих. Госпођа Ивановић, моја разредна, успешно решава све проблеме у одељењу.

Писање запета често је условљено граматиком, па се у овом случају од тебе очекује да препознаш вокатив и апозицију, које увек мораш одвајати запетама од остатка реченице.

1) *Господине Јефтићу* јесте вокатив јер му се особа директно обраћа.

2) *Најбољи од свих* и *моја разредна* јесу две додатне информације о бићима на која се односе – прва на пса Флекицу, а друга на госпођу Ивановић.

11. Обој кружић испред реченице која није написана према правописним правилима.

● Желели би смо да летујемо заједно са вама.

Аорист глагола бићи по лицима гласи: (ја) бих, (ти) би, (он, она, оно) би, (ми) бисмо, (ви) бисте, (они, оне, она) би. Увек се пише као једна реч.

Писање **футура првог** зависи од наставка инфинитива датог глагола. Код глагола који се завршавају на -ти (купити, радити, спавати...) помоћни глагол (ћу, ћеш, ће...) пише се увек спојено с глаголом (купићу, радићеш, спаваће...). Код глагола који се завршавају на -ћи (доћи, рећи, пећи), помоћни глагол пише се одвојено од глагола (доћи ћу, рећи ћеш, пећи ће...).

12. Године 1847. објављена су четири дела на српском народном језику, па се та година сматра годином победе Вукових реформи. Напиши називе тих дела и имена аутора.

1. Горски вијенац, Петар Петровић Његош
2. Песме, Бранко Радичевић
3. Превод Новог завјета, Вук Ст. Караџић
4. Рат за српски језик и правопис, Ђура Даничић

Вук Караџић увео је народни језик у књижевност, односно створио књижевни језик на основи народног, реформисао је азбуку, заступајући правило „пиши као што говориш” и у њу увео шест нових слова. Такође је реформисао правопис, где је заступао идеју да треба писати онако како се изговара (тада се пише српски, а не србски). Његови противници, односно они који нису веровали у његову реформу говорили су да није могуће у писаној речи различитог садржаја и намене (нпр. књижевности, филозофским, научним или црквеним делима) спровести такву реформу јер његов језик за то није био погодан. Важније од тога, Вук је имао присталице, оне који су веровали у његову реформу и почели да је спроводе. Тако 1847. тројица присталица и Вук објављују дела у којима спроводе реформу и тако указују свима да се Вукова реформа може применити на све планове писане речи.

Вук Караџић превео је *Нови завјет* (црквени текст), Бранко Радичевић објавио је збирку песама „Песме” (књижевност), Петар Петровић Његош објавио је „Горски вијенац” (књижевно дело мисаоне и филозофске садржине) и Ђуро Даничић објавио је „Рат за српски језик и правопис” (научно дело – лингвистика).

13. Шта значи када кажемо да некога познајемо од колевке?

● Познајемо га од детињства.

Када кажемо да некога познајемо од колевке, то значи да га познајемо од детињства. (Од колевке па до гроба најлепше је ђачко доба.)

14. Прочитај следеће текстове, а затим обој кружић испред тврдње која се односи на оба текста.

● Жирафе су дружељубиве животиње.

Да бисмо неку од понуђених информација означили као тачну, мора се појавити у оба текста. Само информација да су жирафе дружељубиве животиње може се пронаћи у оба тек-

ста (У првом тексту се то наслућује јер жирафе воле пажњу гостију хотела, а у другом се каже: „Оне су веома друштвене животиње.”). Информације да жирафе спавају веома мало и да трче брзином од 40 километара на час добијамо само из другог текста, док информацију да жирафе траже пажњу људи и да се лако размазе добијамо из првог текста.

15. Прочитај два текста о Вуку Бранковићу. Испод сваког текста напиши да ли је у њему Вук Бранковић приказан као историјска личност или као књижевни лик.

1. књижевни лик; 2. историјска личност

Иако у књижевности често као јунаке имамо истините историјске личности, њихово представљање у књижевном тексту не мора бити одраз истинитих информација које о њима историја пружа. Осим тога, начин представљања личности у књижевном тексту и у историјским списима није исти: књижевност је лепа писана реч обавијена осећањима, субјективношћу, једним погледом на свет (ауторовим), док су историјски списи увек искључиво објективни и представљају личности и догађаје онаквима какви су заиста били.

У првом тексту, у ком је Вук Бранковић приказан као књижевни јунак, примећујемо да је окарактерисан као издајник, што је историјски нетачан податак. У другом тексту, где је Вук Бранковић приказан као историјска личност, објективно се указује на његову функцију унутар Србије 14. века, на његову функцију на Косову током боја, без икаквих субјективних оквира.

16. Који се интернационални мотив јавља као основни мотив песме *Женидба Душанова*?

женидба са препрекама

Интернационални мотив је онај мотив који се може појављивати не само у једном делу већ у многим. У *Женидби Душановој* то је мотив женидбе с препрекама.

У песми се говори о женидби српског цара Душана и свим препрекама на које је он наилазио и које је морао да пређе не би ли дошао до своје изборнице.

Интернационални мотив *узиђивање жрџиве у трађевину* јавља се у народној епској песми *Зидане Скадра*, а интернационални мотиви *муж на свадби своје жене* и *дубокодишње ројство* јављају се у народној епској песми *Ројство Јанковић Стојана*.

17. Којој књижевнонаучној врсти припада следећи одломак?

дневник

Књижевнонаучне врсте јесу: **аутобиографија** (када писац пише о свом животу), **биографија** (када писац пише о нечијем животу), **путопис** (када писац описује пределе које обилази), **мемоари** (када писац пише о неком посебном догађају из свог живота) и **дневник** (када писац пише о свом животу свакодневно или у одређеном интервалу). У горњем углу дневника увек стоји напомена о датуму на који се дати догађај односи.

18. Коју врсту описа препознајеш у следећем одломку?

ентеријер

Опис (дескрипција) један је облик казивања, односно начин на који се текст исказује.

Постоје четири врсте описа:

- 1) портрет (опис неког јунака);
- 2) пејзаж (опис природе);
- 3) ентеријер (опис унутрашњости неке просторије);
- 4) екстеријер (опис спољашњости неке зграде, неког објекта).

19. Које две **стилске фигуре** уочаваш у реченици из приповетке *Све ће што народ поглавиши* Лаза Лазаревић?

- епитет
- поређење

И најзад просуше се тихе, крупне сузе, као мајска киша.

У овој реченици препознајемо две стилске фигуре: **ЕПИТЕТ** – реч која стоји уз именицу и ближе је описује (*тихе, крувне, мајска*) и **ПОРЕЂЕЊЕ** – када се пореде два појма по сличности, заједничкој особини; препознаје се по поредбеној речци као попут, налик (*крувне сузе, као мајска киша*).

20. На основу наведених стихова препознај назив дела и име аутора, а затим одреди књижевни род и књижевну врсту.

Отаџбина, Ђура Јакшић, лирика, лирска песма (родољубива)

Песму *Отаџбина* написао је Ђура Јакшић.

Лирика се као књижевни род најчешће препознаје по својој структури – према стиховима и строфама. Осим тога морамо препознати и друге њене особине: осећајност, субјективност, ритмичност, мелодичност и сликовитост. Ова наша песма пуна је осећања и љубави према својој домовини, према Србији. Зато је по врсти родољубива.

**РЕШЕЊА ПРИПРЕМНИХ ТЕСТОВА ИЗ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ТЕСТ ♦ 20**

Прочитај одломак из дела *Житије Светиој Симеона Светог Саве*, а затим одговори на захтеве.

Много је времена прошло откако је 37 година сачувао државу у моћи и снази, непобедиву и неповређену са свих страна, а његова племенита деца одгајана су у побожности и чистоти.

О његовој владавини и његовој држави нисмо писали по реду, шта смо чули и видели, да не бисмо умножавали речи. Јер једини Бог зна, и то није сакривено од људи, колики је био његов подвиг за нас и за људско незнање, овај блаженопочивши муж, наш господар и учитељ, који има Соломонову мудрост, Давидову кротост, Јосифову доброту; диван и страховит владар владара и господар над господом, и, поједностављено речено, нико други му неће бити раван. Зато ћу укратко објаснити ово, да не бих дуплирао писање. /.../

Јер овај као млађи међу свом браћом и најмлађи, и, просто рећи, видевши немоћ своје природе и умножење грехова својих, учини као и блудни син, оставивши доброга оца и господина, и блажену матер госпођу своју, и благородну, нећу казати браћу, већ господаре своје, и обнажи све безумљем својим. /.../

Због овога блаженопочивши отац господин Симеон пожелеле да оде на Свету Гору, да потражи одбегло јагње као пастира доброг, и узме га на раме и принесе Оцу своме и својој вољи, и да добије награду од Бога што се удаљио од својих, да би испунио другу жељу срца свога и да пронађе своје љубљено и заблудело јагње. /.../

И он, блажени, дође на Свету Гору 2. новембра. Богоносни и преподобни оци, који су живели у Светој Гори, примили су га са радошћу и великом чашћу. Најпре се уселио у манастир Ватопед, јер је тамо нашао своје жуђено, заведено јагње; и пољубивши га и узевши га на раме, како му је одговарало, и ставивши га у своју службу. /.../

Седмог дана месеца фебруара, његова преподобна старост почела је мало да слаби. И одмах ме позва блажени старац господин Симеон, недостојног и умањеног у свему, и стаде ми тихо говорити свете, часне и слатке речи:

– Чедо моје слатко и утехо старости моје, сине, слушај речи моје, пригни своје ухо мојим речима и нека не пресуше извори живота твога, чувај их у срцу свом. Јер они су живот свима који их налазе. Чувај своје срце, јер од њих су почеци живота. Одбаци од себе груба уста, и нека твоје очи буду усмерене на оно што је праведно. Право ходи ногама својим и исправљај путеве своје. Не скрећи ни десно ни лево, јер Бог зна путеве који су на десној страни, а они на левој страни су покварени, а ти учиш шта је исправно, и нека твој ход буде у миру, да сачуваш моју добру мисао, и осећање усана мојих кажем ти.

Чедо моје слатко и утехо старости моје, сине, слушај речи моје, пригни своје ухо мојим речима и нека не пресуше извори живота твога, чувај их у срцу свом. Јер они су живот свима који их налазе. Чувај своје срце, јер од њих су почеци живота. Одбаци од себе груба уста, и нека твоје очи буду усмерене на оно што је праведно, лево, јер Бог зна путеве који су на десној страни, а они на левој страни су покварени, а ти учиш шта је исправно, и нека твој ход буде у миру, да сачуваш моју добру мисао, и осећање

усана мојих кажем вам. Чувај, сине, закон оца свога, не одбаци казну матере своје. Сине мој, послушај ме сада и биће благословен, јер благословен је муж који ме слуша и човек који се држи путева мојих. Не мешај се са безумнима. Тражи мудро сти да живиш. Уразуми сведочанства. Јер ко укорава зле, одрећи ће се мудраца, а праведник ће га и даље примати од светих је разум, а разумети закон је добра мисао, јер ћеш са овим добрим обичајем дуго живети и године ће ти се продужити.

1. Шта значи реч житије?

- биографија

Реч житије значи **БИОГРАФИЈА** (хагиографија), дело у коме се описује живот светаца.

2. Обој кружиће испред тврдњи које се односе на одломак из дела *Житије Светиої Симеона Светог Саве*.

- Стефан Немања је имао три сина – најстарији био је Вукан, средњи син је био Стефан и најмлађи је био Растко, који је замонашењем добио име Сава.
- Сава је житије свог оца написао јасним и разумљивим језиком, иако је у делу преузео многе асоцијације и метафоре из Библије.
- Причајући о животу свог оца, Сава је причу оплеменио топлим осећањима и блиским односом између оца и сина.
- Свети Сава у овом одломку говори о свом брату Стефану Немањи, родоначелнику српске владарске династије Немањића и великом жупану. **НЕТАЧНО!** Говори о свом оцу Стефану Немањи, који је био велики жупан и родоначелник династије Немањић. Симеон је духовно/црквено/монашко име Стефана Немање. Име Симеон добио је по замонашењу.
- Стефан Немања имао је три сина – најстарији био је Вукан, средњи је био Стефан и најмлађи Растко, који је замонашивши се добио име Сава. **ТАЧНО!** (*Овај наш блажени ѿсѿодин Симеон имао је три сина. Један од најмлађих – не моју да га назовем сином, већ робом...*)
- Пишући о свом оцу, Сава нам говори само о времену после његовог замонашења у манастиру Ватопед на Светој гори. **НЕТАЧНО!** Сава говори о животу свог оца пре замонашења, када је био велики жупан, и после замонашења, када је био монах. (*Много је времена прошло ошкакко је 37 година сачувао државу у моћи и снази, нейобедиву и нейовређену са свих сѿрана, а његова ѿленииѿа деца одѿајана су у ѿбожностѿи и чистѿошѿи. О његовој владавѿини и његовој државѿи нисмо ѿисали ѿо реду, шѿѿа смо чули и видели, да не бисмо умножавали речи.*)
- Сава је житије свог оца написао јасним и разумљивим језиком, иако је у делу преузео многе асоцијације и метафоре из Библије. **ТАЧНО!** (*...овај блаженоѿочивши муж, наш ѿсѿодар и учѿшељ, који има Соломонову мудросѿѿ, Давидову крошѿосѿѿ, Јосифову добротѿу;*)
- Причајући о животу свог оца, Сава је причу оплеменио топлим осећањима и блиским односом између оца и сина. **ТАЧНО!** (*Чего моје слаѿѿко и ушѿехо сѿтаросѿѿи моје, сине, слушај речи моје, ѿриѿни своје ухо мојим речѿима и нека не ѿресуше извори живошѿа ѿвоѿа, чувај их у срѿцу свом.*)

3. Обој кружић испод тросложних речи.

- црквица
- очеви

Тросложне речи су речи које садрже три слога. Слог је део речи који се изговара једним испуштањем ваздуха. Носиоци слога су самогласници (а, е, и, о, у), а понекад и сонанти (р, л, н). Дакле, тросложне речи јесу: црк-ви-ца; о-че-ви.

4. Поред сваке речи напиши која је гласовна промена у њој извршена.

ћевабџиница – једначење сугласника по звучности

машем – јотовање

тврђим – јотовање

смишљен – јотовање, једначење сугласника по месту творбе (изговора)

деоба – промена Л у О

Једначење сугласника по звучности – два сугласника неједнаке звучности када се нађу један до другог, једначе се тако што први сугласник у низу прелази у свој парњак.

Јотовање је гласовна промена у којој зубни сугласници т, д, с, з, надзубни л, н и задњонепчани сугласници к, г, х са сугласником ј дају предњонепчане ђ, њ, ш, ж, ч, љ, њ, а уснени сугласници б, п, м, в са сугласником ј дају сугласничке групе пљ, бљ, мљ и вљ.

Једначење сугласника по месту изговора, тј. по месту творбе зубни сугласници с и з испред предњонепчаних ш и ж, надзубно н испред б или п прелазе у м.

Прелазак л у о врши се на крају речи или слога.

5. У следећим реченицама подвуци све глаголе и одреди у ком су глаголском облику.

(Попуни табелу као што је започето.)

је дувао – перфекат; наносио – (крњи) перфекат;

бејаху прекрили – плусквамперфекат;

Помислио сам – перфекат; будем ишао – футур II;

нећемо стићи – футур I; дођемо – презент

Перфекат – означава радњу која се (из)вршила пре тренутка говора.

Крњи перфекат облик је перфекта без помоћног глагола, радни глаголски придев преузима улогу перфекта.

Плусквамперфекат (давно прошло време) показује прошлу радњу која се десила пре неке друге прошле радње.

Презент је садашње време – означава радњу која се врши у тренутку говора.

Потенцијал – означава могућност, жељу, намеру да се нека радња (из)врши.

Инфинитив – основни облик глагола – неодређени је глаголски облик који само именује радњу.

6. Предлог С(А) упиши тамо где је потребно, а где није, остави празно место.

Путовали смо__ возом до Бара, а одатле __колима до хотела.

Шетала сам СА сестром цело поподне.

Кад сам га питала зашто је то урадио, слегао је__раменима.

Зимски распуст провео је СА својим братом и СА псом на Гочу.

Папириће смо исекли__ маказама, а цртеж обојили __ бојицама

Инструментал је зависни падеж који се употребљава с предлогом с(а) када казује друштво или без предлога када има значење средства.

7. Подвучи префиксе у следећим речима:

ПОВЕЛИКИ, ОБЛЕТЕТИ, СКРЕНУТИ, НЕЗНАЊЕ, БЕЗБЕДАН.

Префиксалне творенице су речи које су настале додавањем префикса на целу полазну (мотивну) реч.

префикс + реч / творбена основа

8. Одреди врсту синтагме подвучене у следећој реченици.

прилошка синтагма

Отац је говорио веома тихо.

Веома тихо јесте **ПРИЛОШКА СИНТАГМА**. Врсту синтагме одређујемо на основу врсте главне речи синтагме. У овој синтагми главна реч је *тихо*, а она је по врсти прилог.

9. Обој кружић испод правилно написане речи.

литургија, најјаснији, поочим, трагедија

Када је на првом месту слово И, а на другом било који глас осим О, онда обавезно морамо писати слово Ј. Дакле, скупове ИЈА, ИЈЕ, ИЈУ увек морамо овако писати (трагедија, трагедије, трагедију).

Иако у духу српског језика није удвојено писање истих гласова, понекад се то мора десити, као у примеру поочим, да би се сачувале две основе, од којих обе садрже глас О (поочим, плавоока).

Суперлатив придева настаје када испред основе (компаратива) ставимо префикс нај-. Уколико основа придева почиње гласом Ј, онда у тој речи имамо два Ј (најјаснији, најјужнији, најједноставнији).

10. Обој кружић испред реченице која је правилно написана.

Настасија, моја другарица из Ниша, допутовала је код мене у посету.

Апозиција је додатна информација о неком појму (у овом случају апозиција је „моја најбоља другарица из Ниша” јер додатно описује појам Настасија) и увек мора бити одвојена запетама од остатка реченице.

11. Обој кружић испред реченице написане у складу с правописним правилом о спојеном и одвојеном писању речце не.

Не дај незнамцу да прича у твоје име.

Речца не исправно је употребљена у реченици: **Не дај незнамцу да прича у твоје име**. Речца не пише се одвојено уз глаголе (не знати, не умети), осим уз глаголе хоћу (нећу), јесам (нисам), имати (немам) и моћи (немој). Уз именице (незнанац), придеве (непознати), заменице (нико) и прилоге (некада) пише се састављено.

12. Допуни реченицу тачним одговорима.

- екавски и (и)јекавски

У основи српског књижевног језика су два изговора: ЕКАВСКИ (шумадијско-војвођански) и (И)ЈЕКАВСКИ (источнохерцеговачки).

13. Одреди ком функционалном стилу припада следећи текст.

књижевноуметнички стил

Књижевнонаучни (литерарни) стил користи се у стварању књижевних дела. Сликвит је у описивању, карактерише га такође богатство у избору језичких средстава, фигуративност.

14. Поред сваког одломка напиши којом врстом карактеризације су представљене особине књижевног лика (психолошка карактеризација, говорна/језичка карактеризација, физичка карактеризација).

говорна/језичка карактеризација

физичка карактеризација

психолошка карактеризација

Један књижевни јунак може се на различите начине представити у делу:

а) на основу свог физичког изгледа (како изгледа, да ли је висок или низак, шта на себи носи). Такво описивање назива се **физичка карактеризација**;

б) на основу својих размишљања, осећања, ставова. Такво описивање јунака назива се **психолошка карактеризација**;

в) на основу језика који користи, начина на који се изражава, да ли говори дијалектом или се користи књижевним језиком. Такво описивање јунака назива се **језичка карактеризација**.

15. Прочитај одломак из песме *Свети Сава* Војислава Илића и одговори на захтев.

- протећи

Реч **прохујати** у одломку значи **ПРОТЕЋИ**. Лирски субјекат наглашава да су протекли (прошли) многи векови од Савиног замонашења.

16. Препознај подвучене стилске фигуре и напиши њихов назив.

а) поређење

б) персонификација

Поређење је стилска фигура којом се два појма пореде по сличности, односно заједничким особинама. Препознаје се по поредбеној речци „као” која некада може бити скраћена на „кô”.

Када стварима (неживим појмовима) или животињама приписујемо људске особине (сунце пева, животиња прича, небо се смеје), тада се користимо стилском фигуром **персонификацијом**.

17. Попуни празна поља у табели, као што је започето.

Назив дела	Име аутора	Књижевни род	Књижевна врста
Симонида	Милан Ракић	лирика	лирска песма
Небеска река	Гроздана Олујић	епика	уметничка бајка
Пилипенда	Симо Матавуљ	епика	приповетка
Колумбар	Дино Бунцати	епика	приповетка
Кроз мећаву	Петар Кочић	епика	приповетка
Ветар	Десанка Максимовић	лирика	лирска песма

Симонида је позната песма нашег песника Милана Ракића. Родољубива је јер садржи елементе из српске историје и културе.

Небеска река ауторска је бајка наше познате списатељице Гроздане Олујић.

Пилипенда је приповетка, прозно дело нашег писца Симе Матавуља. Нарочито је препознатљива по језику јер је у питању далматински икавизам.

Колумбар је епско дело страног писца Дина Буцатија. Сетићеш га се по томе што јунак жели да погледа у очи свом страху и суочава се с колумбаром.

Кроз мећаву позната је приповетка нашег писца Петра Кочића која указује на тежак положај босанског сељака.

Ветар је песма нашег песника Ивана В. Лалића. Лирски субјекат сећа се свог детињства, ветра и мајке.

18. Прочитај песму *Млади месец*, Марине Цветајевне и одговори на захтев.

● љубав

Главни мотив песме *Млади месец*, Марине Цветајевне јесте **ЉУБАВ**. Песма припада лирским љубавним песмама. Лирски субјекат чезне за љубављу, а мотиви *драјан, месец, ноћ* и *зајрљај* служе да се мотив љубави што метафоричније представи.

19. Прочитај одломак из народне епске песме *Свети Саво*. Док читаш, обрати пажњу на географске одреднице које се помињу у тексту.

● у Грачаници

У народној епској песми Свети Саво српска господа се састала у Грачаници, једној од задужбина Немањића. (*Збор зборила јосјода ришћанска... Код бијеле цркве Грачанице*)

20. Прочитај одломак из приповетке *Све ће шо народ јозлајшиши* Лазе Лазаревића и одговори на захтев.

● У одломку се приповеда о трагичном сусрету Благоја казанције са тешко рањеним сином.

● Писац се критички односи према тешком положају ратних војних инвалида и нехуманом односу државе према њима.

У одломку се приповеда о трагичном сусрету Благоја казанције с тешко рањеним сином. **ТАЧНО!** Реч је о сусрету Благоја и његовог сина који се вратио као богаљ из српско-турског рата.

- Писац се критички односи према тешком положају ратних војних инвалида и нехуманом односу државе према њима. **ТАЧНО!** Благојев син нажалост постаје просјак, а не би тако требало. Држава би требало да се побрине за свакога ко је страдао бранећи њу и свој народ.
- Наратор похвално гледа на то што људи реагују на несрећно стање Благојевог сина дајући му милостињу. **НЕТАЧНО!** Наратор о томе говори кроз иронију – супротно од онога што јесте, односно критикујући стање због кога младић мора да прима милостињу.
- Благоје не препознаје свог сина јер се он у међувремену много променио. Коса и брада су му порасле и смршао је. **НЕТАЧНО!** Благоје не препознаје свог сина јер жели да верује да му син није тешко рањен, да није богаљ.